

Vapaa Ajattelijat

4/2022

**HAUTAUSTOIMILAKI MUUTETTAVA!
USKONNONVAPAUDESSA ETEENPÄIN
ROHKEA NUORI SUOMALAINEN NAINEN**

10 Pohjoismaiden humanistiyhdistykset kokoontuivat elokuussa Amsterdamissa, jossa samalla vietettiin Kansainvälisen humanistiliiton 70-vuotisjuhlia.

14 Vapaa Ajattelijan kiertohaastatteluun *Uskonnonvapauslaki 100 vuotta, miten tästä eteenpäin?* vastasi mm. Tampereen hiippakunnan piispa Matti Repo.

21 Vapaa-ajattelijain liitto ry myönsi Väinö Voipio -palkinnon 2022 *Uskontojen uhrien tuki UUT ry:lle*. Palkinnon otti vastaan toiminnanjohtaja Joni Valkila.

KANSIKUVA
Tiina Salminen, @kuvavaileva.

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

4 Pimeästä kohti valoa
Jape Lovén

LIITTO TOIMII

5 Humanistiliiton ja Vapaa-ajattelijain esitys puolueille: Valtio ja kirkko -komitea koolle

6 Vapaa-ajattelijain esitys (tiivistelmä) hautaus-toimen kehittämisestä

8 Kansainvälinen humanistiliitto toimii YK:n ihmisoikeusneuvostossa
Victoria Howson

9 Koraanin polttamisesta ei nostettu syytettä
Jori Mäntysalo

10 Humanistiyhdistykset Amsterdamissa
Antti Värrä

12 Iran ja Saudi-Arabia – kuin kaksi myrkkymarjaa

USKONNONVAPAU SLAKI 100 VUOTTA

14 Uskonnon ja katsomuksen vapautta halutaan kehittää yhdenvertaisuuden hengessä

18 Jälkikirjoitus: Uskonnonvapauslaki vs. yhdenvertaisuuslaki?
Esa Ylikoski

19 Oikeusvaltio ja uskonto
Kalevi Hölttä

20 Ihmiskunta uskontojen uhrina
Risto Puumalainen

LIITTO TOIMII

21 Väinö Voipio -palkinto Uskontojen uhrien tuki ry:lle

22 Toiminnanjohtaja Joni Valkila: Kiitos koko UUT:n puolesta
Risto K. Järvinen

24 UUT-aktiivi Erno Vanhala: Hieno meriitti pitkään tehdystä työstä
Risto K. Järvinen

26 Toimintaseminaari Hämeenlinnassa
Mila Palmia

28 Yli miljoona säännöllistä kuuntelijaa: *Skeptics' Guide to the Universe*
Robert Brotherus

KESKUSTELUA

31 Hissipuhetta suunnittelemassa
Harry Anttila

31 Vapaa-ajattelu on raikasta
Esa Ylikoski

YHDISTYSKIERROS

32 Satakunnan vapaa-ajattelijat: pieni mutta pippurinen
Tauno Perkiö, Yki Räikkälä

34 Sota ja vapaa tahto
Yki Räikkälä

MITEN MINUSTA TULI USKONNOTON

35 "Kahleet putosivat hartioiltani"
Mirja Hanski-Kanto

36 Kouluvierailu Mikkelissä sai hyvää palautetta oppilailta
Kari Hännikäinen, Risto Puumalainen

38 Rohkea nuori suomalainen nainen
Risto Puumalainen

40 Olisiko kiva jos sinut olisi abortoitu?
Robert Brotherus

ARVOSTELUT

41 Toimittajana maailman vaarallisimmassa maassa
Yki Räikkälä

42 Surukirjailijoiden sanoma: saa surra
Esa Ylikoski

43 Häpeän voittamista ja hiljaisuuden rikkomista
Esa Ylikoski

44 Kolumni: Kymmenen sanaa
Markku Myllykangas

45 Pääsihteerin palsta: Se toimiva magia
Timo Karjalainen

46 Sananen toimitussihteeriltä: Minkä sanoin, sen sanoin
Risto K. Järvinen

MIKSI JA MITEN VAPAA-AJATTELIJAT VASTUSTAVAT USKONTOJA?

Mikko Merikivi

KARI PASANEN

VAPAA-AJATTELIJALIIKE ON uskonnottomien ihmisten liike, joka humanistisiin arvoihin perustaen puolustaa uskonnottomien oikeuksia uskontojen ja uskonnollisten yhteisöjen häiritsevää vaikutusvaltaa vastaan. On siis selvää, että vapaa-ajattelijat ovat jollakin tapaa uskontojen vastustajia. Koska tämä vastustus ei merkitse pyrkimystä uskonnollisten tapojen ja symbolien hävittämiseen tai peräti uskonnonharjoittamisen kieltämiseen, on syytä tarkastella lähemmin, *miksi ja miten* vapaa-ajattelijat vastustavat uskontoja.

Mielipiteenvapaus kuuluu vapaa-ajattelijoiden kannattamiin humanistisiin arvoihin. Yksilöillä on oikeus uskoa tai olla uskomatta mihin vain. Vapauden rajoitukset voivat koskea vain sitä toimintaa, mihin yksilöt uskomus-

tensa ohjaamina päätyvät, mukaan lukien samoin ajattelevien järjestäytyminen yhteisöiksi ja niiden yhteisöjen toiminta. Rajoituksia voidaan asettaa vain hyvin perustelluilla laeilla.

Ilman muuta kirkkoille ja uskonnollisille yhdyskunnille kuuluu vapaus tarjota jäsenilleen mahdollisuus oppiensa mukaiseen uskonnonharjoittamiseen ja vapaus julistaa oppiaan kaikille muillekin – mutta ei oikeutta poiketa uskonnonharjoituksen käytännössä eikä opin julistamisessa humanistiselta pohjalta perustellusta, kaikkia ihmisiä ja yhteisöjä yhtäläisesti koskevasta maallisesta laista. Niille ei myöskään kuulu oikeutta kenenkään ulkopuolisen pakottamiseen uskontoon perustuvien määräysten noudattamiseen.

Tarkasteltaessa uskontojen toimintaa historiassa ja nyky maailmassa niiden voidaan nähdä monessa tapauksessa toimineen humanistisen etiikan vastaisesti, pyrkineen määräämään kaikkia ihmisiä koskevia lakeja ja pakottamaan kaikki ihmiset noudattamaan uskonnollisesti mutta ei suinkaan humanistisesti perusteltua tapakulttuuria. Tässäkin lehdessä käsitellään esimerkkejä uskontojen vallankäytöstä ja ahdasmielisyydestä. Hyvin perustein voidaan katsoa, että *uskonnoilla on haittoja*, joita on säänneltävä laeilla.

Mutta eihän tuo koske meidän uskontoamme. Me emme pyri väitetyllä tavalla hallitsemaan asemaan. Näin kirkkojen ja uskonnollisten yhdyskuntien edustajat voivat yrittää puolustautua. Puolustus voi olla päteväkin niin kauan kuin yhdyskunta ei ole kasvanut suureksi. Katsokaapa silti vaan, mihin ne todella

pyrkivät ja minkälaisiin oikeuden loukkauksiin pienetkin uskonnolliset yhteisöt pystyvät – myös Suomessa. Uskontojen uhrien tuki UUT ry ei ole turhaan olemassa!

Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei ole kokonaisuutta katsoen uskonnollisena yhteisönä pahimmasta päästä, mutta on sillä vieläkin (ja historiallisesti vielä enemmän on ollut) pyrkimys hegemoniaan, mitä ilmentävät ”kansankirkon” asemaan vetoaminen ja vastahakoisuus saavutetuista eduista luopumiseen: perustuslain yhdelle kirkolle takaamasta erityisasemasta, verotusoikeudesta, ”oman uskonnon” opetuksesta kouluissa ja kaikesta kansallisten perinteiden verukkeella oletusarvona pidetystä uskonnonharjoittamisesta, jopa kouluissa ja päiväkodeissa.

Yksittäiset uskonnottomat ihmiset eivät välttämättä ole kaikkia uskonnollisuuden vivahtavia perinteitä vastaan, monet kuitenkin ovat. Julkinen uskonnonharjoittaminen – esimerkiksi virren laulaminen koulun juhlassa – voi uskonnottomasta tuntua vastenmieliseltä, ja tietenkin on väärin, jos kuka tahansa uskonnoton tai vähemmistöuskontoon kuuluva on käytännössä pakotettu harjoittamaan uskontoa, jota ei tunnusta.

Muutenkin – harjoittakoot uskontoa omassa keskuudessaan juuri he, jotka sitä oikeasti haluavat, ja olkoot muut vapaat osallistumisvelvollisuudesta. Julkisen vallan tasapuolisuus eri uskontoja ja uskonnottomuutta kohtaan voi toteutua vain, kun se on niitä kohtaan ehdottoman puolueeton.

Kirjoittaja on Vapaa-ajattelijain liiton liittovaltuuston puheenjohtaja

PIMEÄSTÄ KOHTI VALOAA

JAPE LOVÉN

SE ON taas se aika vuodesta, kun uskikset vaahtoavat omasta tapakulttuuristaan. Unohtuu vain useilta, että eipä tuo talvipäivänseisaus ole minikään katsomuksen yksinoikeudella tapahtuva vuodenkierron merkkipäivä. Sen merkitys tällä planeetalla on universaali.

Vuosikin vaihtuu lähes heti sen perään. Tämä tarkoittaa liittokokousvuoden alkua vapareille. Kyseessä on ensimmäinen liittokokous uusilla säännöillä. Yhdistyksille ja aktiiveillemme tämä tulee konkreettisemmaksi, kun liittohallitus saa nimettyä työryhmän pohtimaan henkilövalintoja ehdolle tulevan kauden tehtäviin.

Samoin tapahtuu, kunhan tavoitteet sekä strategia saadaan luonnosteltua siihen vaiheeseen, että yhdistykset pääsevät tutustumaan niihin. Ja tietenkin omalta osaltaan yhdistykset pohtivat omia edustajiaan ja kantojaan kokouksen päätettäviin asioihin.

Liiton yhdistyksien aktiiveille järjestämä toimintaseminaari Hämeenlinnassa antoi pohdittavaa myös näihin asioihin. Oli mahtava tavata taas vapareita ympäri Suomen yhdessä, niin itse asioiden kuin illanvietonkin merkeissä.

Ensi vuonna on myös globaalin kattojärjestömme, Humanist Internationalin maailmankongressi. Tällä kertaa se järjestetään verrattain lähellä eli Tanskan Kööpenhaminassa. Ja pohjoismaiset järjestöthän valmistelevat ja isännöivät tätä merkittävää tapahtumaa elokuun alussa, siis myös me.

Korviini on kuulunut ajatuksia, pyyntöjä ja pohdintoja siitä, miten vapareiden tulisi lähestyä lapsia enemmän. En ole asiaa kovin syvällisesti pohtinut, mutta muutamia asioita on ponnahtanut mieleen aiheesta. En näe niin, että liiton suuri tehtävä on tehdä erityistä työtä lapsiin kohdistuen. Tiedon ja tieteeseen pohjaavan maailmankuvan edistäminen tietenkin on tärkeää, mutta pienten lasten tulisi tätä saada jo nyt oppimateriaaleistaan sekä opetukselta itsestään.

Uskonnolliset korporaatiot ovat läheneet voimakkaasti liikkeelle kohteenaan kehittyvässä iässä olevat lapset ja nuoret. Moiset hankkeet ovat mielestäni tuomittavia. Kannatan nuoren katsomuksen vapautta, jossa on mahdollista kehittää omaa ajatteluaan ilman pakotusta tiukkaan muottiin. Tällöin on mahdollista olla mieleltään avoin muun muassa tieteen kehitykselle ja rationaaliselle pohdinnalle sen saavuttamiseksi.

Tämän vuoksi on tärkeää, että jokainen uusi sukupolvi saisi oppia ja kehittyä ilman uskontojen "totuuksia" – eli satuja, joita ahdasmieliset, pääosin setämiehet, ovat sepittäneet vuosituhansia omien ahtaiden kantojensa tukemiseksi. Uskonnollinen sitouttamattomuus tulee toteuttaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Tätä kirjoittaessani on Suomen valtion 105-vuotisjuhla, jota vietetään muuttuneessa maailmassa. Nostan varmasti tänään itsekkin maljan kaikille niille, jotka ovat tehneet noina vuosina työtä kynä, kivääri tai banderolli kädessään sen eteen, että saan vapaasti kirjoittaa tämänkin tekstin teille luettavaksi.

Muutaman hetken kuluttua alkavat taas päivät pitenemään, ja sen myötä toivotan kaikille vapareille mukavaa talvipäivän seisauksen aikaa, kutsutte sitä millä nimellä tahansa, sekä menestyksellistä uutta vuotta 2023.

Uteliaan pohdinnan tarina.
Prometheus-leirien 30-vuotis-
historiikki on nyt julkaistu!
Osta painettu teos itsellesi tai
lahjaksi 65 euron tukihintaan!

OSTA
PROTUN
HISTORIIKKI!

PS Protuleireillä on aina
tarvetta ohjaajille, tule mukaan!

www.protu.fi

Humanistiliiton ja Vapaa-ajattelijain esitys puolueille: VALTIO JA KIRKKO -KOMITEA KOOLLE

Valtion ja kirkon erillisyyks kuuluu euroopalaisiin arvoihin (Euroopan neuvosto) ja julkisen vallan neutraliteettiperiaate ihmisoikeuksiin (Euroopan ihmisoikeussopimus). Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 17 artikla asettaa EU:lle velvoitteen vuoropuheluun kirkkojen, uskonnollisten yhteisöjen ja elämäkatsomuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen kanssa.

Kansalaisilla on perustuslaillinen oikeus tulla kohdelluksi yhdenvertaisina. Nykyisellään evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon asema tekee uskonnottomista ja muihin uskontokuntiin kuuluvista toisen luokan kansalaisia.

Maallistuminen on Suomessa jatkunut niin, että ev.-lut. kirkon jäsenmäärä on laskenut alle 66 prosenttiin, vauvakasteiden osuus on laskussa, siviilivihkimisten osuus on kirkollisia vihkimisiä suurempi, vauvojen nimiäisten määrä lisääntyy ja hautajaiskulttuuri monipuolistuu, vaikka hautausoimesta ilmenee syrjintää.

Myös kirkkoon kuuluvat saattavat olla hyvin maallistuneita eivätkä usko kirkon oppeihin. Tämä käy ilmi esimerkiksi Kirkon tutkimuskeskuksen (2019) teettämästä kyselystä.

On aika jatkaa sekulaarin valtion suuntaan

Perustuslain 76 § on syytä kumota; kirkkolaista eduskunnan tulisi säätää normaalissa lainsäädäntöjärjestyksessä. Kirkon kaikki virat ja vakanssit tulee siirtää normaalien työsuhteiden piiriin.

Digi- ja väestöviraston tulee asioida suoraan vauvan molempien huoltajien kanssa. Nykyinen käytäntö asioida seurakunnan kautta on vastoin lapsen oikeuksien sopimusta ja rikkoo yhdenvertaisuutta. Lasten kastaminen uskonnollisena rituaalina on perheen ja seurakunnan välinen asia.

Se, että evankelis-luterilaiseen ja ortodoksisen kirkkoon kuuluvat oppilaat eivät saa peruskoulussa ja lukiossa opiskella elämäkatsomustietoa, rikkoo lapsen oikeuksia, on heitä syrjivää ja pitää korjata.

Avioliittoon vihkimiskäytännöt tulee saattaa yhdenvertaisiksi. Selkein käytäntö voisi olla, että viranomaiset hoitaisivat avioliiton solmimisen virallisen puolen. Maistraatit voisivat kuitenkin nimetä virkapaikan ja -ajan ulkopuolisiin vihkimisiin viran- ja toimihaltijoiden lisäksi muitakin vihkiäjiä. Tällä turvattaisiin vihkiäjiä saatavuus suosituimpina vihkiäjoina.

Hautausoimen järjestämistä vastuu olisi perusteltua siirtää uusille hyvinvointialueille. Sen puitteissa voitaisiin toteuttaa myös monimuotoista yhdistelmämallia, jossa julkisen vallan omien toimintojen ja tilojen lisäksi olisi mahdollisuus kirkon, muiden uskonnollisten sekä uskonnottomien yhteisöjen hautausmaalle tasavertaisesti.

Hautausoimen uudistuksessa pitäisi turvata, että kuolemantapauksen sattuessa vainajan omaisilla olisi mahdollisuus saada käyttöönsä tunnustuksettomia, monikäyttöisiä seremoniatiloja.

Kirkollisverojärjestelmä ja valtion tuki tulee ajatella uudelta pohjalta yhdenvertaisuuden pohjalta. Väestökirjanpito tulee siirtää digi- ja väestötietovirastoon; kirkonkirjojen digitointi ja tietojen hakujärjestelmän toimivuus on taattava. Kulttuurihistoriallisten rakennusten suojeluun on valtion osallistuttava.

Kunnian ja omantunnon kautta annettava vakuutus on katsomuksellisesti neutraali juhlallinen velvoittautuminen virkamiesten ja ministerien työlle. Sama koskee myös puolustusvoimien alokkaita. Uskonnolliset tilaisuudet voidaan siirtää palveluksen päiväohjelman ulkopuolelle. Sotilaspappivetonen henkisen tuen järjestäminen ei vastaa nykypäivän tarpeita. Sekulaaria psyykkistä tukea tulee vahvistaa myös vankilatyössä.

Valtiovalan symbolisissa eleissä tulee kunnioittaa ihmisten yhdenvertaisuutta myös uskontoihin ja katsomuksiin liittyen, esimerkiksi valtiopäivien avajaisissa.

Sekulaaria kulttuuria edistävien järjestöjen toimintaa tulee arvostaa ja tukea valtiovalan toimesta. Vapaa-ajattelijoiden liitto ja Suomen Humanistiliitto ovat jäseninä Euroopan humanistifederaatiossa, joka on edustettuna EU:ssa sekä Kansainvälisessä humanistiliitossa, joka on edustettuna YK:n toimielimissä. Yleishyödyllisinä kansalaisjärjestöinä liitot ovat mukana myös YK:n julistaman uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikon toiminnassa.

Esitämme, että Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon erityisaseman lopettamisen valmistelujen aloittamiseksi perustetaan laajapohjainen parlamentaarinen komitea, jossa on myös keskeisten uskonnottomien järjestöjen edustus.

Kun varsinainen uskonnonvapauslaki on täyttänyt sata vuotta, on hyvä aika jatkaa uudistuksia.

Jumalanpilikka rikoslaissa ei kuulu tähän päivään, koska se kaventaa sananvapautta. Suomi on saanut jo monta kertaa YK:n ihmisoikeuskomitealta huomautuksen asiasta. Myös monet oikeusoppineet Suomessa katsovat, että pykälästä voitaisiin luopua.

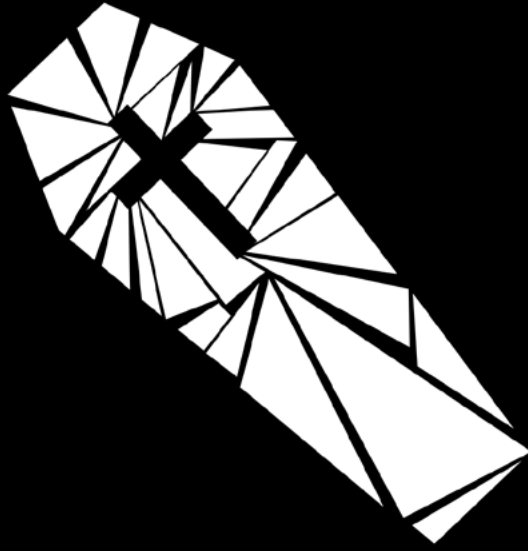
Koska vihapuhe, kiihottaminen kansanryhmää kohtaan ja julkisrauhan rikkominen ovat Suomessa kiellettyjä, se antaa suojaa myös uskonnollisille ja ei-uskonnollisille ihmisille ja yhteisöille.

Kun Suomessa Jumalan pilkkaminen on kielletty rikoslaissa, ei Suomi kansainvälisissä toimielimissä voi täysimääräisesti puuttua uskontoperusteisiin ihmisoikeusrikkomuksiin. Jumalanpilkkalakiin tulkitta eri maissa on hyvin mielivaltaista.

Kunnioittavasti, ystävällisin terveisin
12.9.2022

Suomen Humanistiliitto ry
Irma Peiponen
puheenjohtaja

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Jape Lovén
puheenjohtaja

Vapaa-ajattelijain esitys HAUTAUSTOIMEN KEHITTÄMISESTÄ

Tiivistelmä

Hautaustoimilaki on syrjivä eli rikkoo ihmisten yhdenvertaisuutta uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta. Yleisen hautaustoimen ulkoistaminen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnille aiheuttaa uskonnottomien ja toisuskoisten syrjintää. Kuolemantapaus aiheuttaa vainajan läheisille traumaattisen ja herkän tilanteen, joka on terveydellinen riski ilman syrjintääkin.

Vapaa-ajattelijain liitto esittää hautaustoimen siirtämistä sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin. Valtiollisesti se siirrettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön kirkollisasioista sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöön. Alueellisesti hautaustoimen järjestämismääräykset siirrettäisiin uusien hyvinvointialueiden hoidettavaksi. Järjestämismääräykset ei tarkoittaisi nykyisten hautausmaiden omistuksen siirtymistä hyvinvointialueille.

Vapaa-ajattelijat esittävät hautaustoimessa huomion siirtämistä hautausmaista hautajaisiin, hautajaisien syrjimättömiin järjestämismahdollisuuksiin myös uskonnottomien tai toisuskoisten vainajien omaisille. Yhdenvertaiset mahdollisuudet jäähyväistilaisuuksien järjestämiseen ennen tuhkausta tai arkkuhautausta parantaisivat suomalaisten henkistä hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta. Se myös tulisi vainajan vakaumuksen kunnioittamista.

HAUTAUSTOIMILAKI MUUTETTAVA VASTAAMAAN NYKY-YHTEISKUNNAN TARPEITA

Suomessa kuolee vuosittain yli 55 000 ihmistä. Surun kohtaavat sadat tuhannet. Hautajaisiin, niiden jäähyväis- ja muistotilaisuuksiin osallistuu vuosittain yli miljoona ihmistä.

Hautajaisien järjestäminen traumaattisessa tilanteessa on raskasta. Onhan jo kuolemantapaus sinänsä terveydellinen riski lähimpien psyykkiselle ja jopa fyysiselle hyvinvoinnille. Tilanteesta selviämiseen tarvitaan tukea, ei syrjintää.

Julkisen vallan tehtäviin kuuluu ihmisten sosiaalisen, fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen yhdenvertaisesti. Se koskee myös kuolemantapausten aiheuttamia terveydellisiä ja sosiaalisia riskejä vainajan omaisille ja muille läheisille.

Nykyinen hautaustoimilaki on syrjivä. Hautaustoimi on julkisen vallan tehtävä, mutta se kuuluu nyt opetus- ja kulttuuriministeriön kirkollisasioihin. Yleinen hautaustoimi on annettu evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon hoidettavaksi.

Seurakuntien hautausmaiden ja krematorioiden yhteydessä on kappeleita, mutta ei vastaavia tunnustuksettomia seremoniatiloja. Osa seurakunnista sallii kappelin käytön myös kirkkoon kuulumattomille jäähyväistilaisuutta varten, osa ei.

Kappelin käytön kieltävät seurakunnat saavat saman korvauksen valtiolta hautauksien hoitamiseen kuin käytön sallivat seurakunnat. Muut hautausmaita ylläpitävät yhteisöt eivät saa julkista tukea, jonka turvin voisi ylläpitää omia tiloja hautajaisseremonioita varten. Seurakunnan on pyynnöstä osoitettava tunnustukseton hauta-alue, joka on selkeästi erotettu muusta hautausmaasta.

Hautaustoimea tulee kehittää yhdenvertaisuuden perustalta suuntaamalla huomio myös siihen, mitä tapahtuu ennen kuin vainaja on hautausmaahan mullissa taikka siroteltuna luonnon kiertokulkuun maahan tai veteen. Hautaustoimea on Suomessa ajateltu liian hautausmaakeskeisesti.

Vapaa-ajattelijain liitto esittää uuden hallituksen ohjelmaan seuraavaa:

1) Hautaustoimi siirretään hallinnollisesti sosiaali- ja terveystieteiden piiriin.

Nykyinen tilanne, jossa hautaustoimi kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirkollisasioihin, ei ole oikein. Perusteluksi ei enää riitä, että ns. yleinen hautaustoimi on säädetty evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien hautausmaiden tehtäväksi. Tämän julkisen tehtävän ulkoistaminen kokonaan kirkolle ei ole yhdenvertaista moniarvoisessa yhteiskunnassa.

Yleisen hautaustoimen jättäminen kirkon tehtäväksi on luonut

uskonnottomia ja toisuskoisia syrjivän tilanteen. Se korostuu erityisesti hautajaisten järjestämiseen liittyen. Yleisten hautausmaiden yhteydessä ja krematorioiden yhteydessä ei ole hautajaisten järjestämiseen soveltuvia uskonnollisesti tunnustuksettomia tiloja. Tästä poikkeuksena on tunnustukseton Hietaniemen krematorion kappeli Helsingissä.

Monen hautausmaan tai krematorion kappelia ei myönnetä ei-kirkollisiin hautajaisiin. Kuitenkin myös nämä seurakunnat saavat täyden korvauksen hautaustoimen hoitamiseen eduskunnan myöntämästä määrärahasta. Kirkkohallitus on suosittelut seurakunnan kappelien käyttämistä vain kirkollisiin siunaustilaisuuksiin.

Syrjivään tilanteen muuttamisen avain on, että hautaustoimea aletaan tarkastella hallinnollisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osana. Hautaus toimi tulee siirtää sosiaali- ja terveystoimen piiriin ja uusien hyvinvointialueiden hallinnolliseksi tehtäväksi.

2) Hautaus toimi lisätään uusien hyvinvointialueiden tehtäviin.

Hautaus toimen järjestämisvastuu tulee lisätä uusien hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointialueiden tulee huolehtia riittävästä määrästä tunnustuksettomia ja eri uskontokuntien tarpeiden mukaan muunneltavia seremoniatiloja.

Tämän ei tarvitse tarkoittaa sitä, että seurakuntien hautausmaat siirrettäisiin hyvinvointialueiden tai kuntien hallintoon. Seurakunnat ja muut hautaus toimea harjoittavat yhteisöt voisivat jatkaa nykyistä toimintaansa, mutta ne asetettaisiin yhdenvertaiseen asemaan niin rahoituksessa kuin kaikessa hallinnossa toiminnan laajuus ja luonne

huomioiden. Hyvinvointialueiden tulee huolehtia riittävästä määrästä tunnustuksettomia ja eri uskontokuntien tarpeiden mukaan muunneltavia seremoniatiloja.

Hyvinvointialueiden tehtäviin kuulussaan hautaus toimea kehitettäessä huomio suunnataan siihen, millainen tilanne on kuolemantapauksen jälkeen vainajan omaisilla hautajaisten järjestelyissä. Miten hautajaisia järjestävät lähiomaiset voivat surunsa keskellä välttyä syrjinnältä, joka liittyy vainajan vakaumuksen kunnioittamisen lakisääteiseen velvollisuuteen. Miten traumaattisessa rasisitilanteessa olevat lähiomaiset saavat tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon psykososiaalista tukea vaikeasta tilanteesta selviämiseen ja sairastumisriskien vähentämiseen.

Hautaus toimen järjestämisvastuuta hoitaessaan hyvinvointialueiden tulee huolehtia siitä, että hautajaisten jäähyväistilaisuuksiin, joissa vainaja on arkussa ennen hautausta tai tuhkausta, on tarjolla tunnustuksettomia, monikäyttöisiä seremoniatiloja, jotka soveltuvat niin uskonnottomien kuin eri uskontojenkin hautajaistilaisuuksiin.

Sen sijaan muistotilaisuuksille hautajaisten jäähyväistilaisuuden jälkeen tai mahdollisesti vasta uurnan laskun tai sirottelun jälkeen on olemassa soveltuvia tiloja, joissa voi olla myös tarjoilua. Uusien tilojen suunnittelussa ei mahdollisuutta muistotilaisuuteen tarvitse kuitenkaan sulkea pois, vaikka ensi sijaisena tarpeena onkin jäähyväistilaisuus, jossa vainaja on arkussa.

Vainajan läheisille on turvattava riittävä psykososiaalinen tuki ja tarvittaessa apua kuolemantapaukseen liittyvien välttämättömien viranomaisasioiden hoitamiseen.

Vaikka hautaus toimen uudistamisen keskiössä on vainajan omaisten terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen, lähtökohtana tulee edelleen olla vainajan vakaumuksen kunnioittaminen. Tällä on merkitystä myös terveydenhuollossa kuolemaa lähestyvien potilaiden psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Heille voi olla lohdullista tietää, että heidän hautaus tahtoaan kunnioitetaan.

Jos vainajalla ei ole omaisia eikä läheisiä, on sosiaalitoimen huolehdittava, että vainaja tulee haudatuksi katsomuksensa mukaisella tavalla. Uskontokuntiin kuulumaton vainaja tulee haudata ilman kirkollisia toimituksia tunnustuksettomalle tai uskonnottomalle hautausmaalle.

Hautauksesta säädetään hautaus toimilaissa (457/2003) ja terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 41§:ssä. Lain mukaan vainajan ruumista ja tuhkaa tulee käsitellä arvokkaalla ja vainajan muistoa kunnioittavalla tavalla.

Vainajan ruumiin käsittelyyn liittyvät seikat ovat myös merkityksellisiä ihmisarvon loukkaamattomuuden periaatteen kannalta, sillä vainajan ruumiin asianmukainen ja kunnioitettava kohtelu ovat osa ihmisarvon kunnioittamisen toteutumista. Käsitys ihmisarvon loukkaamattomuudesta ulottaa vaikutuksensa laajemmalle kuin elossa olevien ihmisryhmien kohteluun. Vainajan varsinaisen perusoikeussubjektin päättymisestä huolimatta hänellä voidaan katsoa olevan perusoikeussubjektin osittain rinnastettava asema, joka aiheutuu vainajan omaisten perusoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamisen vaatimuksen heijastumista. Suojelukohteena tulee olla vainajalle läheisten ihmisten tunteet ja käsitys siitä, miten vainajan hautaamiseen tulee suhtautua.

Vapaa-ajattelijain liitto ry

PROTU 2023 -UUTISIA

Ilmoittautuminen kesän 2023 Protu-leireille avautuu tiistaina 10.1.2023. Koska leirit ovat hyvin kysytyjä, kannattaa ilmoittautua heti hakuajan avauduttua. Sopivan leiripaikan ja ajan voi katsoa jo etukäteen, tieto niistä tulee Protun sivulle tammikuun alussa.

Nuorten leirit on tarkoitettu noin 14–16-vuotiaille (käydään peruskoulun 8. tai 9. luokan jälkeen).

Protuleirit järjestetään pääosin vapaaehtoisvoimin. Ainutlaatuisen nuorisotoimintaan voi osallistua aikuisohjaajana tai kokkina. Leirin käyneet nuoret voivat osallistua apuohjaajina tai apukokkeina.

Protun toiminnan laajentumiselle on kysyntää, johon vastaaminen edellyttää uusien aikuisohjaajien rekrytoimista. Ohjaajiksi haluaville järjestetään koulutusta.

Protun syyskokous hyväksyi strategian vuosille 2023-26. Se painottaa vapaaehtoisten hyvinvointia, kumppanuuksien luomista, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta, tulevaisuususkon ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä.

Strategia ohjaa Protua ottamaan julkisuudessa suuremman roolin nuorten osallisuuden asiantuntijana. Protun arvot ovat: ilo ja hyvinvointi, yhdenvertaisuus, utelias pohdinta sekä vastuullisuus.

Kansainvälinen edunvalvonta ja vaikuttaminen

KANSAINVÄLINEN HUMANISTILIITTO TOIMII YK:N IHMISOIKEUSNEUVOSTOSSA

VICTORIA HOWSON
KÄÄNNÖS: ANTTI VÄRRI

Kansainvälisen humanistiliiton (Humanists International, HI) edunvalvonta- ja vaikuttamistiimi on tänä vuonna osallistunut muun muassa YK:n ihmisoikeusneuvoston 51:een istuntoon, joka järjestettiin Genevessä 12.9.-7.10. Ihmisoikeusneuvosto pitää vuosittain vähintään kolme tällaista yleistä istuntoa, jotka tarjoavat tilaisuuden valvoa humanistiliikkeisiin kuuluvien etua maailmanlaajuisesti ja edistää humanistisille arvoille perustuvien ihmisoikeuksien toteutumista.

Ihmisoikeusneuvostolle antamassaan lausunnossa kansainvälisen liiton edunvalvontajohtaja **Elizabeth O'Casey** vaati pikaista tutkintaa painostus- ja kostotoimista, jotka ovat viime aikoina kohdistuneet YK:ssa puhuneisiin tai sen kanssa yhteistyötä tehneisiin ihmisoikeusaktivisteihin. Tämä muodosti osan keskustelua YK:n pääsihteerin vuotuisesta kostotoimista koskevasta raportista, joka nimesi 42 valtiota, joissa yksin viime vuoden aikana on tapahtunut uhkailua ja hyökkäyksiä.

O'Casey totesi, että ”painostus- ja kostotoimenpiteet YK:n kanssa kommunikoida tai sitä yrittäviä kohtaan ei ainoastaan estä näiden ihmisten perusoikeuksia toteutumasta, vaan usein vaikuttaa vahvimmin juuri niihin ihmisiin, jotka eniten ovat YK:n suojelun tarpeessa; niihin, jotka jo ennestään kärsivät ihmisoikeusloukkauksista, marginalisaatiosta, syrjinnästä ja valan väärinkäytöstä.”

Hän myös jakoi istunnolle Kansainvälisen humanistiliiton jäsenten kokemuksia: ”Aivan viime vuosina meillä on ollut jäseniä ja yhteistyökumppaneita, jotka ovat tunteneet itsensä liian uhatuksi puhuakseen YK:ssa niistä ihmisoikeusloukkauksista, joita he ovat todistaneet tai joista he ovat kärsineet. Heihin kohdistuu uhkaa

niin valtiolliselta taholta kuin omankädenoikeutta vailla seurauksia harjoittavista fundamentalistipiireistä.”

Muihin annettuihin lausuntoihin kuului mm. YK:n orjuuden erikoistarkkailijalle yhdessä humanistiaktivisti ja HI:n jäsen **Vidya Rawatin** kanssa annettu lausunto koskien uskonnollista nationalismia ja kastijakoa Intiassa. Rawat kuvaili kuinka uskonnolliseen nationalismiin pohjaava politiikka on syventänyt kastijakoa ja lisännyt moderneja orjuuskäytäntöjä Intian työmarkkinoilla. Hän vaati muita valtioita ottamaan vahvemmin kantaa Intian valtaapitävien ”hajottavan enemmistöagendaan” perustuvaan hindunationalistiseen politiikkaan, joka on johtanut kasti- ja uskontopohjaisen vihan ja syrjinnän kasvuun.

Leo Igwe, HI:n hallituksen jäsen, auttoi myös tiimiä antamaan tilanepäilytyksen **Mubarak Balan** tilanteesta ihmisoikeusneuvostolle kehottaen Nigeriaa kumoamaan hänen epäoikeudenmukaisen ja kohtuuttoman tuomionsa. Mubarak suorittaa parhaillaan 24 vuoden vankeusrangaistusta liittyen sosiaalisen median viesteihin, joita hänen väitetään lähettäneen huhtikuussa 2020, ja joiden katsottiin sisältäneen jumalanpilkkua ja aiheuttaneen siten julkista pahennusta.

Tiimi vastasi viimeisimpiin ihmisoikeuksien massarikkomuksiin Iranissa vaatimalla loppua väkivaltaisille mielenosoitusten tukahduttamisille ja **Mahsa Aminin** murhaan syyllisten saattamista vastuuseen teoistaan. HI:n edunvalvontasihteerin **Lillie Ashworth** tuomitsi jyrkästi Iranin vainon sen tarkasti valvot-

tujen patriarkaalisten ja uskonnollisten normien, joiden hän totesi riistävän naisilta heidän itsemääräämisoikeutensa ja valinnan-, ilmaisun- ja uskonnonvapautensa, väitettyjä rikkojia kohtaan. Hän muistutti Irania, että ”huntutapakko on ihmisoikeusrikkomus, ja vetoaminen uskonnolliseen moraaliiin ei voi koskaan oikeuttaa naisten valinnanvapauden rajoittamista, tai heidän yhtäläisen arvonsa ja arvokkuutensa epäämistä.”

Venäjän sotatoimet ja ortodoksinen kirkko tuomittiin

Toisessa kannanotossa edunvalvontasihteerin Ashworth otti kantaa Venäjän ortodoksinen kirkon johdon ja uskonnollisen propagandan rooliin Venäjän Ukrainaa vastaan käymän sodan lietsomisessa, ja sodan vaikutuksiin ukrainalaisten seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin. Debatissa YK:n ihmisoikeusvaltuutetun kanssa Ashworth tuomitsi uskonnollisen propagandan käytön Venäjän sotilaallisen aggression oikeuttamisessa, todeten, että ”sodan jatkuminen nojaa Venäjän valtion kykyyn vaientaa kriittiset äänet samalla, kun se levittää omaa ideologista propagandaansa.”

Lausunnossaan hän tuomitsi myös Venäjän ortodoksinen kirkon roolin ”moraalisen” oikeutuksen luomisessa hyökkäykselle. Venäjän ortodoksinen kirkon johtaja, patriarkka Kiril, on pitkään tukenut Venäjän sotaa Ukrainaa vastaan, ja on kirjaimellisesti siunannut sotaponnistelut. Kiril on sanonut, että ”kuolonuhri sotilaallisia velvollisuuksia täytettäessä pesee pois kaikki synnit” ja väittänyt, että sota on tarpeellinen Venäjän ”perinteisten arvojen” puolustamiseksi ”haitallista sukupuoli- ja LGBTI+ -ideologiaa vastaan”.

Ashworthin lausunto vaati kiinnittämään huomiota YK:n raportin havaintoihin Venäjän sotavoimien harjoittamasta systemaattisesta seksuaaliväkivallasta sodankäynnin välineenä, ja toi esiin huolensa seksuaalisen väkivallan uhreista, joilta Ukrainan heikkenevän turvallisuustilanteen vuoksi

puuttuu mahdollisuus kokonaisvaltaisiin terveydenhoitopalveluihin, mukaan lukien hätäehkäisyyn ja abortteihin.

Puolan tiukka katolinen aborttilaki

Monet Puolaan paenneet ukrainalaisnaiset ovat todenneet itsensä raskaaksi vastoin tahtoaan, ja Ashworth nosti esille, miten he tulevat nyt uudelleen traumatisoiduiksi ja miten heitä nyt Puolassa kohdellaan kuin rikollisia heidän yrittäessään saada abortin. Abortti on Puolassa kielletty lähes kaikissa olosuhteissa, mikä pakottaa monet tekemään abortin olosuhteissa, jotka vaarantavat heidän terveytensä, itsemääräämisoikeutensa ja ihmisarvonsa. Ashworthin lausunto tuomitsi terveydenhoitopalvelujen tuottajia Puolan aborttilakien tiukkaan tulkintaan painostavien abortinvastaisten ryhmien, kuten roomalaiskatolisen fundamentalistiryhmitymän Ordo Iurisin, toiminnan.

Lausunnon lopuksi ihmisoikeusneuvostoa kehoitettiin perustamaan Venäjän erikoistarkkailijan tehtävän, mikä mahdollistaisi Venäjän saattamisen suurempaan kansainväliseen vastuuseen sen Ukrainassa tekemistä sotarikoksista koko laajuudessaan. Tämä myös toteutui muutamaa päivää myöhemmin, kun

neuvosto äänesti erikoistarkkailijan tehtävän perustamisen puolesta.

Venäjän erikoistarkkailija perustetaan

Tämä päätöslauselma on ensimmäinen kerta, kun YK:n turvallisuusneuvoston pysyväisjäsenä tällä tavoin valvotaan YK:n erikoismenettelyllä, johon liittyy maakohtainen mandaatti. YK:n erikoistarkkailijat ovat itsenäisiä ihmisoikeusneuvoston nimittämiä ihmisoikeusasiiantuntijoita, joilla on mandaatti raportoida ja antaa suosituksia ihmisoikeusasioissa asia- tai maakohtaisesta näkökulmasta. Venäjän erikoistarkkailija saa tehtäväkseen tehdä maavierailuja, toimia niin tietoon tulleissa yksittäistapauksissa kuin laajemmissa kysymyksissä, ja kasvattaa julkista tietoisuutta ja tarjota neuvontaa teknisessä yhteistyössä. Päätöslauselma vaatii Venäjää antamaan erikoistarkkailijalle ”esteettömän pääsyn maahan ja vapauden tavata oleellisia sidosryhmiä, mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan edustajia ja ihmisoikeuksien puolustajia”.

Kansainvälinen humanistiliitto oli yksi ensimmäisistä kansalaisjärjestöistä, joka vaati tällaisen mandaatin perustamista vastauksena Venäjän

hyökkäykselle Ukrainaan. Lausunnossaan YK:lle viime maaliskuussa edunvalvontajohtaja Elizabeth O’Casey totesi Venäjän Ukrainassa tekemien rikkomusten olevan ”selvästi Venäjän federaation painostavan ihmisoikeusilmaston mahdollistamia ja ylläpitämiä; ilmaisunvapauden raju rajoittaminen, laajamittainen disinformaation levittäminen, kansalaisyhteiskunnan tukahduttaminen, ja toimittajien uhkailu, sensurointi ja kriminalisaatio kaikki yhdessä tekevät Venäjän hallitukselle mahdolliseksi hyökkäyssodan käymisen joutumatta siitä vastuuseen kotirintamalla. Vastaavasti, ihmisoikeusneuvoston tulee päätöslauselmassaan luoda mandaatti Venäjän ihmisoikeustilanteen erikoistarkkailijalle”.

Kansainvälisen humanistiliiton laajamittaisen edunvalvonta- ja vaikuttamistyön, jota se tekee koko maailmanlaajuisen humanistiyhteisön puolesta, tekee mahdolliseksi sen jäsenjärjestöiltään ja kannattajiltaan ympäri maailman saama tuki. Ajankohtaista tietoa kansainvälisestä edunvalvonta- ja vaikuttamistyöstä on mahdollista saada säännöllisesti sähköpostiinsa liittymällä HI:n englanninkielisen uutiskirjeen tilaajaksi osoitteessa humanists.international/uutiskirje

KORAANIN POLTTAMISESTA EI NOSTETTU SYYTETTÄ

JORI MÄNTYSALO

Lain kirjain on selkeä: ”Joka julkisesti pilkkaa Jumalaa tai loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä - - kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä - - on tuomittava uskonrauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.” Lain tulkinta sen sijaan on monimutkaisempi. Tuomioita jumalanpilkasta on kyllä oikeasti annettu, mutta aina muun rikoksen tai ainakin muun syytteen yhteydessä. Itsenäiseksi rikokseksi tarkoitettu pykälä on muuttunut koventamisperusteeksi, eli jos kunnianloukkauksen tai kansanryhmää vastaan kiihottamisen yhteydessä myös pilkkaa uskontoa, saa isomman tuomion.

Syyteharkinnassa olleen teon tekijä **Anter Yasa** kuvasi vuoden 2020 paikkeilla videon, jossa hän ensin sylki Koraa-

nin päälle ja sitten poltti sen. Hän kertoi myös polttavansa Raamatun, mutta ei julkaissut siitä videota. Olennaista on, että tämä tapahtui noin kaksi vuotta sitten. Sittemmin video poistettiin.

Jumalanpilkka vanhenee, ellei syytettä nosteta kahdessa vuodessa, joten kesällä 2022 oli viime hetki käsillä. Syyttäjä voi kuitenkin jättää syytteen nostamatta joissakin tapauksissa, ja yksi niistä on tilanne, jossa vanhentumisaika on kulunut miltei loppuun ja rikos on sattumalta vasta silloin tullut poliisin tietoon.

Tekijä kertoi kuulustelussa ”- - ettei hänen tarkoituksenaan ollut loukkaaminen vaan - - hyväksyttävä yhteiskunnallinen vuorovaikutus, jonka tehostekeinona oli käytetty mm. performanssiesityksiä ja sananvapauden suojaamaa kärkevä retoriikkaa - -”. Syyttäjän mukaan kuitenkin ”- - menettely on ollut luonteeltaan voimakkaan kielteistä ja leimaavaa. Yhteiskunnallinen keskustelu ja siihen kannustaminen oli-

si ollut mahdollista ilman nyt kyseessä olevaa menettelyäkin.”

Syyttäjä pyöritteli päätöksen, jonka mukaan edellytykset syytteen nostamiselle olivat olemassa, mutta rikos oli melkein vanhentunut eikä tärkeä yleinen etukaan vaatinut syytteen nostamista. Rikoksen tekohetkeksi määriteltiin videon julkaisuaika, koska ei saatu selville, eikä ehkä yritettykään saada, milloin se poistettiin verkosta. Raamatun osalta ei pelkkä ilmoitus siitä, että aikoo polttaa tai on polttanut, riittänyt syytteeeseen.

Ratkaisusta ei käy varmuudella ilmi, paljonko merkitystä oli rikoksen lähes vanhentumisella. Koraninpolttovideosta saattaa jatkossa tulla syyte tai ei. Jos tulee, voi tulla tuomio tai ei.

Parasta olisi tietysti kumota koko jumalanpilkkalaki. Sitä on usein yritettykin kansalaisaloitteella, olen itsekin ollut mukana sellaisessa, mutta turhaan. Arvelen kuitenkin, että pykälä kumotaan, kun rikoslain kyseistä osaa seuraavan kerran laajemmin muutetaan.

Kansainvälisen humanistiliiton puheenjohtaja Andrew Copson piti liiton 70-vuotisjuhlan kunniaksi maljapuheen Tropiikin museoravintolan terassilla.

HUMANISTIIYHDISTYKSET AMSTERDAMISSA

ANTTI VÄRRI

Pohjoismaiden humanistiyhdistykset kokoontuivat 27.–28.8.2022 vuotuisen yhteistyökokoukseen, tällä kertaa ainutlaatuisesti Pohjoismaiden ulkopuolelle, Amsterdamiin. Syynä tähän epätavalliseen paikanvalintaan olivat Kansainvälisen humanistiliiton (Humanists International) 70-vuotisjuhlat, joita vietettiin tässä samassa kaupungissa, jossa järjestö on aikanaan perustettu. Samalla julkaistiin virallisesti päivitetty Modernin humanismin eli Amsterdamin julistus (suomennos löytyy Vapaa Ajattelijasta 3/2022).

Kokous- ja juhlapaikkana oli Alankomaiden kuninkaallinen troppiikin instituutti ja Tropiikin museon (Tropenmuseum) ravintola. Vaikka Alankomaat ei kovin trooppinen itsessään olekaan, on sillä pitkä historia siirtomaavaltana, ja edelleen siihen kuuluu kolme saarta Karibianmerellä. Valitettavasti muulta ohjelmalta ei jäänyt

aikaa tutustua itse museoon. Paikalla oli edustus kaikista pohjoismaisista Kansainvälisen humanistiliiton jäsenjärjestöistä, ja meiltä Suomesta minä vapaa-ajattelijoiden ja Irma Peiponen Humanistiliiton edustajana.

Filosofien jalanjäljissä

Lauantaiaamu- ja alkuiltapäivä kuuluivat ensi vuonna Kööpenhaminassa 3.-7.8. järjestettävän Kansainvälisen humanistikongressin (*World Humanist Congress*) suunnittelussa. Alustava ohjelma on tarkoitus julkaista ja hieman halvempien ennakkolippujen tulla myyntiin jo tämän vuoden puolella. Tästä tullaan tiedottamaan liiton sähköpostilistoilla ja muissa kanavissa.

Ensimmäisen kokouspäivän päätteeksi kävelimme Amsterdamin vanhaan keskustaan, missä Kansainvälisen liiton 70-vuotisjuhlallisuuudet alkoivat ohjatulla kiertokävelyllä ”Filosofien jalanjäljissä”. Vapaaehtoiset paikallisen humanistijärjestön edustajat kierrätti-

vät meitä pienissä ryhmissä ympäri keskustaa paikoissa, joissa sellaiset varsin tunnetut nimet kuin esimerkiksi **Baruch Spinoza** ja **Thomas Hobbes** olivat aikojen saatossa eläneet ja vaikuttaneet.

Kiertokävelyn jälkeen oli vuorossa kiertoajelu, joskin kaupungille tyypilliseen tapaan jokiveneellä pitkin kanaaleja. Amsterdamin yliopistossa itekin opiskellut arkkitehti kertoi meille kaupungin historiasta, arkkitehtuurista ja tietenkin kanaaleista itsestään varsin ansiokkaasti. Risteilyn lopuksi rantauduimme Tropiikin museon edustalle, ja siirryimme museoravintolan terassille, joka oli meille varattuna puheita ja illallista varten. Osallistujille tarjoiitiin paikan päällä grillatut kasvishampurilaiset.

Norja, Irlanti ja Tanska vauhdissa

Sunnuntaina jatkoimme jälleen pohjoismaisin voimin, ja kävimme läpi eri järjestöjen kuulumisia. Norja on yli sadallatuhannella jäsenellään aivan omassa sarjassaan maailmanlaajui-

sestikin; jäsenmäärä alkaa lähennellä kahta prosenttia väestöstä. Se alkaa olla jo lukumäärällisestikin yli tuplaten Suomen toisen valtionkirkon, ortodoksisen, jäsenmäärän; vertailun vuoksi ortodoksikirkon jäseniä on alle prosentti suomalaisista.

Samaan aikaan myös Islannissa paikallisen humanistiyhdistyksen (Sidmennt) kasvu on ollut hurjaa: kymmenessä vuodessa jäsenmäärä on lähes kaksikymmenkertaistunut, ja nyt siellä on jo yli 5000 jäsentä, eli tuhatkunta enemmän kuin Ruotsissa, jossa jäsenmäärä on ollut enemmänkin pienessä laskussa kuten meilläkin. Väestöltään piskuisessa Islannissa tämäkin alkaa olla jo puolisentoista prosenttia väestöstä. Islannin humanistit, joilla on nykyään myös laillinen vihkioikeus, olivat juuri pitäneet mainosmielessä ”mene ilmaiseksi naimisiin” -päivän, missä oli vihitty yli 20 paria. Tempaus oli ollut julkisuusmenestys paikallisissa viestimissä.

Tanskankin yhdistyksessä on ollut vahvaa kasvua; se on viimeisten viiden vuoden aikana mennyt reippaasti ohi VA-liitosta ja huitelee reilusti yli kahdessatuhannessa jäsenessä, vaikka kirkkoon kuuluvien osuus Tanskassa on yhä suurempi kuin meillä Suomessa. Vakituksia työntekijöitäkin on jo kolme, lisäksi neljä osa-aikaista. Yli puolet tuloista tulee kuulemma nuorison ”siiviilikonfirmaatioista” eli vähän saman tyyppisestä toiminnasta kuin mitä Suomessa pyörittää Protu.

Paluumatkan teki osaltaan mielenkiintoiseksi kokouksen aikana saamamme tieto, että suurinta osaa joukkoliikenteestä Amsterdamin lentokentälle hoitavan rautatieyhtiön henkilökunta oli menossa lakkoon. Lisäksi Schipholin kenttä on muutenkin tullut kuluvaan vuoden aikana kuuluisaksi valtavista ruuhkistaan. Mutta joskus käy onni onnettomuudessakin: kun saavuin seuraavana aamuna lähteneelle lennolleni kiertotietä paikallisen lähiön kautta bussia vaihtaen, ruuhkista ei ollut tietoaakaan, ilmeisesti juuri lakosta johtuen.

Ensi vuonna kansainvälinen yhteistyömme tulee keskittymään vahvasti Kansainvälisen humanistikongressin ympärille. Tämä yhteinen ponnistus tiivistää varmasti pohjoismaista yhteistyötämme entisestäänkin, ja luo pohjaa myös pidemmälle tulevaisuuteen.

Kirjoittaja on Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtaja.

VAALIKONE TULEE (TAAS)

Uskonnonvapaus.fi-sivulle tulee vaalikone myös eduskuntavaaleihin 2023. Sellainen on ollut jo neljissä eduskuntavaaleissa, lisäksi uutuutena myös viime kuntavaaleissa.

Kysymykset vaihtelevat laajemmasta kirkon ja valtion eroa koskevasta yksityiskohtiin kuten jumalanpilkkalain kumoamiseen; yhteensä kysymyksiä on 11. Osa on samoja kuin aiemmin, jolloin nähdään miten mielipiteet ovat muuttuneet.

Apua kaivataan erityisesti ehdokaiden tavoittamiseen ja muistuteluun. Suurimmista puolueista vähiten on aiemmin vastannut Keskusta, eniten Perussuomalaiset, eli kääntäen siis varsinkin keskustalaisten suuntaan viestittelyyn tarvitaan apua. Saa ilmoittaa osoitteeseen info@uskonnonvapaus.fi jos voi jotain tehdä.

Linkki vaalikoneeseen tulee löytymään sivulta uskonnonvapaus.fi/vaalit. Kone avautuu helmikuussa äänestäjille.

TURUN YLIOPISTO UUSI AVAJAISIAAN

Turun yliopiston avajaisten ohjelmassa oli tänä vuonna myös tunnustukseton tilaisuus perinteisen jumalanpalveluksen rinnalla. Tilaisuus pidettiin *Makasiini Contemporary* -gallerian Maaherran makasiinissa Tuomiokirkkokadulla.

Tunnustuksettomassa tilaisuudessa professori **Jan Löfström** piti juhlapuheen otsikolla ”Anteeksi pyynnöt, muisti ja menneisyys - Voiko historiaa hyvittää?” Sellisti **Oliver Müller** soitti Bachin 1. soolospellosarjan.

Turussa pää aukaisu tunnustuksettomiin tilaisuuksiin oli toukokuussa 2022 yliopiston promotiojuhllisuuksissa.

Tunnustuksettomien tilaisuuksien järjestämisen avajaisohjelmassa ennen Turun yliopistoa aloitti Helsingin yliopisto. Myös Helsingissä tunnustuksellinen tilaisuus liitettiin ohjelmaan ensin humanistisen tiedekunnan ja valtiotieteellisen tiedekunnan promotioissa.

Vapaa-ajattelijain liitto antoi taannoin **Vainö Voipio** -palkinnon Helsingin valtiotieteellisen tiedekunnan promotiotoimikunnalle.

Samoihin aikoihin Helsingin vapaa-ajattelijat teki aloitteen avajaisten uudistamisesta Helsingin yliopistolle, jonka kanslerina oli professori **Ilkka Niiniluoto**, nyttemmin akateemikko.

HENGELLISYYS VÄHITEN TÄRKEÄ ONNELLISUUDEN TEKIJÄ

Toisessa EVA:n arvo- ja asennetutkimuksessa ”*Lommo onnessa*” (20.7.2022) kysyttiin mm, mitkä asiat ovat onnellisuuden edellytyksiä. Vastattavana oli 14 eri asiaa arvostuksesta ja asemasta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Niistä 10 asiaa piti ”ei ole kovin tärkeänä tai ei lainkaan tärkeänä” alle 10 prosenttia vastaajista.

Sen sijaan 64 prosentin mielestä ”Hengellisyys, suhde Jumalaan” ei ole

kovin tärkeä tai ei lainkaan tärkeä. Asia jäi selvästi vähiten tärkeäksi. Kun saman kysymyksen lukema 16 vuotta aiemmin oli 48 prosenttia, vähenemisvauhti on ollut prosenttiyksikkö vuodessa.

”Erittäin tärkeänä” onnelle hengellisyyttä kuitenkin piti 9 prosenttia vastaajista. eva.fi/blog/2021/07/20/koronakriisi-kolhaisi-suomalaisten-henkista-hyvinvointia/

PYHÄNÄ PIDETÄÄN RAUHAA JA RAKKAUTTA, EI USKONTOA

Tässä yhteydessä on hyvä muistuttaa jo vuonna 2018 tehdystä Suomen kulttuurirahaston rahoittamasta tutkimuksesta ”*Pyhyden ytimessä: Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyden kokemises-*

ta”. Siinä ilmeni, että suomalaiset ovat maallistaneet pyhyden käsitteen. ”Pyhänä” useimmat pitävät turvallisuutta, rauhaa, rakkautta ja luontoa, mutta vain harvat uskontoa. helda.helsinki.fi/handle/10138/298305

Kuvankäsittely: Yki Räikkölä

IRAN JA SAUDI-ARABIA – KUIN KAKSI MYRKKYMARJAA

TEKSTI JA KÄÄNNÖS:
ESA YLIKOSKI

Julkaisimme viime numerossa (3/2022) nelisivuisen raportin Qatarin ihmisoikeustilanteesta. Qatar oli valittu alueen isompien maiden sijaan jalkapallon MM-kisojen vuoksi. Raportti perustui Kansainvälisen humanistiliiton *Ajatuksen vapaus* -raporttiin (*The Freedom of Thought Report*, Humanists Interne-

tional). Samassa numerossa julkaistiin myös esittely **Liisa Liimataisen** kirjasta *Riikinkukko* ja kameli, joka käsitteli Irania ja Saudi-Arabiaa.

Ajatuksen vapaus -raportin maakohtaiset arviot **Iranista** ja **Saudi-Arabiasta** ovat hyvin samankaltaisia kuin Qatar-arvio. Julkaisemme ne tiivistettynä. (**Iran** <https://fot.humanists.international/countries/asia-southern-asia/iran/> ja **Saudi-Arabia** <https://fot.humanists.international/countries/asia-western-asia/saudi-arabia/>.)

Ajatuksen vapaus -raportissa on laajojen, yksityiskohtaisten kuvauksien lisäksi kokoavat maakohtaiset arviot. Ne on laadittu saman systemaattisen jäsentelyn pohjalta. Lisäksi ihmisoi-
keuksien astetta on kuvattu neljällä värillä. Iranin ja Saudi-Arabian luonnehdinnat ovat enemmänkin *mustalla* ja *punaisella*, muutamia on *keltaisella*, mutta yhtään osaa ei ole *vihreällä*. Julkaisemme seuraavassa nämä kokoavat systemaattiset luonnehdinnat rinnakkain.

IRAN

- Perustuslaki ja hallitus**
- Uskonnollisilla viranomaisilla on ylin valta valtiossa.
 - Valtion lainsäädäntö on suurelta osin tai kokonaan peräisin uskonnollisesta laista tai uskonnollisten viranomaisten toimesta.
 - Ei-uskonnolliset eivät saa hoitaa valtion virkaa.
 - On olemassa vakiintunut kirkko tai valtionuskonto.
 - Uskonnollisilla laitoksilla valtion rahoitus tai palkat tai syrjiviä verovapautuksia.

- Koulutus ja lasten oikeudet**
- Uskonnon tai ideologinen opetus on pakollista kaikissa tai useimmissa valtion rahoittamissa kouluissa, joissa ei ole maallista tai humanistista vaihtoehtoa.

- Perhe, yhteisö, yhteiskunta, uskonnolliset tuomioistuimet ja tuomioistuimet**
- Ei-uskonnollisten näkemysten ilmaisemista vainotaan ankarasti tai se tehdään lähes mahdottomaksi vakavan sosiaalisen leiman vuoksi, tai siihen kohdistuu erittäin todennäköisesti vihaa tai väkivaltaa.
 - Valtion edustajat tai valtion virastot marginalisoivat, ahdistelevat tai yllyttävät vihaan tai väkivaltaan ei-uskonnollisia vastaan.
 - Humanistisen, ateistin, sekularistisen tai muun ei-uskonnollisen kansalaisjärjestön tai muun ihmisoikeusjärjestön rekisteröiminen on laitonta, tai viranomaiset vainoavat tällaisia ryhmiä.
 - Järjestelmällinen uskonnollinen etuoikeus johtaa merkittävään sosiaaliseen syrjintään.
 - Hallituksen viranomaiset ajavat sosiaalisesti konservatiivista, uskonnollisesti tai ideologisesti inspiroitua agendaä ottamatta huomioon edistyksellisten näkemysten oikeuksia.
 - Perheoikeuden tai moraaliasioita koskevan lainsäädännön uskonnollinen valvonta.
 - Uskonnollisille elimille, perinteille tai johtajille annetaan syrjivä painoarvo.

- Sananvapaus humanististen arvojen puolustaminen**
- Demokratiaa, vapautta ja ihmisoikeuksia koskevien humanististen ydinperiaatteiden ilmaiseminen tukahdutetaan julmasti.
 - Luopuminen tai kääntymys pois tietystä uskonnosta on kiellettyä ja siitä rangaistaan kuolemalla.
 - Uskonnon "pilkkaminen" tai kritiikki on kiellettyä ja siitä rangaistaan kuolemalla.
 - Sekularismin tai kirkon ja valtion eron ajaminen on laitonta, tai niiden ajaminen tukahdutetaan.
 - On laitonta tai kiellettyä ilmaista olevansa ateisti tai ei-uskonnollinen.

SAUDI-ARABIA

- Valtion lainsäädäntö on suurelta osin tai kokonaan peräisin uskonnollisesta laista tai uskonnollisten viranomaisten toimesta.
- Hallitsevan eliitin muka jumalallisen aseman kunnioittamista valvotaan tai yksipuoluejärjestelmällä on ankarat rangaistuksen uhalla ehdoton valta,
- Ei-uskonnollisilla ei pääsyä valtion virkoihin (mukaan lukien tietyille uskonnoille tai lahkoille varatut tehtävät).
- On olemassa vakiintunut kirkko tai valtionuskonto.
- Uskonnollisilla laitoksilla valtion rahoitus tai palkat tai syrjiviä verovapautuksia.

- Uskonnollinen tai ideologinen indoktrinaatio on täysin yleistä kouluissa.
- Uskonnollinen tai ideologinen opetus on merkittävässä osassa kouluja pakkofundamentalistista tai äärimmäistä.
- Uskonnon tai ideologinen opetus on pakollista kaikissa tai useimmissa valtion rahoittamissa kouluissa, joissa ei ole maallista tai humanistista vaihtoehtoa.

- Valtion edustajat tai valtion virastot marginalisoivat, ahdistelevat tai yllyttävät vihaan tai väkivaltaan ei-uskonnollisia vastaan.
- Humanistisen, ateistin, sekularistisen tai muun ei-uskonnollisen kansalaisjärjestön tai muun ihmisoikeusjärjestön rekisteröiminen on laitonta, tai viranomaiset vainoavat tällaisia ryhmiä.
- Uskonnon hallitseva vaikutus julkiseen elämään heikentää oikeutta tasa-arvoon ja/tai syrjimättömyyteen.
- Järjestelmällinen uskonnollinen etuoikeus johtaa merkittävään sosiaaliseen syrjintään.
- Hallituksen viranomaiset ajavat sosiaalisesti konservatiivista, uskonnollisesti tai ideologisesti inspiroitua agendaä ottamatta huomioon edistyksellisten näkemysten oikeuksia.
- Uskontojen välisten sosiaalisten suhteiden tiukka valvonta (mukaan lukien uskontojen väliset avioliittokiellot).
- Perheoikeuden tai moraaliasioita koskevan lainsäädännön uskonnollinen valvonta.

- Demokratiaa, vapautta ja ihmisoikeuksia koskevien humanististen ydinperiaatteiden ilmaiseminen tukahdutetaan julmasti.
- Luopuminen tai kääntymys pois tietystä uskonnosta on kiellettyä ja siitä rangaistaan kuolemalla.
- Uskonnon "pilkkaminen" tai kritiikki on kiellettyä ja siitä rangaistaan kuolemalla.
- Sekularismin tai kirkon ja valtion eron ajaminen on laitonta, tai niiden ajaminen tukahdutetaan.
- On laitonta tai kiellettyä ilmaista olevansa ateisti tai ei-uskonnollinen.

USKONNON JA KATSOMUKSEN VAPAUTTA HALUTAAN KEHITTÄÄ YHDENVERTAISUUDEN HENGESSÄ

Vapaa Ajatteliija teki pienen kiertohaastattelun teemalla *Uskonnonvapauslaki 100 vuotta, miten tästä eteenpäin?* Saimme vastauksia erilaisilta yhteiskunnallisilta ajatteliijoilta ja toimijoilta.

Ilkka Niiniluoto, akateemikko

Tasavaltainen hallitusmuoto 1919, op-
pivelvollisuuslaki 1921 ja uskonnon-
vapauslaki 1923 ovat jo sadan vuoden
ajan toimineet Suomen demokraattisen
oikeusvaltion kivijalkoina. Aikui-
set kansalaiset saavat vapaasti valita,
kuuluvatko he johonkin uskontokun-
taan vai ovatko he uskontokuntiin
kuulumattomia.

Vuonna 2003 toteutettu uskon-
nonvapauslain uudistus ei kuitenkaan
vielä täysin toteuta sekulaarin valtion
tavoitetta tai kansalaisten yhdenver-

taisuutta katsomuksiin liittyvissä
asioissa. Evankelis-luterilaisen ja orto-
doksisen kirkon erikoisasemaa osoit-
taa esimerkiksi se, että niihin kuuluvat
oppilaat eivät saa peruskoulussa ja lu-
kiossa valita elämäntietoa, vaikka toisin
päin uskonnottomat oppilaat voivat
osallistua uskonnon-
opetukseen.

Uskonnonvapauden toteutuminen
vaatii siis lainsäädännön ja asenteiden
tasolla jatkotyötä, mistä Suomen Hu-
manistiliitto ry ja Vapaa-ajattelijain
liitto ry ovat esittäneet varteenotetta-
via ehdotuksia.

Martta October vaikuttamistyön johtaja, Ihmisoikeusliitto

Ihmisoikeusliitto julkaisi uskonnonva-
pauksilakia viimeksi uudistettaessa eli yli
10 vuotta sitten selvityksen uskonnon-
opetuksen järjestämisestä Suomessa
ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Selvityksen mukaan uskonnon
opetukseen liittyviin kysymyksiin ei
ole edes puhtaasti ihmisoikeuksien
näkökulmasta tarjolla yksiselitteisiä
ratkaisuja esimerkiksi uskonnon ase-
maan tai opetussisältöihin liittyen,
vaan ratkaisut edellyttävät väistämättä
eri oikeuksien punnintaa ja laaja-alais-

ta ymmärrystä monimuotoisesta Suo-
mesta.

Silti evankelis-luterilaisen kirkon
erityisasemaa Suomessa on yhden-
vertaisuussyistä perusteltua tarkas-
tella edelleen kriittisesti. Esimerkiksi
uskonnollisen valan käyttö erilaisissa
julkisissa tehtävissä tai uskonnolliset
sisällöt julkisissa tilaisuuksissa taikka
osana perusopetuksen sisältöjä johtavat
uskonnonvapauden toteutumisen kan-
nalta haastaviin tilanteisiin.

Euroopan ihmisoikeustuomiois-
tuin on ratkaissut uskonnonvapau-
teen liittyen tapauksia, joissa se on
katsonut, että vapaus tunnustaa tai
olla tunnustamatta uskoa sisältää

myös oikeuden olla joutumatta tilan-
teisiin, joissa henkilöä vaaditaan pal-
jastamaan uskonsa tai joissa hänen on

toimittava jollain sellaisella tavalla, josta voidaan tehdä päätelmiä hänen vakaumuksestaan (ns. negatiivinen uskonnonvapaus). Tähän liittyen suomalaiset laillisuusvalvojat ovat ottaneet kantaa, että esimerkiksi koulun päättäjäisjuhlan järjestäminen siten, että osa osallistujista joutuisi väliaikaisesti poistumaan esimerkiksi virren veisuun ajaksi, ei olisi ainakaan kaikissa olosuhteissa hyväksyttävä järjestely. Oikeus olla paljastamatta uskonnollista vakaumustaan on siten osa uskonnonvapautta.

Perus- ja ihmisoikeusjärjestelmän laaja tavoite ja tarkoitus suojella moninaisuutta ja edistää suvaitsevaisuutta kytkeytyy siten sekä us-

konnonvapauden negatiiviseen että positiiviseen puoleen. Tätä tavoitetta ajatellen kunnioitus erilaisia uskontoja ja katsomuksia omaavia ihmisiä kohtaan on tärkeää. Samalla kaikessa opetuksessa ja koulun toiminnassa tulee aktiivisesti turvata se, ettei kukaan joudu harjoittamaan itselleen vierasta uskontoa.

Sen sijaan ihmisoikeuksien näkökulmasta säännös uskonrauhan rikkomisesta on selvästi vanhentunut ja tulisi sellaisenaan kumota. Yhden, lakitekstissä isolla kirjaimella mainitun Jumalan suojeleminen lailla pilkalta ei ole tätä päivää. Ihmisoikeudet eivät ylipäänsä suojaa uskontoja tai kirkkoja entiteetteinä vaan lähtökohtai-

sesti ihmisiä. Uskovaiset ihmiset toki tarvitsevat suojelua toisten pilkalta ja vihapuheelta, mutta siihen riittää olemassa oleva laki kansanryhmää vastaan kiihottamiselta.

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan puolestaan perustuu YK:n ihmisoikeussopimuksiin ja on niiden kanssa sopusoinnussa. Kiihottamispykälä on myös tasapainossa sananvapauden kanssa. Siksi se riittäisi rikoslain tasolla suojaamaan yksilöitä heidän uskontoonsa tai vakaumukseensa kohdistuvalta pilkalta.

Alussa mainittu selvitys löytyy täältä: https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2014/05/Uskonnonopetus_ja_ihmisoikeudet_IOL_2010.pdf

Arno Kotro opettaja, kolumnisti

Uskonnonvapaus Suomessa – onko kehittämisen tarvetta?

Kyllä, kehitettävää on. Näin opettajana toivon kovasti, että katsomuksellinen yhdenvertaisuus toteutuisi koulussa. Nythän uskontokuntiin kuulumaton voi osallistua joko elämäntietomustiedon tai uskonnon opetuksen, mutta jos kuuluu kirkkoon, ei saa opiskella elämäntietomustietoa. On hyvin erikoista, että yksi koulun hienoimmista oppiaineista on suurimmalta osalta oppilaista kielletty.

Toteutuuko yhdenvertaisuus uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta?

tyminen vie luonnostaan kehitystä siihen suuntaan että valtionkirkkojen erityisasema heikkenee käytännössä. Myös lainsäädännöllisesti erityissuhde tulisi purkaa.

Oman ongelmansa tässä erityissuhteen purkamisessa muodostavat kirkon verotusoikeus ja siihen liittyvät näillä verorahoilla rahoitetut tehtävät, esim. hautausmaat, sekä uskontojen opettaminen kouluissa (erikseen eri katsomuksille vai yhdessä), mutta ne olisi mahdollista käsitellä erikseen valtion ja kirkon suhteen katkaisemisesta riippumatta.

Ei toteudu, esimerkiksi juuri siitä syystä, että koulujen katsomusopetus on käytännössä sidottu oppilaiden kottitustaan.

Mitä lainsäädännöllisiä uudistuksia tarvitaan uskonnonvapauden kehittämiseksi?

Elämäntietomustieto pitäisi avata kaikkien ulottuville.

Tuleeko valtion ja evankelis-luterilaisen kirkon erityissuhde uudistua?

Ihannetilanteessa mitään evankelisluterilaisen kirkon ja valtion erityissuhdetta ei olisi, vaan kaikki uskontokunnat olisivat samalla tavalla ja yhdenvertaisesti irti valtiosta.

Jukka Pietiläinen toiminnanjohtaja, Vasemmistofoorumi

Mielestäni kirkon ja valtion erityissuhde olisi syytä purkaa, mikä mahdollistaisi erilaisten näkemysten nykyistä paremman tasavertaisuuden. Julkisten yhteisöjen (valtion lisäksi myös esim. yliopistot) ja uskontokuntien yhteydet tulisi purkaa niin että uskonto tai uskonnottomuus olisi kunkin henkilön yksityisasia.

Uskonnottomuuden lisääntyminen, uskonnon merkityksen vähentyminen ja muiden kuin luterilaisen ja ortodoksisen uskonnollisuuden yleis-

Atte Harjanne, varapuheenjohtaja, Vihreät rp

”Uskonnonvapaus Suomessa – onko kehittämisen tarvetta? Toteutuuko yhdenvertaisuus uskonnosta tai vakauksesta riippumatta?”

Vihreät on linjannut periaateohjelmassaan, että erilaisilla maailmankatsomuksellisilla yhteisöillä ja yhteisöihin kuulumattomilla tulee olla yhdenvertainen asema suhteessa valtioon. Tähän on vielä matkaa, eli kehittämisen tarpeita on.

”Mitä lainsäädännöllisiä uudistuksia tarvitaan uskonnonvapauden kehittämiseksi?”

Nostaisin tässä koulujen katsomusaineiden opetuksen ja opetus suunnitelman. Jokaisella pitäisi olla vapaus valita katsomusaineensa, ja vähintään jokin erikseen määritettävä osa vuosiviik-

kotunneista tulisi olla eri katsomusaineiden opetusryhmille yhteisiä kaikilla koulutusasteilla. Tuleeko valtion ja evankelis-luterilaisen kirkon erityissuhde uudistaa? Tätä suhdetta ja sen vaikutuksia on perusteltua arvioida jatkuvasti kriittisesti, samalla huomioiden perinteet ja institutionaalisen historian. Uskonnonvapauden edistämistä ei kannata tehdä kärjistävien konfliktien kautta tai shokkihoitona, vaan pragmaattisesti ja askel kerrallaan ongelmallisia rakenteita korjaten. Henkilökohtaisesti pidän kirkon erityisaseman purkamista perusteltuna tavoitteena.

”Miten kunnissa ja kansalaisyhteiskunnassa voisi edistää uskonnonvapautta?”

On tärkeä vaalia keskinäistä kunnioitusta ja rakentavaa dialogia samalla kun uskonnonvapauden kannalta ongelmallisia rakenteita ja käytänteitä korjataan.

Eduskunta

Li Andersson opetusministeri, Vasemmistoliiton puheenjohtaja

Keskustelu uskonnonvapaudesta ei ole Suomessa ollut helppoa. Valtionkirko purettiin virallisesti vuonna 1870, mutta kirkon ja valtion suhdetta kuvaava esimerkiksi se, että eduskunnassa valtiopäivien avajaisten viralliseen ohjelmaan kuuluu yhä jumalanpalvelus, kun taas tunnustukseton ohjelma ei ole

osa virallista ohjelmaa. Evankelis-luterilaisella ja ortodoksisella kirkolla on lainsäädännössä erityisasema ja niiden asioista säädetään eduskunnan hyväksymällä lailla. Rikoslakiin taas sisältyy yhä jumalanpilkkua koskeva kriminalisointi, joka ei oikein puolusta paikkaansa modernissa ihmisoikeuksia kunnioittavassa rikoslaissa.

Jotkut konservatiivipoliitikot ovat esittäneet huolta siitä, että kristityt olisivat Suomessa ahdingossa tai kristittyjen perinteitä olisi joku ollut kieltämässä. Minun on hyvin vaikea tunnistaa tällaista Suomesta. Sen sijaan etenkin muiden uskontokuntien jäsenten yhdenvertaisessa kohtelussa ja negatiivisessa uskonnonvapaudessa eli uskonnottomien asemassa on tehtävää. Negatiivisen uskonnonvapauden kunnioittaminen ei ole pois keneltäkään muulta.

Suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyy eri uskontokuntiin kuuluvien syrjintää ja käytäntöjä, jotka asettavat tiettyjä kulttuurisia tai uskonnollisia tapoja noudattavia perusteettomasti heikompaan asemaan. Myös suoranaiset viharikokset huolestuttavat. On myös selvää, että uskonnoilla ei voida oikeuttaa esimerkiksi ihmisoikeuksia loukkaavia käytäntöjä.

Opetusministerinä olen pohtinut uskonnonvapautta erityisesti koulujen

näkökulmasta. Eduskunnan perustuslakivaliokunnassakin käyty keskustelu koulujen juhlien järjestämisestä kirkoissa ja yksittäisten ylimmän lailisuusvalvojan ratkaisujen kritisointi on ollut kummallista. Kouluilla, kunnilla ja Opetushallituksella on tärkeä vastuu uskonnonvapauden, yhdenvertaisuuden ja julkisen vallan neutraalisuuden huomioimisessa ja siinä, että kaikkien oppilaiden uskonnon ja omantunnon vapaus tulee yhdenvertaisesti turvatuksi. Negatiivinen uskonnonvapaus, siis vapaus uskonnosta, on tärkeä varsinkin uskonnottomien lasten ja perheiden itsemääräämisoikeuden kannalta.

Myös katsomusaineiden tulevaisuus on uskonnonvapauden kannalta keskeinen kysymys. Opetus- ja kulttuuriministeriö teetti aiemmin selvityksen aiheesta. Selvityksen pohjalta ollaan nyt aloittamassa laajapohjaisessa valmistelussa katsomusaineiden uudistustyö. On tärkeää, että tässä työssä kuullaan laajasti alan asiantuntijoita. Pidän itse tavoiteltavana, että katsomusaineita voitaisiin jatkossa uudistaa valinnaisuuden lisäämisen suuntaan. Näin esimerkiksi elämäntutkimustiedon voisi tulevaisuudessa valita opiskeltavakseen jokainen uskontokuntaan katsomatta

Matti Repo Tampereen hiippakunnan piispa

Uskonnonvapauslain 100-vuotista taivalta on syytä juhlia. Ensimmäisen uskonnonvapauslain voimaantulo 1923 oli huomattava edistysaskel. Se mahdollisti muiden kuin luterilaisen ja ortodoksisen kirkon sekä ylipäättään muiden kuin kristillisten uskonnollisten yhdyskuntien vapaan perustamisen Suomessa. Sen ensimmäinen pykälä kuului ”Uskontoa saa Suomessa julkisesti ja yksityisesti harjoittaa, mikäli lakia tai hyviä tapoja ei loukata.” Lähtökohta oli siis positiivinen uskonnonvapaus. Yleisessä keskustelussa laki kuitenkin muistetaan usein siitä, että se takasi myös vapauden olla kuulumatta mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan eli negatiivisen uskonnonvapauden. Uskonnonvapaus merkitsee aina molempia puolia: niin vapautta harjoittaa uskontoa kuin olla sitä harjoittamatta.

Itsenäisen Suomen ensimmäinen perustuslaki v. 1919 takasi jo yhtäläiset oikeudet kansalaisille riippumatta siitä, kuuluuko mihinkään uskontokuntaan (§ 9). Nykyisen, v. 2000 voimaan tulleen perustuslain § 11 on laajempi ja takaa uskonnon ja omantunnon vapauden, johon sisältyy ”oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan”. Tärkeä on sen säädös, jonka mukaan ”kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.”

Nähdäkseni uskonnonvapaus toteutuu Suomessa hyvin, mitä tulee uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumiseen tai kuulumattomuuteen, yhtä hyvin kuin uskonnon tunnustamiseen tai vakaumuksen ilmaisemiseen. Ei ole kuitenkaan aivan selvää, miten sovitaan yhteen uskonto kulttuuria läpäisevänä ja lähes kaikkialla läsnä olevana voimana sekä vakaumuksen vapauteen kuuluva oikeus olla osallistumatta sen harjoittamiseen.

Nykyisessä vuoden 2003 uskonnonvapauslaissa ”uskonnon harjoittaminen” liittyy toimintaan, jota yksilö tai yhteisö harjoittaa aktiivisesti. Perustuslaissa käsite ”osallistuminen” uskonnon harjoittamiseen sitä vastoin ei ole

aivan tarkkarajainen. Se on antanut aihetta erilaisiin tulkintoihin. Joitakin vuosia sitten nousi keskusteluun, onko soveliasta pitää koulun juhlaa kirkkotilassa, vaikka juhlan ohjelmassa ei olisi järjestettyä uskonnon harjoittamista (esimerkiksi papin puhetta, raamatunlukua tai rukousta). Eduskunnan apulaisoikeusasiamies käytti moittivassa päätöksessään perustelua, jonka mukaan kirkkotila sinänsä ”välittää uskonnollisia sisältöjä”. Tilan nähtiin jollain tavoin ohjaavan uskonnon harjoittamiseen, koska se on siihen käyttöön vihitty.

Voidaan kuitenkin kysyä, onko mahdollista ”osallistua uskonnon harjoittamiseen”, jos yhteisö tai yksilö eivät sitä itse tietoisesti ja aktiivisesti tee. Voiko uskontoa harjoittaa huomauttamattaan, tai ”osallistua” sellaiseen pelkästään havaitessaan sitä? Euroopassa lienee ilmeistä, että kirkonkellojen ääni tunnustetaan ja yhdistetään kristinuskon harjoittamiseen, mutta onko kellonsoiton kuuleminen altistumista uskonnolle tai jopa sen harjoittamista? Jos kristittyinä turistina turkkilaisessa hotellissa herään aamulla lähikorttelin moskeijasta kuuluvaan rukouskutsuun, onko tahaton herääminen kristillisen vakaumukseni vastaista osallistumista uskonnonharjoitukseen; onhan kutsun arabiankielisten sanojen sisältönä ”rukous on parempi kuin uni”?

Sanojeni tarkoitus ei ole viisastella, vaan viitata siihen, että uskonto on olennainen osa vallitsevaa kulttuuria. Myös sekularisoituneissa yhteiskunnissa on lähes mahdotonta välttää uskonnon kohtaamista arkipäivässä. Suomessa evankelis-luterilaisella kirkolla on vahva yhteiskunnallinen asema, joka ei riipu yksinomaan siitä, että kirkkoon kuuluu enemmistö suomalaisista. On odotettavissa, että myös tilanteessa, jossa kirkkoon kuuluisi enää alle puolet kansasta, sillä olisi oikeutetusti erityisasema maassa toimivien uskontokuntien ja vakaumuksellisten yhteisöjen joukossa. Tämä johtuu sen satojen vuosien kulttuurisesta vaikutuksesta.

Suomessa toteutuu yhdenvertaisuus uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta hyvin siinä määrin, kun otetaan huomioon, ettei kristinusko ole Suomessa vallitsevasta kulttuurista erillinen ja siihen nähden ikään kuin vieras ainesosa. Sen kaikenkattavuus antaa

sille joka tapauksessa jonkinlaisen aseman, joka on syytä ottaa huomioon niin lainsäädännössä kuin koulujen opetuksessa.

Tässä asiassa ei ole merkitystä sillä, miten kirkon jäsenmäärä kehittyi tai miten aktiivisesti seurakuntien jäsenet osallistuvat toimintaan, ei edes sillä, mitä he kysyttäessä sanoisivat henkilökohtaisesti uskovansa. Luterilaisen kirkon asema yhteiskunnassa liittyy sen kulttuuria läpäisevään voimaan sekä sitä ylläpitävään tehtävään. Kristinusko jatkaa kulttuurista ”taustasäteilyään” myös niissä maissa, joissa aiemmin enemmistönä vallinnut kirkko on muuttunut jäsenistöltään ja osallistujiltaan vähemmistöksi.

Suomessa vähemmistöuskontojen asemaa voisi valtio vahvistaa niin lainsäädännöllisesti kuin taloudellisesti. Kunnissa ja kansalaisyhteiskunnassa tarvitaan suurempaa avoimuutta uskonnoille ja niiden näkyvyydelle. Myös niiden yhteistyötä on syytä kehittää. Äskettäin YK:n päivänä 24.10.2022 Suomen suurimmassa kaupungeissa järjestettiin uskontojen yhteinen rauhankävely, joka sai myönteisen vastaanoton. Ehkä sellaiseen olisi hyvin voinut osallistua myös uskonnotoman vakaumuksen pohjalta?

Uskonnonvapaus – jälkikirjoitus

USKONNONVAPAUSSLAKI VS. YHDENVERTAISUUSLAKI?

ESA YLIKOSKI

Kiinnittäessämme huomiota uskonnonvapauslain 100-vuotispäivään olemme painottaneet kysymystä: miten tästä eteenpäin?

Tämä johtuu siitä, että uskonnonvapauslain sisällössä ei itse asiassa ole niin paljon juhlamista. Juhlimista on perustuslaillisessa uskonnonvapaudessa, ja se hän säädettiin jo oikeastaan tasavaltalaisessa hallitusmuodossa 1919. Tosin käytännössä uskonnonvapauden periaatetta alettiin soveltaa vasta uskonnonvapauslain kautta. Toki 18 vuoden ikäraja kirkosta eroamiseen oli tärkeä, kun äänioikeus oli vasta 24-vuotiailla.

Uskonnonvapauslain sisältöä enemmän juhlamista on yhdenvertaisuuslaissa, jota eduskunta tänä syksynä on uudistanut.

Jos ajatellaan nykyistä, 2000-luvun perustuslakia, siinä säädetään yhdenvertaisuudesta (6 §) sekä uskonnon ja oman tunnon vapaudesta (11 §). Kummankin perusoikeuksien kohdan toteuttamista täsmennetään lailla. Näiden lakien välillä on kuitenkin iso ero.

Yhdenvertaisuuslaki säättää, miten yhdenvertaisuuden käytännön toteuttamista pitää edistää. Se lähtee siitä, että

syrijimättömyys ei ole toteutunut vielä käytännössä vain sillä, että siitä on säädetty perustuslailla ja tavallisella lailla. Ajatus edistämisen tarpeesta on huomion arvoinen.

Yhdenvertaisuutta pitää lain mukaan edistää suunnitelmallisesti sekä tilannetta arvioiden ja suunnitelmia päivittäen. Näin pitää menetellä työpaikoilla sekä erikseen myös oppilaitoksissa. Ja nyt suunnittelu- ja arviointiveloite ollaan ulottamassa myös varhaiskasvatukseen.

Uskonnonvapauslaki puolestaan tavallaan rajoittaa sitä, mitä perustuslaissa on uskonnonvapaudesta säädetty.

Lain 3 § antaa huoltajille yhdessä mahdollisuuden liittää lapsi kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi. 12 vuotta täyttänyt voidaan liittää tai erottaa niistä vain lapsen suostumuksella. 15 vuotta täyttänyt voi liittyä tai erota, mutta vain huoltajien kirjallisella suostumuksella. Vasta 18-vuotias voi erota itsenäisesti. Ikärajaa voisi nyt laskea.

Nämä säännöthän rajoittavat ja siten heikentävät perustuslain 11 §:n säätämää uskonnonvapautta. Ne riistävät lapsilta uskonnonvapauden. Laillahan voitaisiin päinvastoin säätää, että lapsia ei saa liittää kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyyteen. Se ei estäisi uskonnollista kasvatusta perheessä eikä lasten viemistä kirkon ja uskonnollisen

yhdyskunnan tilaisuuksiin.

Nyt lapsijäsenyydestä evankelis-luterilaisessa ja ortodoksisessa kirkossa seuraa kirkollisverovelvollisuus sekä uskonnonopetuksen pakollisuus ja elämäntutkimustiedon opiskelun kieltö peruskoulussa ja lukiossa.

Tässä pykälässä ei ole mitään syytä juhlaan.

Lain 5 § kuitenkin antaa jäsenillekin vapauden valita valan ja vakuutuksen välillä, mikäli valintatilanne on olemassa, kuten esimerkiksi varusmiespalveluksessa on. Uskonnon opetuksesta säädetään erikseen, perusopetuslaissa.

Lain 7-30 § säätelevät rekisteröityjen uskonnollisten yhdistysten toimintaa.

Näin ollen uskonnonvapauslaissa ei ole paljon juhlamisen aihetta, vaikka uskonnon ja katsomuksen vapauden perusoikeudessa tietenkin on syytä juhlaan. Sen takia kysymmekin, miten tästä eteenpäin.

Miten yhdenvertaisuutta sekä uskonnon ja katsomuksen vapauttaa edistetään käytännössä nyt ja ensi vuonna ja seuraavalla eduskuntakaudella? Annettaanko uskonnonvapaus lapsillekin!? Siitä vapaa-ajattelijat ja humanistit haastavat suomalaisia puolueita.

Täysi uskonnonvapaus voi toteutua vain, kun yhdenvertaisuus uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta toteutuu.

VAPAA-AJATTELIJAIN ET-STIPENDIT JYVÄSKYLÄN JA OTANIEMEN LUKIOIDEN YO-KIRJOITTAJILLE

Vapaa-ajattelijain liitto on ensimmäistä kertaa myöntänyt valtakunnalliset ET-stipendit. Stipendin saivat jouluun lakkiaisissa elämäntutkimustiedon ylioppilaskirjoituksissa parhaiten menestyneet syksyn 2022 uudet ylioppilaat.

Jatkossa on tarkoitus jakaa sekä keväällä että syksyllä valmistuville valta-

kunnalliset stipendit kolmelle parhaalle ET:n yo-kirjoittajalle.

Perinteisesti vapaa-ajattelijain yhdistykset ovat jakaneet stipendejä keväisin elämäntutkimustiedon oppilaille peruskouluissa sekä yo-kirjoituksissa menestyneille uusille ylioppilaille omalla alueellaan. Tämän perinteen odotetaan jatkuvan.

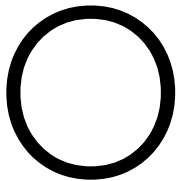
Syksyllä 2022 valmistuvista uusista ylioppilaista valtakunnallisesti parhaat

ET-pisteet olivat kirjoittaneet **Sani Sisko Elina Vainikainen**, Jyväskylän Lyseon lukiosta, **Anni Pauliina Peltola**, Jyväskylän Lyseon lukiosta sekä **Anni Liisa Elina Kurvinen** Otaniemen lukiosta Espoosta. Heistä Vainikainen oli kirjoittanut ET:n jo kevään yo-kirjoituksissa ja muut tänä syksynä.

Lämpimät onnittelut. Onnea uusille ylioppilaille!

OIKEUSVALTIO JA USKONTO

KALEVI HÖLTÄ,
OIKEUSTIETEEN TOHTORI,
DOSENTTI

ikeusvaltio ja sen periaatteet ovat jatkuvasti poliitikkojen huulilla. Toisinaan näyttää siltä, että he eivät kylläkään aina tiedä, mistä puhuvat. On vaan ylevää toistella käsitteitä oikeusvaltio ja demokratia. Niillä voi halveksia toisia ja ylistää toisia.

Oikeusvaltio

Alun perin oikeusvaltio on tarkoittanut, että kaikki julkinen vallankäyttö ja hallinto perustuu lakiin. Sen vastakohta olisi virkamiesten mielivalta, kun asioita ratkaistaisiin vapaalla harkinnalla. Samanlaisia tapauksia ratkaistaisiin eri tavalla kulloisenkin mieliteon mukaan. Tämä lainalaisuuden periaate on kirjoitettu selvästi Suomen perustuslain (PL) 2 §:n 3 momenttiin:

”Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate

....

Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.”

Tällaisena pelkistettynä ja suppeana määritelmänä oikeusvaltio ei sisällä mitään vaatimusta lain sisällölle. Olennaista on, että virkamiehet noudattavat voimassaolevaa lakia, olkoon se sitten minkälainen tahansa. Sittemmin on alettu asettaa lisämääreitä oikeusvaltion käsitteeseen, ja valtio-oikeuteen on tuotu myös uusi käsite *demokraattinen oikeusvaltio*.

Pelkkä sidottuus lakiin ei enää riitä, vaan pitää olla myös laajat perusoikeudet, ennen kaikkea poliittiset perusoikeudet. Niitä ovat keskeisesti sananvapaus, kokoontumis- ja mielenosoitusvapaus sekä yhdistymisvapaus. Luonnollisesti keskeinen osallistumisoikeus, yleinen äänioikeus, on osana määritelmää.

Viime aikoina poliitikot ovat alka-

neet korostaa lisäksi vallan kolmijako-oppia, joka sekin halutaan ympätä osaksi oikeusvaltioperiaatetta. Vallan kolmijako tarkoittaa, että valtiollinen valta jakautuu lainsäädäntövaltaan, toimeenpanovaltaan eli hallintoon sekä tuomiovaltaan. Teorian mukaan näiden pitää olla toisistaan riippumattomien toimijoiden käsissä. Eri-laiset vallanpitäjät tavallaan valvovat toisiaan, jolloin syntyy harmoninen tasapaino. Erityisesti korostetaan tuomiovallan eli tuomarien ehdotonta riippumattomuutta muista vallankäyttäjistä ja varsinkin poliitikoista. Kolmijako estää esimerkiksi vallan keskittymisen yksinomaan hallitukselle.

Kolmijako-oppi on hieno teoria, mutta tuskin missään toteutettu. Suomessa valta on keskittynyt hallitukselle ja sen alaiselle virkamiesjoukolle. Hallitus käyttää todellisuudessa myös lainsäädäntövaltaa, vaikka eduskunta on muodollisesti korkein päätöselin ja edustaa välittömästi kansaa. Käytännössä eduskunta ei säädi yhtään lakia ilman, että hallitus olisi tehnyt siitä esityksen. Lainsäädäntövalta on todellisuudessa hallituspuolueiden johtajien käsissä. Kansanedustajat voivat tehdä lakialoitteita, mutta ne raukeavat uusien vaalien myötä eivätkä johda mihinkään.

Suomessa tuomioistuimet ovat myös käytännössä riippumattomia, vaikka tätä varjostaa tuomarien nimitysvalta. Tasavallan presidentti nimittää tuomarit virkoihinsa, mikä ei ole järin demokraattinen menettely, kun presidenttikin edustaa hallitusta. Lisäksi on outoja tuomiovallan käyttäjiä, kuten työtuomioistuin, jonka tuomioista ei saa edes valittaa ylempään asteeseen. Sen jäsenten nimittäminen perustuu työmarkkinajärjestöjen esitykseen, jopa poliittisin perustein.

Mielestäni EU, joka käyttää hallinnossa, lainsäädännössä ja lainkäytössä ylintä valtaa ja syrjäyttää tarvittaessa myös Suomen perustuslain ja korkeimman oikeuden tuomiotkin, on tehnyt oikeusvaltioperiaatteen epäselväksi. Se on poliittisen riitelyn kenttänä ja saa väittelyssä yhä lisää hämääriä lisäyksiä. Vallan kolmijako-oppi ei mielestäni kuulu lainkaan oikeusvaltioperiaatteen yhteyteen, vaikkakin tuomioistuinten riippumattomuus on

tärkeä periaate. Yhtä tärkeä olisi hallinnon kontrolli, kansalaisten tehokas valvontaoikeus, josta ei paljon puhuta.

Uskonnonvapaus ja perustuslaki

Perustuslain 11 §:ssä on erikseen säädetty uskonnon ja omantunnon vapaus. Se sisältää sekä positiivisen että negatiivisen vapauden. Edellinen tarkoittaa oikeutta tunnustaa ja harjoittaa uskontoa ja jälkimmäinen oikeutta olla kuulumatta uskonnollisiin yhteisöihin tai menoihin.

Todellisuudessa edellä mainitut kolme poliittista perusoikeutta kattavat myös vakaumuksen ja ajatuksen vapauden, joten uskonnon mainitseminen erikseen omalla perusoikeuskohteenaan ei ole perusteltua. Se loukkaa ehkä kaikkein tärkeintä perusoikeutta eli PL 6 §:ssä säädettyä yhdenvertaisuutta.

Eriarvoisuus ulottuu myös rikoslakiin, jossa on erityinen suoja jumalanpilkkua ja uskonnollisten rituaalien häiritsemistä vastaan. Rikoslailta on kielletty yleensäkin kokouksien häiritseminen, kunnianloukkaus ja jopa kiihottaminen kansanryhmää vastaan, mitä se sitten tarkoittaakaan. Saman suojan pitäisi riittää myös uskovaisille ja heidän kokoontumisilleen. Tämän vuoksi olemme vaatineet mystisen ”jumalanpilkan” poistamista rikoslaista. Toivottavasti jossain vaiheessa äänestäjät ottavat selvää, mitkä puolueet edelleen pitävät taikauskon suojelua tärkeänä. Vapaa-ajattelijoiden velvollisuus ja tärkeä tehtävä on aina ennen vaaleja tehdä ehdokkaitten kannat julkisiksi.

Miten sitten on tarkasteltava uskontojen ja uskovaisten erioikeuksia oikeusvaltioperiaatteen valossa? Mielestäni erillinen uskonnonvapaus omalla perusoikeutenaan loukkaa yhdenvertaisuutta. Se on asetettu tavallaan korkeammalle kuin muut perusoikeudet, joilla turvataan mielipiteen ja ilmaisun vapautta sekä oikeutta kokoontua ja muodostaa yhdistyksiä. Uskovaisten asettaminen parempaan asemaan kuin muut ihmiset, on yhteensopimaton nykyään vallitsevan oikeusvaltioperiaatteen kanssa.

IHMISKUNTA USKONTOJEN UHRINA

RISTO PUUMALAINEN

Suomi-sanakirjan mukaan ”uhri”-nimitystä käytetään jostakusta, joka joutuu kärsimään tai menettää henkensä jonkin vuoksi tai on jonkin vahingollisen toiminnan kohteena tai alttiina jollekin (kielteiselle). Mielestäni tuon määritelmän mukaan koko ihmiskunta on uskontojen uhri, sillä niin iso osa ihmiskunnasta on joutunut ja joutuu vieläkin kärsimään uskontojen takia.

Ensinnäkin uskontoihin liittyy usein yksinvaltiutus eli diktatuuri. Kaikki diktaattorit antavat usein katteettomia lupauksia kannattajilleen ja uhkailevat tai vainoavat vastustajiaan. Esimerkiksi kristinuskossa ikuisella kuoleman jälkeisellä kidutuksella uhkailu pitää tosiuskovaisen ihmisen koko elämänsä ajan pelon vallassa. Diktaattorit hallitsevatkin aina pelon avulla. Uskontoterorismia on ollut aina, eikä loppua ole näkyvissä ainakaan ennen kuin diktaattorijumalien valta murenee.

Yli puolet ihmiskunnasta kärsii uskontojen takia sukupuolensa tai seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi. Naisten asema ainakin kristinuskossa on jo lähtökohtaisesti heikko. Raamatun tarinan mukaan Jumala loi naisen miehen kylkiluusta, miehelle seuralaiseksi. Jumala käski myös naisen olemaan miehelleen alamainen. Nykyään sama uskonto kieltää naisen oikeuden omaan kehoonsa kieltämällä abortin. Joissakin kristityissä maissa jopa raiskatun naisen pitäisi synnyttää raiskaajansa lapsi, koska uskonto määrää niin.

Uskonnon vuoksi myös seksuaalivähemmistöjen asema on heikko. Raamatussa on selkeä käsky tappaa homosuhteessa olevat ihmiset, ja sitä käskyä jotkut uskovaiset tottelevat edelleen jopa kirjaimellisesti. Esimerkiksi Venäjän nykyinen ihmisdiktaattori otti avukseen jumaladiktaattorin ja yhdessä he määrittivät yhdeksi Ukrainan sodan syyksi seksuaalivähemmistöjen hävittämisen.

Uskonnot ovat mukana myös rajoittamassa ihmisten sanan- ja ajatuk-

senvapautta. Jokaisella ihmisellä pitäisi olla sananvapaus, mutta uskallatko sanoa jotain kriittistä vaikkapa Allahista? Muidenkin nykyisin vallassa olevien jumalien kriittinen arvosteleminen johtaa vähintäänkin ympärillä olevien ihmisten jäätävän kylmään vaikenemiseen.

Uskonnonvapauskaan ei toteudu kaikkialla maailmassa, ei ainakaan siltä osin, että jokainen voi olla myös uskottomia vainotaan ja jopa murhataan.

Uskonnot ylläpitävät ihmisten vastakkainasettelua väittämällä omaa uskontoaan ainoaksi oikeaksi ja toisia vääräksi. Vai tietääkö joku uskonnon, jonka mukaan toiset uskonnot ovat oikeassa ja oma uskonto väärässä? Toki suurin osa uskovaista suvaitsee muiden uskontojen kannattajia, mutta samalla uskovat oman uskonsa ”paremmuuteen”.

Kaikkien diktatuurien tavoin uskonnot pakottavat ihmiset kaksoisajatteluun. Käsite on **G. Orwellin** keksimä romaanissaan *Vuonna 1984*. Kaksoisajattelu on manipulointimekanismi, joka saa ihmiset huomaamattaan hyväksymään valheen totuudeksi ja totuuden valheeksi. Uskovaiset siis hyväksyvät kaksi ristiriitaista ajatusta samaan aikaan ja kiistävät ristiriidan. Niinpä uskovainen ihminen voi hyväksyä ja jopa ymmärtää monia tieteen todistettuja totuuksia, mutta samaan aikaan hän uskoo uskontonsa väitteisiin ja voi pitää niitä enemmän totena. Niinpä vielä viimeisimmänkin pandemian aikana jotkut uskovaiset ihmiset luottivat enemmän rukouksiin kuin rokotuksiin.

Taloudellinen uhraus uskontoihin on ollut massiivista kautta historian. Kymmenykset on maksettava tai Jumala rankaisee. Siitä voi lukea esimerkin *Apostolien tekojen* viidennestä luvusta. Rahojen ja ajatusten sijoittaminen mielikuvitustarinoiden tukemiseen ja ylläpitoon on suoraan pois monesta tärkeästä, mutta silti jotkin ihmisyyksilöt ja valtiot vieläkin sijoittavat uskontoihin. Niillä rahoilla kannattaisi ennemmin edistää vaikka uuden tieteellisen tiedon hankkimista, pelastaa ihmishenkiä ja voittaa maapallon ympäristökriisi. Mielikuvituskaverit joillakin pienillä lapsilla

ovat harmittomia, mutta aikuisten ylläpitämien mielikuvitustarinoiden valta on vähintäänkin hämmentävää.

Todellinen uskontojen uhri on sellainen ihminen, joka sairastuu parantumattomaan ja tuskalliseen sairauteen. Hän joutuu ainakin Suomessa kärsimään pitkään, sillä uskonto vastustaa eutanasia eli hyvää kuolemaa. Uskonnon perusteella voidaan siis käytännössä kiduttaa myös uskonottomia, eikä kyseessä ole kuoleman jälkeisen ajan kuvitelma. Oksettavaa toimintaa.

Uskonnot ovat siis monelta osaltaan haitallisia, jopa vaarallisia. Ikävä kyllä jopa psykiatria on ainakin psykoosin määrittelyn osalta uskontojen uhri. *Terveyskirjasto.fi* kertoo psykoosista seuraavaa: ”Tyypillisiä psykoottisia oireita ovat erilaiset harha-aistimukset (hallusinaatiot) ja harhaluulot (deluusiot), suhteuttamisharhaluulot ja merkityselämykset. Harha-aistimuksia ovat erilaiset kuuloelämykset, puheen kuuleminen, erilaiset näköharhat ja kosketus- sekä hajuharha-aistimukset. Harhaluulot saattavat kehittyä selityksiksi harha-aistimuksille tai henkilö voi kokea itsensä perusteelta vainotuksi, poikkeuksellisen tärkeäksi henkilöksi, jumalaksi tms.

Rajankäynti psykoottisina pidettyjen ja normaaleina pidettyjen jäykkien ja perusteettomien uskomusten välillä ei aina ole helppoa. Jos henkilön uskomus on luonteeltaan hänen kulttuurissaan tai alakulttuurissaan yleisesti jaettu maailmanselitys tai uskonnollinen vakaumus, ei tällaista uskomusta määritellä harhaluuloksi.”

Uskonnot vaikuttavat joukko-psykoosilta, jossa harha-aistimuksia ja -luuloja väitetään totuudeksi. Toivottavasti ihmiskunta vapautuu uskontojen keksittyjen tarinoiden harhasta ja oppii paremmin erottamaan faktan ja fiktion. Hyvin todennäköisesti ihmiskunta ei koskaan saa vastausta kaikkiin ihmisten aivoissa syntyneisiin kysymyksiin, elämän ja maailman ilmiöihin, mutta kysymyksiin vastaaminen keksittyjen tarinoiden avulla on syytä lopettaa. Sellainen toiminta vähintäänkin tyhmentää ihmiskuntaa, mutta pahimmillaan tekee meistä uskontojen joukkopsykoosin uhreja.

VÄINÖ VOIPIO -PALKINTO USKONTOJEN UHRIEN TUKI RY:LLE

TEKSTI: RIKU SALMINEN
KUVA: ESA YLIKOSKI

Vapaa-ajattelijain liitto ry myönsi vuoden 2022 Väinö Voipio -palkinnon *Uskontojen uhrien tuki UUT ry:lle*. Palkinnon luovutti Vapaa-ajattelijain varapuheenjohtaja **Antti Värri** (oik.) UUT:n pikkujoulutilaisuudessa 3.12. Helsingissä. Kunniakirjan ja lahjakortin otti vastaan toiminnanjohtaja **Joni Valkila**.

Perusteluissaan liitto mainitsee, että UUT on jo yli 30 vuotta tarjonnut vertaistukea uskonyhteisöjen ja uskontokuntien taholta syrjintää ja henkistä väkivaltaa kokeneille, pitänyt uskontojen uhrien asiaa esillä julkisuudessa ja

vaikuttanut positiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Lisäksi UUT:n toiminta on monipuolista ja laajaa. Tärkeimpänä toimintana on vertaistukiryhmät, joita kokoontuu seitsemässä kaupungissa. Paikkakuntaakohtaiset ryhmät on suunnattu kaikista uskontotaustoista tuleville. Lisäksi UUT:lla on etänä kokoontuvia kohdennettuja vertaistukiryhmiä eri yhteisötaustoista tuleville. Vertaistukipuhelimesta vapaaehtoiset UUT:n jäsenet päivystävät kahden tunnin ajan kolmena päivänä viikossa.

UUT:n sivustolle uut.fi on koottu ajankohtaisia tietoja vertaistukitoiminnasta, selviytymistarinoita ja linkkejä laajaan tukikirjallisuusluetteloon sekä yhteystietoja terapeuteille, joilla on kokemusta uskonnollisissa yhteisöissä vaikeuksiin joutuneiden aut-

tamisesta. UUT toimii myös aktiivisesti eri sosiaalisen median alustoilla. Kolmikymmenvuotisen toimintansa aikana UUT on auttanut ja tukenut tuhansia uskontojen kaltoin kohtelemia ihmisiä.

Vapaa-ajattelijain liiton Väinö Voipio -palkinto on nimetty liiton entisen puheenjohtajan, tuomari ja kirjailija **Väinö Voipion** mukaan. Ensimmäinen palkinto myönnettiin vuonna 1993 neurologian professori **Jorma Palolle** Voipion syntymäpäivänä 12. joulukuuta. Palkinnon tarkoitus on antaa julkista tunnustusta tahoille, jotka ovat myönteisellä tavalla tuoneet esille humanistista elämänsäntettä, puolustaneet tieteellistä todellisuuskäsitystä ja edistäneet yhteiskunnan uskontiippumattomuutta.

Toiminnanjohtaja Joni Valkila: KIITOS KOKO UUT:N PUOLESTA

Joni Valkila tuntee Vapaa-ajattelijat mm. siitä, mistä he ovat kuuluisia: erilaisista tempauksista.

RISTO K. JÄRVINEN

Joni Valkilalla on paljon työn alla, esimerkiksi oma hoito-ohjelma hengellistä väkivaltaa kohdanneille Mielenterveystalon sivuile. Lisäksi mainittakoon uskonyhteisöjen edustajien kanssa käytävä vuoropuhelu hengellisen väkivallan ehkäisemiseksi.

”Olemme viime vuosien aikana järjestäneet hengellistä väkivaltaa käsitteleviä seminaareja, joihin on osallistunut uskonyhteisöjen edustajia. Lisäksi UUT:n ja uskonyhteisöjen edustajat ovat tavanneet henkilökohtaisesti ja keskustelleet mahdollisuuksista vähentää hengellistä väkivaltaa.”

Ev.lut. kirkolla on jo ”Turvallinen seurakunta” -ohjeistus (löytyy netistä) ja UUT ajaa sitä, että muutkin uskonyhteisöt tekisivät itselleen tällaisen ohjeistuksen ja edistäisivät sen noudattamista.

”Yhteisöissä on eroja, jotkut suhtautuvat tähän innokkaasti, toiset eivät.”

Luultavasti maailman paras

UUT:n 30-vuotishistoriikissa Valkila toteaa, että yhdistyksen toiminta on luultavasti maailman parasta.

”Jos jollain on muuta tietoa, otan sitä nöyränä vastaan!”

Kilpailu ei Valkilan mukaan ole kovaa. Maailmalla ei tällä alalla ole erityisen suuria tai hyvin toimivia järjestöjä, vaan pikemminkin pieniä, vähillä resursseilla toimivia. Suomessa on toimiva kansalaisjärjestöjen rahoitus, pitkät perinteet vapaaehtoisuudelle ja siksi myös UUT:n toiminta on mahdollista.

”Asema pidetään yllä ainakin siten, että emme kuluta itseämme loppuun.”

Valkila muistuttaa, että väkivaltaa kohdanneiden toipuminen ei ole pika-

matka. Myös väkivallan lopettaminen uskonyhteisöissä on kestävyyslaji – työtä on tehtävänä vielä muutamia kymmeniä vuosia.

”Väkivallan parissa työskentely on rankkaa ja siksi panostamme henkilökunnan ja vapaaehtoisten hyvinvointiin.”

Lisäksi UUT pyrkii parantamaan toimintaansa jatkuvasti. Se tehdään keräämällä palautetta sekä arvioimalla ja kehittämällä toimintaa jatkuvasti saadun palautteen pohjalta ja osallistamalla kaikkia toimintaan osallistuvia työn kehittämiseen.

UUT:n rahoituksesta noin 90 % tulee STEA:lta ja 10 % yksityisistä lahjoituksista ja jäsenmaksuista. Rahat käytetään vertaistuki-, tiedotus- ja vaikutustoimintaan. Suurimpia kuluja ovat henkilöstökulut, toimitila, vertaistukiryhmien toiminta, vapaaehtoisten koulutus, *Muutos-lehden* julkaiseminen ja taloushallinto. Tilinpäätökset löytyvät UUT:n nettisivuilta.

Vapaaehtoisista välitetään

Suuren osan UUT:n toiminnasta mahdollistaa vapaaehtoistyö. UUT:lla on kaksi palkattua työntekijää, vapaaehtoistyöhön osallistuu noin 50 henkilöä vuosittain. UUT:n vertaistukitoiminta toteutetaan lähes kokonaan vapaaehtoistyönä eli ryhmien vetäjät ja esimerkiksi vertaistukipuhelimeen vastaajat tekevät vapaaehtoistyötä, mutta toiminnan organisointi toteutetaan palkkatyönä. Vertaistukitoiminnan lisäksi vapaaehtoiset mm. osallistuvat *Muutos-lehden* ja nettisivujen sisältötuotantoon sekä yhdistyksen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä UUT:n henkilökunnan ja hallituksen kanssa.

Vapaaehtoisista välitetään. Heidän viihtyvyydestään kysytään vuosittain. Työnohjaus on heidän käytettävissään säännöllisissä tapaamisissa sekä

silloin, kun vapaaehtoiset kohtaavat työssään rankkoja kokemuksia, joita he haluavat purkaa. Ehkä merkittävin asia on Valkilan mukaan se, että vapaaehtoiset kokevat tekevänsä merkittäviä asioita.

”Järjestämme vapaaehtoisille virkistymistoimintaa. Emme teetä liian raskasta työtä. Emme tee miljardin vuoden sopimuksia heidän kanssaan, kuten skientologiakirkko. Vapaaehtoistyön voi lopettaa tai siitä voi pitää taukoa.”

UUT:n tehtävien ytimissä on jo 1990-luvulta lähtien ollut vertaistuen lisäksi tiedotus- ja vaikutustoiminta. Vertaistuen idea on jo pitkään pysynyt samana, mutta sen järjestelyt ovat kehittyneet paremmiksi. Vertaistuessa toimivien koulutus, opastus ja ohjeistus ovat edistyneet. Kun vertaistukitoimintaa aloitettiin 1990-luvulla, vapaaehtoiset heitettiin altaan syvään päätyyn ja toivotettiin onnea matkaan.

”Nyt meillä on vapaaehtoisille perehdytys, kirjallisissa muodossa oleva opas vertaistukitoimintaan ja säännöllistä koulutusta.”

Korona ja Ukrainan sota aktivoivat pelkoja

UUT:lla on ollut pienimuotoista muslimitaustaisille suunnattua vertaistukitoimintaa noin viiden vuoden ajan. Ex-muslimitoiminnassa siirryttiin Suomessa uuteen vaiheeseen vuonna 2021 siinä mielessä, että silloin peräti kaksi henkilöä, **Nadiifo Omer** ja **Sara al Husaini** kertoivat julkisuudessa omalla nimellään ja kasvoillaan islamista irtautumisestaan.

”Maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset tai Suomessa oleskelevat ulkomaalaiset mukaan lukien ukrainalaiset ja venäläiset eivät ole löytäneet UUT:ta vielä suurin joukoin.”

Pyramidihuijaukset ovat olleet UUT:ssa pienimuotoisesti esillä jo pitkään, salaliittoteoriat enenevässä määrin viimeisen parin vuoden aikana. Salaliittoteorioihin liittyen UUT on antanut paljon haastatteluja toimittajille ja tietokirjailijoille sekä järjestänyt webinaareja ja vertaistukea.

”Korona ja Ukrainan sota näyttävät toiminnassamme siten, että ne aktivoivat maailmanlopun pelkoja monien yhteisöjen nykyisissä ja entisisissä jäsenissä. Olemme järjestäneet vertaistukitapaamisia, joissa on käsitelty näitä teemoja.”

Korona myös mahdollisti uudella tavalla vertaistukitapaamiset etäyhteyksillä. Nyt suuri osa vertaistukitoiminnastamme on tarjolla myös etäyhteyksien kautta.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat jatkuvasti näkyvämmiin esillä UUT:n toiminnassa. Yhdistyksellä on ollut nyt joitakin vuosia oma vertaistukiryhmä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville.

”Tulimme ulos kaapista 2010-luvulla siinä mielessä, että aloimme osallistua Pride-kulkueisiin.”

UUT on jo pitkään ollut kokoaan suurempi esiintyjä mediassa ja sen näkyvyys on vielä lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. Hengellinen väkivalta on mediaa kiinnostava aihe ja UUT:lla on siitä kiinnostavaa sanottavaa.

”Olen tuntenut henkilökohtaisesti viisi entistä Jehovan todistajaa, jotka ovat tehneet itsemurhan.”

”Erilaisista tapahtumista olemme havainneet erityisen hyviksi *Mielen-terveysmessut* ja *Maailma kylässä* -festivaalin. Osallistuimme tänä vuonna ensimmäistä kertaa *Kirkkopäiville* ja kokemus oli hyvä. Pyrimme osallistumaan ensimmäistä kertaa *Suomi Areena* -tapahtumaan ensi kesänä.”

UUT on osallistunut myös *Rajatiendon Yhteistyön* järjestämille *Hengen ja tiedon* messuille, mutta valitettavasti näiden messujen kävijät eivät ole kiinnostuneita heistä. Nyt pohditaankin, onko osallistuminen jatkossa siihen käytettyjen resurssien arvoista.

Riipaisevimpiä tarinoita ei ehkä kuulla koskaan

UUT:lla on nettisivut ja yhdistys on Twitterissä, Instagramissa, Facebookissa ja YouTubessa. Kuinka pysytte alati muuttuvan sosiaalisen median kyydissä?

”Tämä tieto kiinnostaisi minuaakin. Emme aivan pysy kyydissä. Kahden hengen henkilökuntamme ei riitä viestimään tehokkaasti kaikilla somen alustoilla, jotka meillä on käytössä. Tällä hetkellä olemme valinneet kaksi kanavaa, joilla olemme erityisen aktiivisia, Facebook ja Instagram.”

Millaisia tulevaisuuden haasteita näette?

”Toivotaan, että yhteisökunta pysyy avoimena ja sellaisena, jossa uskonyhteisöjä saa kritisoida varsin vapaasti. Toivotaan, että yhteiskunnassa nähdään tärkeänä kaltaistemme kansalais-toiminnan rahoittaminen.”

Valkila harmittelee sitä, että UUT:N nykyiset henkilöresurssit ovat niin pienet, että he joutuvat jättämään joitakin toimintamuotoja vähäiselle huomiolle. Jos UUT:lla olisi enemmän resursseja käytössään, he palkkaisivat tiedottajan, joka voisi myös mahdollistaa nykyistä laajemman vaikutustoiminnan.

”Voisimme esimerkiksi olla enemmän yhteydessä poliitikoihin ja viranomaisiin meille tärkeiden asioiden edistämiseksi.”

Erityisen tyytyväinen Valkila on siihen, että UUT on saanut viestiään hyvin esille tiedotusvälineissä. Tästä hän mainitsee esimerkkinä sen, että UUT ja entiset Jehovan todistajat ovat onnistuneet saamaan yleiseen tietoon

joitakin pahimpia Jehovan todistajien keskuudessa esiintyviä hengellisen väkivallan ongelmia. Valkila on itsekin ollut vaikuttamassa tähän, mutta kunnia kuuluu laajemmin UUT:lle ja monille entisille Jehovan todistajille.

”Olen tuntenut henkilökohtaisesti viisi entistä Jehovan todistajaa, jotka ovat tehneet itsemurhan. Heidän tarinansa on kertomatta, sillä harvat ovat kuulleet yksityiskohtia heidän elämästään, ja minunkin tietoni ovat puutteellisia. Näiden elämässään umpikujaan päätyneiden ihmisten kohtalo koskettaa minua siksikin, että heistä kolme oli ystäviäni jo lapsuudessa.”

Valkila tuntee myös entisiä Jehovan todistajia, jotka ovat joutuneet useamman sukupolven karttamiksi. Erityisen koskettavaa hän sanoo olevan sen, kun jotkut ovat joutuneet omien lastensa karttamiksi.

”Voi olla, että kaikkein riipaisevimpiä tarinoita ei kuulla koskaan, koska syrjäytyneimmät eivät ota yhteyttä UUT:hen, esiinny dokkareissa, kirjoita tarinaansa äänikirjoiksi tai ole enää hengissä.”

Tunnustus kuuluu kaikille

Vapaa-ajattelijain liitto on Valkilalle entuudestaanakin tuttu. Hän on lue- nut *Vapaa Ajattelija* -lehteä ja pitänyt sen sisältöä erinomaisena. Hän on myös kirjoittanut lehteen UUT:sta.

”Olen törmännyt **Esa Ylikosken** ja hänen esittämiinsä näkemyksiin erilaisissa tapaamisissa ja järjestöjen kuulemisissa ja olen aina pitänyt kaikkea, mitä hän sanoo, erittäin järkevänä. Lisäksi tunnen Vapaa-ajattelijat siitä, mistä he ovat kuuluisia: erilaisista tempauksista, kuten Raamattujen vaihtamisesta pornolehtiin ja linja-autojen kylkien *Jumalaa tuskin on olemassa* -mainoksista.”

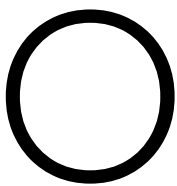
UUT:n Vapaa-ajattelijoilta saamaa Väinö Voipio -palkintoa Valkila arvostaa paljon.

”On mahtavaa saada tunnustusta tehdystä työstä. Kiitän koko UUT:n puolesta ja varsinkin nykyisten ja aiempien aktivistien, vapaaehtoisten ja työntekijöiden puolesta, jotka ovat yhdessä mahdollistaneet UUT:n työn. Monet ovat antaneet UUT:n työlle paljon, eikä siitä kovin usein kiitetä niin, että ulkopuolinen taho palkitse.”

UUT-aktiivi Erno Vanhala: **HIENO MERIITTI PITKÄÄN TEHDYSTÄ TYÖSTÄ**

RISTO K. JÄRVINEN

Ohjelmistotekniikan tohtori Erno Vanhala kertoo olevansa ihminen, joka keksii itselleen koko ajan projek-

teja. Hänellä ei tunnu koskaan olevan tylsää. Viimeisen vuoden aikana hän on luonut sisältöä YouTube-kanavalleen *Disruptiivista Futurismia*, jossa on dataan pohjautuvia tarinoita siitä, kuinka maailma muuttuu silmiemme edessä. Videoissa pohditaan mm. ihmiskunnan avaruudenvallloitusta ja sitä, kuinka lihan tuotanto ja -kulutus muuttuvat tulevaisuudessa.

”Olen huomannut, että laadukkaan sisällön tekeminen käy todella työstä. 30 minuutin pätkään voi mennä helposti 100 tuntia työtä kaiken tutkimuksen, käsikirjoituksen ja tuotannon kanssa. Riskit niille, jotka tubettavat työkseen.”

Tekstuaalisessa muodossa Vanhalan blogauksia löytyy osoitteesta gpiste.org.

Siellä hän mm. kertoo rippileiristään, josta ei käteen jäänyt juuri mitään.

”Myöhemmin sain oppia, ettei rippikoulun käyminen olekaan mikään pakollisuus. Ai että olen halunnut palata ajassa taaksepäin ja mennä protulle. Ajatus päästä juttelemaan filosofisista kysymyksistä ja pohtia, kuinka tehdä maailmasta parempi paikka, kuulostavat aivan mahtavilta. Harmittaa paljon, etten tiennyt tällaisesta vaihtoehdosta vielä 1990-luvulla.”

”Jätin pois uskonnon ja salaliitot”

Vanhala kertoo, että on lähtöisin maaseudulta ”koti-uskonto-isänmaa-mielenmaisemasta”, jossa suku on ollut hyvin uskonnollinen. Hän on lapsuudessaan kiertänyt monissa ev.lut.- ja SLEY-tapahtumissa.

”Usein olin veljeni kanssa ainut lapsi paikalla. Myöhemmin huomasin, ettei kaikkien lasten elämä ole ollut vastaavaa. En suoranaisesti digannut pyhäkoulu-

sa, kirkossa tai muissa tapahtumissa istumisesta. Ne olivat varsin tylsiä.”

Kymmenisen vuotta sitten Vanhala kärsi paniikkikohtauksista, joihin onnekseen sai apua terveydenhuollon puolelta. Tämä jätti hänet pohtimaan asiaa myös uskonnon kannalta.

”Koin vahvasti, että terveydenhuolto auttoi minua, eikä millään korkeammalla voimalla ollut osuutta asian kanssa, vaikka olin sitä rukouksissani pyytänyt.”

Tämän jälkeen seurasi vuosi, jonka aikana loputkin lapsuudenuskot kari-sivat pois. Kesällä 2015 hän kävi vielä Vaasassa Roxetten keikalla niin, että kaulassa roikkui risti, mutta hän oli jo etukäteen päättänyt, että ottaa sen pois reissun jälkeen. Hän ei tarvinnut enää sen tuomaa ”turvaa”.

”Koko tämän prosessin aikana tein myös väitöskirjaani, jonka kanssa myös salaliittoteoriat, joihin olin uskonut, toimivat huonosti. Koin olevani rehellinen tutkija, joten miksi olisi olemassa esimerkiksi ilmastokriisiä paisutteleva salaliitto? En saanut enää maailmankuvaani mahtumaan tiedettä, uskontoa ja

salaliittoja samaan aikaan, joten jätin kaksi viimeistä pois elämästäni.”

”Emme kaipaa enää yhtään uhria lisää”

Muutettuaan Tampereelle vuonna 2016 Vanhala ilmoittautui mukaan, kun huomasi, että UUT haki siellä vertaistukiryhmään vetäjää. Sittemmin hän päätyi UUT:n hallitukseenkin.

Tampereen vertaistukitapaamisessa Vanhala tapasi UUT:n perustajajäseniin kuuluvan **Terttu Forsellin**, joka kaipasi yhdistyksen historiikkaa kirjoitettavaksi. Vanhala kiinnostui heti – kuten sanottua, häntä kiinnostavat kaikenlaiset projektit. Seuraavat 3-4 vuotta hän haastatteli ihmisiä ja keräsi tietoa yhdistyksen historiasta.

”Lopulta kasassa oli paketti, jonka kehtasi julkaista.”

UUT:n asiakkaissa on Vanhalan

mukaan tyyppillisiä piirteitä hyvin vähän. Jokainen ihminen on yksilö ja hänellä on oma tarina takanaan. Kuitenkin heitä yhdistää jostakin uskontokunnasta jäänyt negatiivinen kokemus.

”Valitettavan yleinen on tilanne, jossa perhe jakaantuu uskonnon myötä. Joku tulee uskoon ja sulkeutuu tai toinen eroaa yhteisöstä ja hänen suljetaan kaiken ulkopuolelle. Tällainen tuottaa uskontojen uhreja, joita emme kaipaa enää yhtään lisää.”

Periaatteessa Vanhala on sitä mieltä, että jokainen aikuinen saa uskoa, kuten vapaaksi näkee, kunhan sillä ei toista ihmistä mitenkään vahingoiteta. Valitettavasti tämä ei toteudu ehkäisykieltojen ja karttamisten maailmassa. Itse hän on kuitenkin vuosien saatossa tullut yhä kauemmas ja kauemmas siitä ajatusmaailmasta, joka hänellä lapsuudessaan oli.

”Itsestä tuntuu nykypäivänä hyvin hassulta, että uskonnot edelleen vetävät nuoria aikuisia puoleensa.”

”Huuleni kääntyivät ylöspäin”

Vapaa-ajattelijat on vuosien saatossa tullut hiljalleen Vanhalalle tutuksi. Tätä haastattelua tehdessä hän päätti samalla vihdoin liittyä jäseneksikin.

Hän näkee että Vapaa-ajattelijoilla ja UUT:lla on selkeästi yhtymäkohtia, vaikka suurimmalta osalta ne toimivat eri asioiden parissa. UUT pyrkii vaikuttamaan yhteiskuntaan, mm. lainsäädäntöön, mutta tämä rooli on Vapaa-ajattelijoilla suurempi. UUT ennemminkin auttaa ihmisiä, jotka ovat jo haavoittuneet uskonyhteisöjen parissa.

Vanhala toivoo, että yhdistykset tekevät tulevaisuudessakin yhteistyötä.

”Kun kuulin ensimmäisen kerran Vapaa-ajattelijoiden UUT:lle myöntämästä Väinö Voipio -palkinnosta, huuleni kääntyivät ylöspäin. Tämä on hieno meriitti työstä, jota on tehty jo vuosikymmeniä.

SE LÖYTYI – ILMAN JUMALAA

”Paraikaa on menossa mainoskampanja *Se löytyi*, jossa ihmiset kertovat kaikkiin talouksiin jaetussa kirjassa, kuinka löysivät kristinuskon Jumalan. Kampanjasta tuli mieleen, kuinka itse löysin sisäisen rauhan. Kampanjan lisäksi alkusyksyksenä ajatuksilleni oli eräs ilta, kun nukutin lasta. Juniorin lopulta nukahdettua jäin pohtimaan, kuinka hän on edelleen autuaan tietämätön mistään jumalista, uskonnoista tai korkeammista voimista. Koin syvää onnellisuuden tunnetta, että hänen elämänsä on turvallista, eikä ku-

kaan ole päässyt pelottelemaan häntä helveteillä, saatanoilla, karttamisilla tai millään ehdollisella rakkaudella. Meidän vanhempien rakkaus on ehdotonta.

Kuinka minä löysin rauhan? En löytänyt sitä kristinuskosta. Etsin vuosia. Koko nuoruuteni, kunnes törmäsin kolmenkymppin kriisiin. Silloin kaan usko, uskonto tai mikään hengellisyys ei auttanut minua – päinvastoin. Tunsin pahaa oloa siitä, etten saa apua yliluonnollisesta. Minullehan oli opettettu lapsesta asti, että Jumala auttaa. Ei auttanut.

Jätin uskonnon. Totesin, ettei se ollut minun juttuni. Olin onnellisempi ja voin paremmin ilman hengellisyttä. En ollut enää tilivelvollinen vuosituhansia vanhoille uskomuksille, en niistä saarnaaville ihmisille tai yhteisöille, jotka halusivat rahoitani ja aikaani vastaan tarjota ”pelastusta”. En enää kokenut olevani hukassa. Olin vihdoinkin löytänyt rauhan ja onnellisuuden. Yksinkertaista. Se löytyi.”

Erno Vanhala blogissaan: gpiste.org

TOIMINTASEMINAARI HÄMEENLINNASSA

MILA PALMIA
KUVAT: ESA YLIKOSKI

Liiton toimintaseminaari yhdistysaktiiveille järjestettiin 5.-6.11. Hämeenlinnassa. Väkeä oli saatu kiitettävästi paikalle paikallisyhdistyksistä ympäri Suomen. Koronarajoitusten aiheuttaman pitkän tauon jälkeen kasvokkain tapaaminen oli erityisen virkistävää. Kuulumisten ja ideoiden vaihtaminen eri paikallisyhdistysten edustajien kanssa antaa aina oman potkunsa toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen..

Henkilöresursseista puute

Seminaarissa käsiteltiin monia mielenkiintoisia aiheita. Seminaarin avasi puheenjohtaja **Jape Lovénin** lyhyt tervetuliaispuhe ja *Humanist Internationalin* edustajan videotervehdys. Tämän jälkeen alkoi varsinainen ohjelma.

Puheenjohtajan ja **Ritva Ahosen** johdolla keskusteltiin toiminnan haasteista pienissä yhdistyksissä. Ja haasteita löytyy, keskustelua olisi voinut pyydettyjen puheenvuorojen määrän perusteella jatkaa vaikka koko viikon-

lopun yli. Suurimpana yhdistävänä tekijänä puheenvuoroissa toistui henkilöresurssien puute. Työtä ja tekemistä riittäisi, mutta se tarvitsee tekijöitä.

Kun yhdistystoiminnan suosio on ylipäättään Suomessa hiipunut, joudumme kilpailemaan ihmisten ajasta myös muiden yhdistysten kanssa. Aktiivisten toimijoiden vähyys kun ei ole ainoastaan vapaa-ajattelijoiden, vaan useimpien muidenkin yhdistysten haasteena. Yhdistystoimijoiden keski-ikä kohoaa ja uusien, erityisesti nuorempien jäsenten löytäminen ja toimintaan sitouttaminen on vaikeaa.

Toimivia menetelmiä

Seuraavaksi keskustelua käännettiin kuitenkin positiivisempaan suuntaan, kun pohdimme yhdessä mahdollisia ratkaisuja havaittuihin haasteisiin. Moni jakoi myös omassa yhdistyksissään toimiviksi todettuja menetelmiä. Yhteisenä tiivistelmänä voidaan todeta, että niin jäsenhankinta, toiminnan markkinointi kuin toiminnan toteuttaminenkin kaipaavat uudistamista.

Keskustelussa todettiin esimerkiksi, että pitkäaikaiseen hallitustyöhön sitouttamisen sijaan jäsenistölle voitaisiin tarjota mahdollisuuksia osallistua

lyhytaikaisempiin, projektiluontoisiin tehtäviin. Kun toiminnalle annetaan selkeä tavoite, alku ja loppu, on siihen kokemattomammankin toimijan helpompaa tarttua. Mahdollisia ratkaisuja ja toiminnan kehittämistä käsiteltiin lisäksi aihealueittain pienryhmissä, niistä lisää tuonnempaan.

Liiton varapuheenjohtaja **Antti Värri** esitteli seminaariosallistujille muiden Pohjoismaiden humanististen järjestöjen tilannetta ja toimintaa sekä päivitti oman liittomme tulevaisuudennäkymiä. Naapureidemme toiminnasta kuuleminen oli kiinnostavaa ja hyvä muistutus siitä, että samojen asioiden parissa tehdään koko ajan työtä myös muualla.

Hautauskulttuurin kehittäminen tärkeää

Sunnuntaiaamuna pidettiin hautausmaita ylläpitävien yhdistysten aamiaispalaveri, jonka aiheet olivat jonkin verran esillä myös muissa keskusteluissa. Hautausmaatoiminnalla on tärkeä rooli uskonnoton tapakulttuurin ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Myös tämän palvelun ylläpitäminen tarvitsee aktiivisia tekijöitä, jotta toimintaa voidaan jatkaa samassa laajuudessa myös tulevaisuudessa.

Toinen uskonnottoman tapakulttuurin edistäjä on uskonnottomat seremoniapalvelut, joiden tulevaisuudesta meille kertoi **Anneli Aurejärvi-Karjalainen** Pro-Seremoniat Oy:stä.

Uskonnottomien hautausmaiden lisäksi myös uskonnottoman hautauskulttuurin kehittäminen on tärkeää. Jäähyväistilaisuuksille tarvitaan tunnuksettomia tiloja tai kokonaan vaihtoehtoisia menettelyjä. Myös muihin juhliin liittyviä uskonnottomia toimintatapoja ja seremonioita pyritään kehittämään ja tuomaan ihmisten tietoisuuteen. Iso rooli tässä on uskonnottomilla puhujilla, joita Pro-Seremoniat myös kouluttaa.

Some – miten, missä ja milloin

Sosiaalisen median ja verkkosivujen sisältöjä pohtivassa työryhmässä käytiin **Riku Salmisen** vetämänä vilkasta keskustelua siitä, miten liiton ja paikallisyhdistysten digitaalista näkyvyyttä voitaisiin edistää. Facebook, Twitter, Instagram, Discord, Jodel, Tiktok ja verkkosivut voivat olla erinomaisia välineitä yleisön tavoittamiseen, mutta niitä pitää myös osata käyttää osuvasti ja harkitusti. Viestinnän tulee olla myös yhtenäistä ja tapahtua liiton äänellä.

Asetimme tavoitteeksi saada jokaisesta paikallisyhdistyksestä yhden somevastaavan, joka yleisen viestinnän lisäksi toisi myös omalta yhdistykseltään paikallista sisältöä. Tämän helpottamiseksi pohdimme myös liiton yhteistä someohjeistusta.

Valtakunnallisen ja paikallisen toiminnan kuvaamisen lisäksi sosiaaliseen median kanavilla voidaan linkittää tiukkoja tiivistyksiä Vapaa Ajattelijat-lehden artikkeleista, tietoa tulevista tapahtumista, jakaa kansainvälisen kattojärjestön ja samankaltaisten yhdistysten juttuja ja mahdollisesti jopa liiton aiheisiin liittyviä meemejä. Lisäksi trendaavien tagien ja puheenaiheiden jatkuva seuraaminen mahdollistavat ajankohtaisiin ja ihmisiä kiinnostaviin aiheisiin tarttumisen ja näin myös liiton näkyvyyden kasvattamisen.

Muita esille nousseita, tärkeitä seikkoja olivat mm. se, että mitä ja kenelle haluamme viestiä, miten, missä ja milloin.

Pyrkimys matalaan kynnykseen

Tilaisuustyöryhmä kokoontui **Jori Mäntysalon** vetämänä. Keskustelun pohjalta korostettiin matalaa kynnystä tilaisuuksien järjestämiseen. Tapahtuma voi olla myös luontoretki tai vaikka purjehdus.

Kuukausitilaisuuksia ovat pitäneet lähinnä Helsingin ja Tampereen yhdistykset. Toistuvat vapaamuotoiset keskustelutilaisuudet vaihtuvista asia-aiheista voivat tavoittaa erilaisia ihmisiä. Kaikki eivät ehdi kaikkiin. Jo puolen tusinaa ihmistä koolla voi olla aivan hyvä. Tyypillistä niille on vieraillevien alustajien käyttö. Ideoita aiheista ja alustajista jaetaan mielellään.

Kuitenkin myös isompia tilaisuuksia, esimerkiksi paneelikeskusteluja voi järjestää, ja niihin voi saada liitolta vinkkejä ja myös taloudellista tukea.

Mediatiedotusta voi edistää

Vapaa-ajattelijain yhdistysten olisi hyvä näkyä myös alueensa valtalehdessä, Ylen alueradiossa sekä paikallislehdissä. **Esa Ylikosken** vetämässä työryhmässä nousivat ideana esille tutustumisvierailut toimituksiin. On hyvä tietää medioiden työtavoista ja tuntee toimittajia. Ja toimituksille on hyvä antaa myös perustietoja yhdistyksestä.

Uutiskynnyksen voi ylittää nopeudella, ajankohtaisuudella, uutistyyppisesti kirjoitetulla tiedotteella, henkilökommenteilla sekä haastateltavien nimillä ja yhteystiedoilla. Ihmislähei-

syys auttaa asiaa. Haastateltavia on hyvä hankkia ja tarjota sekä asiantuntijan rooliin että asianosaiseksi.

Jos tiedote ei ”mene läpi”, sitä sattuu muillekin, kannattaa vaan jatkaa sinnikkäästi tiedottamista alueen medioille. Ja monia eri asioita voi tuoda julki myös esimerkiksi puheenjohtajan ja jonkun muun yhdistyksen edustajan mielipidekirjoituksella. Suuri osa aiheistamme on valtakunnallisia, mutta paikallisten kirjoituksia julkaistaan mieluummin kuin valtakunnallisten kirjoittajien.

Liittovaltuusto suuntasi liittokokousvuoteen

Samassa yhteydessä pidettiin myös liittovaltuuston syyskokous.

Valtuusto hyväksyi liiton toimintasuunnitelman ja talousarvion vuodelle 2023. Alkuvuonna liiton ja yhdistysten ulospäin suuntautuvassa toiminnassa tärkeällä sijalla on tavoitteidemme esilletuonti eduskuntavaaliehdokkaille. Myös vaalikoneeseen vastaamiseen aktivoidaan ehdokkaita.

Sisäisessä toiminnassa tärkeällä sijalla on syksyllä pidettävään liittokokoukseen valmistautuminen. Henkilövalinnoilla on tärkeä merkityksensä, ja liittokokous hyväksyy myös liiton tavoitteet ja strategian vuosille 2023-2026.

Seminaarin avasi puheenjohtaja Jape Lovén.

Yli miljoona säännöllistä kuuntelijaa:

SKEPTICS' GUIDE TO THE UNIVERSE

ROBERT BROTHERUS

Podcast 2005 alkaen: *Skeptics' Guide to the Universe: Your escape to reality*. Viikottain 1.5 tuntia, 900+ jaksoa.

Kirja 2018: *The Skeptics' Guide to the Universe: How to Know What's Really Real in a World Increasingly Full of Fake* (512 sivua, ISBN 1538760533), Steven Novella, Bob Novella, Jay Novella, Evan Bernstein, Cara Santa Maria

Podcastit ovat internetistä tietokoneella tai älypuhelimella kuunneltavia puheohjelmia. Podcasteja kuuntelee säännöllisesti 400 miljoonaa ihmistä ympäri maailman ja Pohjoismaissa niiden harrastaminen on erityisen suosittua. Vuodesta 2005 alkaen ilmestynyt *Skeptics' Guide to the Universe* (SGU) -podcast theskepticsguide.org on nykyään yli miljoonalla säännöllisellä kuuntelijallaan ylivoimaisesti suurin skeptismiä, tiedettä ja kriittistä ajattelua edustava podcast. Se on voittanut useita palkintoja, muun muassa useaan otteeseen parhaan tiedepodcastin tunnustuksen.

Itse kiinnostuin kokeilemaan podcastien kuuntelua vuonna 2008, ja löysin kiinnostukseni perusteella nopeasti SGU-podcastin, jota oli tuolloin tehty noin kolme vuotta ja 150 jaksoa. Aloitin kuuntelun ensimmäisestä vuoden 2005 jaksosta ja kuuntelin noin kaksi jaksoa viikossa, kunnes 2011 olin saanut kiinni podcastin nykyhetken, jonka jälkeen olen kuunnellut jaksot sitä mukaa, kun ne ovat ilmestyneet.

Uusille tulokkaille ei voine enää tässä vaiheessa varauksetta suositella kaikkien 905 menneen jakson kuuntelua, mutta jokaiselle jaksolle löytyy sisällysluettelo sivulta sgutranscripts.org ja sen perusteella voi hyvin poimia vanhoistakin jaksoista itselle kiinnostavia

aiheita uusien ajankohtaisten jaksosten täydennykseksi.

Dramaattisia vaiheita

Skeptics' Guide -podcast kasvoi *New England Skeptical Society* -yhdistyksen theness.com toiminnasta, kun yhdistyksen aktiivit **Novellan** veljekset **Steven, Bob** ja **Jay** sekä **Evan Bernstein** ja **Perry DeAngelis** päättivät kokeilla tuolloin uutta podcast-formaattia kriittisen ajattelun ja skeptismin levittämiseen.

Podcastin pitkän 17 vuoden historian aikana kokoonpanossa on tapahtunut jonkin verran muutoksia: Perry kuoli 2007, **Rebecca Watson** tuli mukaan 2006 ja lähti pois 2014, **Cara Santa Maria** tuli mukaan 2015. Pääjuontaja sekä podcastin äänittäjä ja leikkaaja on Steven Novella. Steve on neurologian lääkäri ja erityisen asiantunteva uskomuslääkintään ja puoskaroitiin liittyvissä teemoissa. Novella on viime vuosina osallistunut myös skeptisen *Science Based Medicine* sciencebasedmedicine.org -sivuston perustamiseen ja ylläpitoon.

Podcastissa vieraina ovat olleet kaikki merkittävät nykyajan skeptikot, sekä iso joukko tiedemiehiä ja muita eri alojen asiantuntijoita, mm. **James Randi, Christopher Hitchens, Phil Plait, Sanal Edamaruku, Daniel Dennett, Michael Shermer, Teller, Bill Nye, Paul Kurtz, Neil deGrasse Tyson, PZ Myers, Richard Saunders, Adam Savage, Susan Blackmore, Jimmy Carter, Michio Kaku, George Hrab, Banachek, Matt Stone, Massimo Pigliucci, Michael E. Mann** ja kymmeniä muita.

Podcastin jaksot ovat noin 1.5 tunnin mittaisia, joten kuunneltavaa on tässä vaiheessa kertynyt yli 1300 tuntia. Sisältö jakautuu karkeasti neljään lajiin:

1. Ajankohtaisia uutisia tieteestä (erityisesti tähtitiede, biologia ja lääketiede) ja keskustelua niistä
2. Ajankohtaisia uutisia skeptik-

koaiheista: pseudotieteestä, paranormaalista, yliluonnollisesta, huuhaasta, salaliittoteorioista, uskomuslääkinnästä jne. sekä keskustelua niistä

3. Ajattomia johonkin skeptikko/huuhaa-aiheeseen pureutuvia syvällisempiä analyysejä tyyliin ”mitä homeopatia on, miksi se ei voi toimia, miten tutkimukset ovat osoittaneet, että se ei toimi ja miksi monet ihmiset kuitenkin uskovat että se toimii” tai ”miten salaliittoteoriat käyttävät hyväkseen mielen psykologisia mekanismeja”.
4. Vieraiden haastatteluja, tyypillisesti liittyen johonkin ajankohittaiseen aiheeseen, jossa he ovat asiantuntijoita.

Podcastin nimi on väännös **Douglas Adamsin** kuuluisasta *Hitchhiker's Guide to the Universe* -tieteisparodiakirjasta. Aivan kuten *Hitchhiker's Guide* on erittäin hauska, myös *Skeptics' Guide* episodeissa löytyy paljon huumoria piristämään aiheiden käsittelyä. Juontajaporukan jäsenten henkilökemia toimii hyvin ja jokaisella on oma roolinsa vuosien varrella kehityneissä meheissä sisäpiiriviteissä, joissa kuulijakin tuntee pikkuhiljaa olevansa osa ”sisäpiiriä”.

17 vuoteen on Perryn kuoleman lisäksi mahtunut muutama muukin dramaattinen vaihe. Vuonna 2011 koettiin ns. *Elevatorgate*, kun skeptikkokonferenssissa miespuolinen osallistuja ehdotti hississä podcastin juontaja Rebecca Watsonille tuleamista kahville hotellihuoneeseensa, minkä Watson koki seksuaalisena ahdisteluna. Pienestä tapauksesta kuitenkin paisui massiivinen ja dramaattinen vastakainasettelu Watsonin ymmärtäjien ja hissimiestä puolustavien välille. Erityisen massiivisiin mittasuhteisiin se nousi, kun **Richard Dawkins** tuli mukaan soppaan jälkimmäiselle puolelle.

Vuonna 2014 puolestaan uskomus-hoitoja kaupitellut lääkäri **Edward Tobinick** haastoi Steve Novellan ja SGU Podcastin oikeuteen, kun Novella oli käsitellyt Tobinickin hoitoja kriittisesti blogissaan ja podcastissa. Novella voitti oikeusjutun, mutta kallis prosessi jatkui vuoteen 2018 saakka. Kuulijoiden lahjoitukset olivat merkittävässä roolissa vararikon välttämässä.

Voin suositella podcasteja yleisesti ja Skeptics' Guide -podcastia erityisesti skeptisistä, ateismista ja filosofiasta kiinnostuneille. Tarjonta on laajaa, ja podcastien kuuntelua voi harrastaa kävelylenkeillä, kuntosalilla, ajomatalla ja muissa tilanteissa, joissa aika menisi muuten ”hukkaan”.

Pelkkä tieto ei riitä

Kolmentoista podcast-vuoden jälkeen vuonna 2018 SGU-porukka julkaisi podcastin nimisen kirjan. Sen päätekijänä, kuten podcastissakin, on Steven Novella. Kirja on hyvä yleiskatsaus skeptismin ja kriittisen ajattelun periaatteisiin ja sopii aloittelijoille ensimmäiseksi teokseksi kriittisen ajattelun maailmaan.

Kirjan kantava filosofia on, että totuudenmukaisen maailmankuvan rakentamiseen ei nykypäivänä riitä, että ihmisellä on tarjolla oikeaa tietoa. Jos se riittäisi, niin jo kaikille tarjolla olevan Wikipedian lukemien johtaisi sangen hyvään tulokseen. Mutta se ei riitä, koska evoluutio ei ole optimoinut ihmisen psykologiaa totuuden löytämiseen, vaan hengissä selviytymiseen pienissä heimoissa savannilla.

Ajattelussamme on lähtökohtaisesti psykologisia virheitä ja vinoumia, jotka altistavat meitä virheellisille käsityksille. Pelkkä tieto ei myöskään riitä, koska pseudotieteet, salaliittoteoriat ja uskonnot ovat kehittäneet ominaisuuksia, jotka aktiivisesti ja tehokkaasti johtavat ihmistä harhaan vaikka hänellä olisikin oikeaa tietoa tarjolla.

Tiedon lisäksi totuuden etsijä tarvitsee onnistuakseen itsetutkiskelua ja nöyryyttä oman erehtyväisyytensä ja ajatusvinoumiensa edessä. Hän tarvitsee medialukutaitoa ja lähdekritiikkiä sekä ymmärrystä ajattelun sudenkuopista ja vääristymistä. Hän tarvitsee ymmärrystä todennäköisyydestä, tieteellisen tiedonhankinnan ja tieteellisen metodin periaatteista. Lisäksi hän tarvitsee erilaisten yksittäisten yleisten pseudotieteiden ja virheellisten uskomusten taustojen ymmärrystä.

Kirjassa käsitellään muun muassa ihmisen muistin ongelmat, aistihaavaintojen erehtyväisyys, hypnokogia, ideomotorinen liike, Dunning-Kruger-efekti, vahvistusharha, virheellisten argumenttien eri lajit, päättelyvinoumat, sattuma ja todennäköisyys, tieteen metodi, placebo-efekti, anekdootit, luonnollinen ja yliluonnollinen, tieteen ja pseudotieteen ero, denialismi ja tilastomatematiikan väärinkäyttö. Erityisinä huuhaa-uskomuksina käsitellään muun muassa salaliittoteoriat, noitavainot, anekdootit, pyramidihuijaukset, ennustaminen, kreationismi, vitalismi ja N-säteet.

Kaikki nämä aiheet on muodossa tai toisessa käsitelty myös Skeptics' Guide podcastin 900 jaksossa, mutta antaa selkeää lisäarvoa koota ne yhteen jäsennellyksi ja ajattomaksi kokonaisuudeksi. Tämä muistuttaa Skepsis ry:n 1989 julkaisemaa *Paholaisen Asianajaja - Opaskirja Skeptikolle* -kirjaa, mutta Skeptics' Guide on paljon laajempi erityisesti ihmispsykologian ja ajattelun vinoumien käsittelyssä.

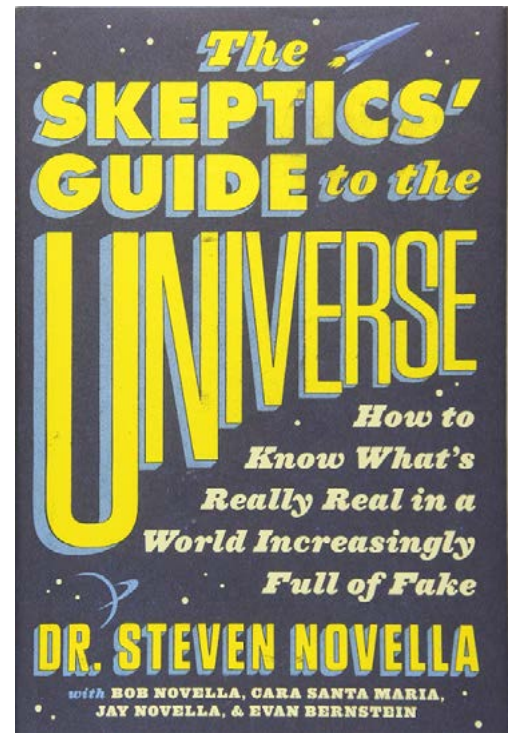
Toki myös paljon aikaa on kulunut vuoden 1989 jälkeen: monet uudet huuhaa-opit ovat nostaneet päätään ja internetin some-palveluiden myötä ovat mahdollisuudet harhaluulojen nopeaan leviämiseen kasvaneet.

Uskontoja käsitellään liian kohteliaasti

Skeptics' Guide -podcastia kuunnellessa käy kuulijalle ennen pitkää selväksi, että juontajat ovat ateisteja. Eikä ihme, sillä klassiset uskonnot hyödyntävä hyvin pitkälle samoja psykologisia mekanismeja ihmismielen hallintaan kuin klassiset huuhaa-opit. Miелensä voi siis puhdistaa molemmista hyvin samantlaisilla kriittisen ajattelun työkaluilla.

Silti juontajat pitävä selvästi hieman hajurakoa suorasukaiseen klassisten uskontojen kritiikkiin. Muistan aikoinaan Skepsis ry aktiivijaoiltani hieman samanlaista kitkaa sen suhteen, kuinka avoimesti ja aktiivisesti skeptikoiden sopi ulottaa kriittistä julkista ajatteluaan klassisten uskontojen suuntaan. Kysymys oli hieman poliittisesti latautunut, sillä Skepsiksen jäsenistössä oli merkittävä määrä kristittyjä, jotka halusivat taistella klassista huuhaata kuten ufoja ja astrologiaa vastaan, mutta silti pitää kiinni Jeesus- ja taivastarinoistaan.

SGU-podcastissa ja kirjassa kriti-

soidaan kyllä terävästi uskontojen yksittäisiä konkreettisia oppeja: esimerkiksi kreationismi on usein tulilinjalla ja saa kriittistä käsitteilyä myös kirjassa. Kreationistien argumentit paljastetaan *argument from ignorance* -tyyppiseksi virheiksi. Aika-ajoin myös ihmekertomuksia ja vaikkapa *ruumiistairautumiskokemuksia* tarkastellaan ja osoitetaan sekä teoreettisesti ongelmalliseksi että huonosti evidenssin tukemiksi.

Mutta uskontojen ydinkysymysten kritiikissä tunnutaan pidättäytyvän filosofiselle tasolla, jossa todetaan että väitteet jumalista ja yliluonnollisesta eivät ole falsifioitavissa ja siten niitä ei voi tieteen keinoin lähestyä. Puhtaan filosofisesti toki onkin niin, että mitään ei voi varmuudella tietää, mutta silti kun SGU:n skeptikot puhuvat esimerkiksi homeopatiasta, niin todisteiden puutteen ja filosofisten ongelmien tarkastelun lisäksi he tuppavat ”näin meidän kesken” toteamaan ikään kuin *tiivistemänä*, että ”homeopatia on täydellistä roskaa” ja ”totaalisen feikkiä”.

Tällainen suorasukaisuus tuntuu syystä tai toisesta klassisten uskontojen ydinoppien kohdalla vaihtuvan omaan makuuni hieman liialliseen kohteliaisuuteen. Tieteenfilosofille voi toki olla voimakas ja riittävä johtopäätös, että uskontojen ydinväitteet ovat *epätieteellisiä*, mutta tavalliselle kaduntallaajalle olisi relevantimpaa kertoa se perusteltu johtopäätös, että nuo väitteet ovat yhtä *virheellisiä* kuin homeopatiainkin.

USKONTO EI TÄRKEÄ IDENTITEETIN OSA SUOMALAISILLE

Elinkeinoelämään valtuuskunnan EVA:n kyselytutkimuksessa ”Olen suomalainen” (12.10.2022) kysyttiin, mitä tekijöitä suomalaiset pitävät tärkeinä oman identiteettinsä osina. Valittavana oli 20 eri asiaa: a:sta ä:hän eli asuinpaikasta äidinkieleen. Vähiten tärkeäksi kyselyn vastauksissa jäi uskonto. Ks. sivu 2 raportissa eva.fi/wp-content/uploads/2022/10/eva-analyysi-no-113.pdf

Vastaavia tuloksia on saatu aiemminkin. Kirkon nelivuotiskertomuksen (20.10.2020) *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016–2019* julkistamistilaisuudessa todettiin, että Suomessa naisten identifiointuminen uskonnollisiksi on romahtanut jyrkimmin koko Euroopassa.

JUMALAN-PALVELUKSIEN SIIRTO SAA KANNATUSTA

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnan jäsenten keskuudessa on kannatusta esityksille jumalanpalvelusten ja hartauksien siirtämisestä koulu- ja päiväkotipäivien ulkopuolelle. Tämä kävi ilmi Helsingin seudun vapaa-ajattelijain paneelikeskustelussa marraskuussa.

Siirtoa pitivät kannatettavana **Anna Lemström** (Vas), **Bicca Olin** (Vihr) ja **Markku Rantahalvari** (Sdp). Keskustelussa myös **Ted Apter** (Kok) piti mahdollisena ns. Reykjavikin mallin mukaista ohjetta. Tilaisuuden avauksessa sekä

paneelin jäsenten ja yleisön puheenvuoroissa tuli esiin nykyisen ns. kahden tilaisuuden mallin syrjivyyttä sekä periaatteessa että käytännön toteutuksissa.

Kaikki keskustelijat totesivat, että tietoa uskonnoista ja uskonnottomuudesta ja myös tutustumista niiden rakennuksiin pitää ja voidaan järjestää opintokäyntien ja vierailujen kautta, vaikka kahdesti tai kolmesti vuodesta toiseen toistuvia kirkkojumalanpalveluksia ei koulupäiviin enää liitettäisikään.

Panelistit näkivät yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisen, arvioinnin ja päivittämisen pedagogisena mahdollisuutena. Suunnitelmien teko on tulossa myös varhaiskasvatuksen toimipaikoille.

Tilaisuudesta on julkaistu tallenne: youtube.com/watch?v=rGLDYIHp0G8

LUOTTAMUS KIRKKOON VÄHÄISTÄ JA POLARISOITUU

Tiedebarometri on joka kolmas vuosi tehtävä kysely, jossa muun ohella kysytään myös luottaako vastaaja esimerkiksi poliisiin, eduskuntaan, kansalaisjärjestöihin ja niin edelleen. Eräs kysymys koskee kirkkoa.

Kun kolme vuotta sitten kirkkoon luotti hyvin ja melko suuresti 6 ja 25 prosenttia, ovat luvut nyt 8 ja 32. Toiselta puolen viimeksi hyvin tai melko vähän luotti 19 ja 26 prosenttia, nyt 23 ja 31. Tulos siis jyrkentyi vahvasti: Vaihtoehto ”vaikea sanoa” romahti aiemmasta 24 prosentista vain 5 prosenttiin.

Kaikista kysytyistä tahoista kirkko keräsi eniten hyvin vähän luottavia.

KIRKKOVAALEIHIN OSALLISTUMINEN LASKI JÄLLEEN

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntavaaleissa äänesti marraskuussa 12,7 % äänioikeutetuista jäsenistä. Neljä vuotta aiemmin lukema oli 14,4 %. Alaikäisistä, 16–17-vuotiaista vain 8,4 % äänesti, kun lukema aiemmin oli 8,9 %.

NUFIT TULEE TAAS

Nuorten filosofiatapahtuma *Nufit* järjestetään parin vuoden tauon jälkeen 20.–21.1.2023. Paikkana on perinteinen Paasitorni Helsingissä.

Nufit 2023 – ”Terve sielu terveessä ruumiissa” – haastaa taas kerran asian tuntijoita tärkeistä aiheista.

Tapahtuman yhteydessä on myös *Sokrates-väittelykilpailu* lukioiden joukkueille.

Keskusteluita ja väittelyitä seuraamaan sopii kaiken ikäistä yleisöä.

Vapaa-ajattelijain liitto myönsi vuonna 2018 *Vaino Voipio -palkinnon* *Nufitia* järjestävälle Helsingin nuoret filosofit -yhdistykselle.

HISSIPUHETTA SUUNNITTELEMASSA

HARRY ANTTILA

U skomattomille kesäpäiville 13.-14.8. kokoon-tui kolmisenkymmentä vapaa-ajattelijaa viettämään aikaa samanhenkisten seurassa. Ohjelmaan kuului mm. ryhmätöitä, joissa keskusteltiin erilaisista vapaa-ajattelijoiden identiteettiin ja tulevaisuuteen liittyvistä aiheista. Yksi ryhmätyön aihe oli ”hissipuhe”. Ryhmän tehtävänä oli kertoa vapaa-ajatteli-joista mahdollisimman lyhyesti, eli ns. hissimatkan aikana.

Ajatuksena ryhmän tehtävälle oli, että liikkeen – ollakseen elinvoimainen ja aktiivinen – on tarvittaessa pystyttävä sanomaan perusviestinsä mahdollisimman ytimekkäästi. Liikkeen jäsenten on jaettava yhteinen näky ainakin riittävällä tarkkuudella. Kun meiltä kysytään, keitä oikein olemme, meidän on voitava antaa itsestämme oikea kuva muutamalla lauseella. Hyvä tietysti, jos hissipuhe ei kuulostaisi uskontunnustukselta tai ulkoa opiskelulta, mutta olisi kuitenkin tarpeeksi sisäistetty ja kuulostaisi siltä, että sanoja allekirjoittaa sanomansa.

Hissipuhetta miettivässä ryhmässä pyöriteltiin erilaisia tulokulmia. Mikä on oleellista ja kaikkein keskeisintä? Mitä kertoa ihmiselle, joka ei ole ehkä

kuullutkaan meistä?

Juutuimme heti alkuun ihan ensimmäiseen muodostamaamme lauseeseen. ”Vapaa-ajattelijat on uskonnottomien etujärjestö, joka...” Keskustelun jälkeen pudotimme etu-etuliitteen (enpä ole tuollaista sanayhdistelmää varmaan koskaan aiemmin käyttänyt) pois. Ajattelimme, että emme halua heti alkuun puhua liikkeen omien etujen ajamisesta. Seuraavaksi putosi pois sana järjestö. Ei anna kovin dynaamista kuvaa, jos järjestö itsestään kertoessaan käyttää heti alussa sanaa järjestö. Kuulostaako se vähän oman navan ympärillä pyörimiseltä?

Lopulta hissipuheen alku tiivistyi yhteen sanaan: uskonnoton. Olemme uskonnottomia. Sen kaikki ymmärtävät oikein. Se tiivistää tarvittavalla tarkkuudella yhdellä sanalla koko keskeisen sisällön. Hetken ryhmä keskusteli myös siitä voisiko järjestömme nimeä muuttaa. Sanaa uskonnoton ei tarvitse selitellä, vapaa-ajattelijaa sen sijaan pitää. Uskonnoton kuvaa oikein tavoitteitamme ja toimintaamme. Vapaa-ajattelijaa kuulostaa ehkä vähän jämhätäneeltä ja sisään päin katsovalta.

Halusimme liittää esittelyyn mukaan myös jotain tavoitteitamme ja toimintaamme kuvaavaa. Meillä on tavoitteita, jotka liittyvät uskonnottomuuden vahvistumiseen niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla.

Koemme, että uskonnottomuus on uskontoja parempi perusta niin Matti ja Maija Meikäläiselle kuin Suomen valtiollekin. Yhteiskunnan tulisi olla uskontojen suhteen neutraali. Lisäsimme mukaan pari lausetta näistä tavoitteista.

Ryhmä teki työtä käskettyä ja muodosti muutaman lauseen tiiviin hissipuheen. Jori Mäntysalo sanoitti siitä puhekielisen version:

”Me ollaan uskonnottomia jotka haluaa kirkon irti valtiosta. Koulun ja päiväkodin asia ei ole levittää luterilaisuutta sen enempää kuin vaikka demariutta tai kokoomuslaisuutta. Kahden kirkon verotusoikeus on väärin. Ja levitetään me uskonnoista vapaata maailmankuvaa. Jumalat on höpöä. Lisäksi järjestämme häitä ja hautajaisia ja nimiäisiä ilman pappeja.”

Myöhemmässä keskustelussa tehtiin joitakin muutosehdotuksia. Esi-merkiksi ”demariutta tai kokoomuslaisuutta” ehdotettiin muutettavaksi muotoon ”mitään poliittista aatetta-kaan”. Tämäntapaisissa yksityiskohdissa lienee parasta valita se, mikä omaan suuhun tuntuu luontevimmin sopivan.

Olisiko tällaiselle hissipuheelle käyttöä? Miltä se tuntuisi ääneen lausuttuna?

Miten itse esittelet vapaa-ajattelua tuttavillesi?

VAPAA-AJATTELU ON RAIKASTA

ESA YLIKOSKI

U skonnot ovat tunkkaisia, jämhätäneitä, vanhoihin dogmeihin perustuvia, ihmisten elämää omituisin opinkappalein kahlitsevia järjestelmiä, jotka pilaa- vat yhteiskuntien ilmaa.

Vapaa-ajattelu tuo raikkaita tuulia, tuuletusta, läpivetoa tunkkaiseen uskonnolliseen ja dogmisidonnaiseen ilmapiiriin. Vapaa-ajattelu on sananakin myönteinen - samoin kuin ihmislähtöinen humanismi, järkiperäinen rationaalisuus, luonnollisuuden hyväksyvä naturalismi, maallisen tapakulttuurin sekulaarisuus, tiedepohjainen kriittisyys, skeptisyys, uteliaisuus ja luovuus.

Vapaa-ajattelu nojaa jokaisen ihmisen yhdenvertaiseen kohteluun, ajatuksen ja katsomuksen vapauteen, sananvapauteen ja demokratiaan. Se edustaa ja edistää ihmisoikeuksien ja kulttuurin kehitystä, yhteiskuntien inhimillistymistä, sivilisoitumista, humanisuutta.

■ *Anniina Tapioharju kertomassa Pro-Seremoniat-palvelukeskuksesta kesällä 2018.*

SATAKUNNAN VAPAA-AJATTELIJAT: PIENI MUTTA PIPPURINEN

TAUNO PERKIÖ, YKI RÄIKKÄLÄ

Satakunnan vapaa-ajattelijat ry perustettiin vuonna 2003. Porissa oli aikoinaan Siviilirekisteriin kuuluvien yhdistys, mutta sen toiminta oli hiipunut. Uudessa vajaan kymmenen henkilön yhdistyksessä ei toimintaa juuri muuten ollut, mutta omaa lehtistä ryhdyttiin heti julkaisemaan. Lehti jaettiin yhdistyksen jäsenille ja myös kirjastoihin.

Satavaparit-diminutiivin saanut yhdistys on nyt noin 45 jäsenen yhteisö. Se toimii varsin laajalla alueella, mikä ei ainakaan helpota toiminnan järjestämistä. Kun eteläisimmän ja pohjoisimman jäsenen välimatka on yli sata kilometriä, ei aivan pikkuasiasta helposti lähde yhteistä kokousta tai tilaisuutta järjestämään.

Vaikka resurssit ovat pienet, yhdistys on kuitenkin lahjoittanut stipendejä elämäntutkimustietoa opiskelleille peruskoulun päättäneille ja ylioppilaille. Tavoitteena on myös tehdä kouluvie-

railuja, joissa kertoa vapaa-ajattelusta ja uskonnottoman arjesta ja juhlasta.

Muutamia lehtikirjoituksia on saatu julkaistuksi ja yksi haastattelu valtakunnallisesti Ylen sivuille. Kirkosta eroaminen Satakunnassa on jatkunut varsin verkkaisesti. Lehtikirjoituksilla sitä kenties saisi lisättyä. Yksi Satavaparien avustuksella voitettu oikeustapauskin on Porin historiassa. Oikeustapauksessa oli kyse peruskoululaisen oikeudesta jäädä pois uskonnon opetuksesta.

Erimielisyyksiä hautausmaasta verottajan kanssa

Satakunnan vapaa-ajattelijoiilla on Siikaisten kunnassa sijaitseva *Lepomäki*-niminen uskonnottomien hautausmaa. Hautausmaaoikeudet Lepomäelle on annettu jo 1961. Yhdistyksen tietoon tuli tämä uskonnoton hautausmaa, ja niin syntyi kiinnostus saada se yhdistyksen nimiin. Hautausmaayhdistyksen jäseniä oli elossa kaksi, joista toinen oli halukas sen luovuttamaan.

Toinen henkilö ei ollut enää oikeustoimikelpoinen. Vapaa-ajattelijoiden liiton avustuksella hautausmaa saatiin Satakunnan vapaa-ajattelijoilta.

Paikalla kasvaa nuorta mäntymetsää ja yksi istutettu pihlaja. Hautausmaa pyritään pitämään mahdollisimman luonnontilassa, joten alueella ei sallita reunakiviä, istutettua nurmikkoa, kukkia tai puiden istutusta. Lepomäen hautapaikat ovat 25 vuodeksi luovutettavia kertapaikkoja. Toistaiseksi sinne on haudattu kaksi vainajaa, joista toinen 1960 ja toinen 1997.

Hautausmaa on ollut yhdistyksellä vasta lyhyen ajan. Näihin hautoihin yhdistys on taannut hautarauhan sadaksi vuodeksi. Hautausmaalla on erikseen myös uurnalehto, johon voi myös sirotella tuhkan. Hautakivissä ja muistomerkeissä tulee luonnollisesti noudattaa ateismiin, vapaa-ajatteluun ja uskonnottomuuteen liittyvää symboliikkaa ja tekstejä. Sotaveteraanien laatat, tunnukset ja järjestösymboliikka ovat kuitenkin sallittuja.

Yhdistyksen saadessa hautausmaan hallintaansa syntyi erikoinen tilanne. Verottaja ryhtyi verottamaan

maa-aluetta. Vaati työtä todistaa, että maa-alue oli hautausmaa ja siis kiinteistöverosta vapautettu. Kansallisarjasta saatiin jäljennös asiakirjasta, jossa Siikaisten siviilirekisteriyhdistys ry oikeutettiin perustamaan Siikaisten Samminmajan kylään Lepomäki-nimisen hautausmaa. Tämän päätöksen on allekirjoittanut opetusministeri **Heikki Hosia** 12.10.1961. Kun vielä voitiin osoittaa hautausmaan laillisesti siirtyneen Satakunnan vapaa-ajattelijat ry:lle, meni verotusoikaisu läpi.

Pieni mutta laadukas lehti

Jumalattomat kesäpäivät tulivat Satavapareiden toimintaan vuonna 2014. Alkuvuosina tapaamistilaisuus järjestettiin *Porin Jazz-juhlien* ja *SuomiAreenan* aikaan. Ajoitus oli hyvä muuten, mutta ehkä isot tapahtumat söivät tähän pieneen osallistumista. Aluksi ajatus oli tarjota laajalla skaalalla vapariasiaa.

Parin kerran jälkeen kesäpäiviin otettiin teema. Viimeksi kuluneena kesänä **Jukka Kim** kertoi uskonnottomien perhejuhlien järjestämisestä – myös valtiossa, jota ei enää ole. Esiintyjinä ja puhujina ovat käyneet mm. silolinen liiton pääsihteeri **Esa Ylikoski**, *Kantelupukki*-palvelun **Kari Hännikäinen** sekä *Pro-Seremonioiden* **Katariina Lappi**, **Eero Suorsa** ja **Anniina Tapioharju**. Jumalaton kesäpäivä jäi väliin pariaksi vuodeksi koronan vuoksi, mutta menneenä kesänä otettiin alku uusiksi.

Yhdistyksen lehti on ollut näkyvä osa toimintaa jo aivan alusta lähtien. Aluksi monisteen nimi oli *VapaaMielinen*. Alkuvaiheiden jälkeen **Tauno Perkiö** teki lehteä, jonka nimi oli välillä *Satakunnan Vapaa-ajattelijat*. Vuodesta 2016 nimi on ollut *SataVAPARI*, toimittajana **Yki Räikkälä**, joka vastaa myös taitosta. Yhdistyksen jäsenmäärä on pieni, joten kirjoittajiakaan ei kovin montaa ole.

Vaikka lehti on todella pieni pienlehdeksikin, on siitä ja nollabudjetista huolimatta lehti pyritty saamaan laadukkaaksi. Aihealueet 16-sivuisessa lehdessä ovat pääasiassa uskonnottomuuden eetoksesta lähtevä ja sekulaarisfilosofia. Yhteiskunnalliset uskonnottomuuteen liittyvät aihealueet kattaa kuitenkin Liiton *Vapaa Ajattelija* -lehti. Painatus on hoidettu liiton toimistolla. SataVAPARI-lehdet ovat luettavissa osoitteessa vapaaajattelijat.fi/satakunta/satavapari-lehti.

SataVAPARI

Satakunnan Vapaa-ajattelijoiden tiedotuslehti Syksy 2022

Pahuuden ytimessä

Tässä numerossa mm.

*Mihin ihminen voi uskoa?
Arabimaailmassa kuohui viisi vuotta sitten
Kannattaako rukoilla etukäteen ennen rikoksen tekoa?
Patriarkan viimeinen sota*

muuden eetoksesta lähtevä ja sekulaarisfilosofia. Yhteiskunnalliset uskonnottomuuteen liittyvät aihealueet kattaa kuitenkin Liiton *Vapaa Ajattelija* -lehti. Painatus on hoidettu liiton toimistolla. SataVAPARI-lehdet ovat luettavissa osoitteessa vapaaajattelijat.fi/satakunta/satavapari-lehti.

Puheenjohtajat ennen ja nyt

Yhdistyksellä on ollut puheenjohtajina **Erja Sallinen**, **Irene Saarinen**, **Arvid Saarinen**, **Markku Perkiö**, **Jukka Kim**, **Jussi Tulonen** ja väli vuoden jälkeen taas **Jukka Kim**.

Jussi Tulonen on sähköinsinööri, luonnontieteellisen maailmankuvan kannattaja, aikuisikänsä käytännössä uskonnoton, agnostinen ateisti ja kirkosta aikoinaan eronnut. Vapaa-ajattelijoihin hän liittyi lähinnä yhteiskunnallisesta näkökulmasta – minkään uskontokunnan valtiollinen erityisasema ei käy yksiin sekulaarissa yhteiskunnassa.

Jukka Kim on omien sanojensa mukaan vuodesta 1979 lähtien periaatteellinen ateisti Nakkilasta. Hänellä on monikulttuurinen perhe, jossa uskonnottomuus on ollut luonnollinen osa elämää. **Jukka** on ollut myös keskeisessä roolissa Jumalattomien kesäpäivien järjestämisessä.

Pro-Seremoniat
KAUNEIMMAT PERHEJUHLAT USKONNOTTOMASTI

- NEUVONTA
- PUHUJAPALVELU
- MUSIIKKI

Pro-Seremoniat on suomalaisten siviilijärjestöjen yhteisesti perustama, voittoa tavoittelematon palvelukeskus

PUH. (09) 850 20 460

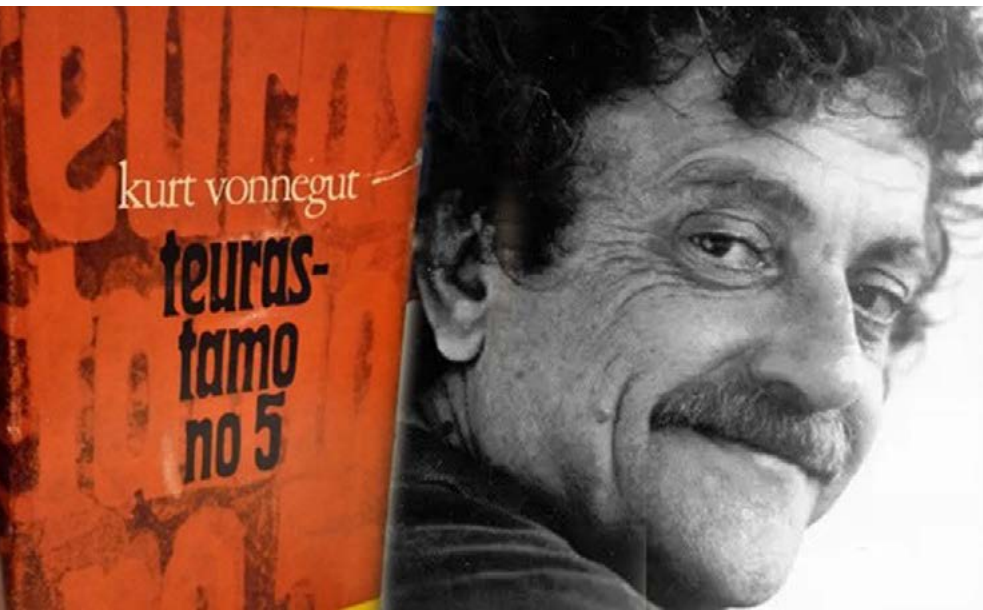
050 590 4390

WWW.PRO-SEREMONIAT.FI

POSTI@PRO-SEREMONIAT.FI

PROSEREMONIAT@GMAIL.COM

(MYÖS WHATSAPP)

SOTA JA VAPAA TAHTO

YKIRÄIKKÄLÄ

*”Täysin riippumatta, miten korruptoituneiksi, ahneiksi ja sydämettömiksi hallituksemme, yrityksemme, mediamme ja uskonnolliset ja hyvän-
tekeväisyysjärjestömme muuttuvat, musiikki pysyy yhä suurenmoisena. Jos satun joskus kuolemaan, Jumala minua varjelkoon, olkoon hautakirjotukseni tämä:*

AINOA TODISTE, JONKA HÄN TARVITSI JUMALAN OLEMASSAOLOSTA, OLI MUSIIKKI

Kuulkaas, Vietnamin käymämme katastrofaalisen ja idioottimaisen sodan aikana musiikki muuttui aina vain paremmaksi ja paremmaksi ja sitten vielä vähän. Me muuten hävisimme sen sodan. Indokiinaan voitiin palauttaa järjestys vasta kun meikäläiset potkittiin pois. Se sota teki miljonääreistä ainoastaan miljardöörejä. Nykyinen sota (Irakin sota) tekee miljardööreistä triljardöörejä. Sitä minä kutsun edistykseksi.”

- Kurt Vonnegut: Maaton mies

Kurt Vonnegut oli siis uskonnoton. Hän joutui toisessa maailmansodassa sotavangiksi ja joutui kokemaan Dresdenin pommituksen. Teurastamon kellarissa. Hän keräsi vankitovereineen pommituksen uhrien ruumiita kaduilta.

Lienee myös niin, että monet Saksan kaupunkien tuhopommituksista selvinneet, jotka uskossa olivat, menettivät sen. Vain pinttyneimmät uskovat pitivät uskonsa ja kuvittelivat kai, että se kauheus oli synnin ansiota. Monet juutalaiset, jotka selviytyivät keskitysleireistä, myös menettivät uskonsa siihen, että olisi olemassa jumala. So it goes, kuten Vonnegut usein totesi.

On helppo pitää uskon jumalaan, kun oma elämä on helppoa ja asiat luvutuu. Kun on sitä ”siunausta”. Hankalaksi se muuttuu, kun suunnaton kärsimys tai sietämätön menetys osuu omalle kohdalle. Jobin kirja, jossa päähenkilön usko on horjumaton, on silkkää propagandaa uskon puolesta, ei muuta.

On sanottu, että Natsi-Saksa oli perkeleen tekosia. Saatanallinen systeemi se kyllä olikin. Mutta maan kirkot olivat enimmäkseen **Hitlerin** takana. Vatikaani oli vaiti, vaikka tiedettiin mitä tapahtui ja sodan jälkeen auttoi natsirikollisia pakenemaan. Hitler oli lukenut paksun

pastorin, **Lutherin**, teoksia tarkasti ja niinpä juutalaiset saatiin hyvin dehumanisoitua. Ne Jeesuksen tappajat.

Mutta saatanallisia olivat myös liittoutuneiden pommitukset. Ne maat, jotka tuhosivat Saksan kaupunkeja silmittömällä pommituksilla sodan loppuvaiheissa, jolloin oli jo selvää, että Saksa häviää, olivat kristittyjen vallitsemia maita, Englanti ja USA. Molemmissa vannottiin Jumalan nimeen.

Dresden, Saksan Firenzeksi mainittu, oli taatusti noiden maiden sotapäälliköiden tiedossa arvokkaana kulttuurikaupunkina, eikä sillä ollut mitään strategista merkitystä, mutta niin vain se tieteen tahtoon tuhottiin. Siviilejä tapettiin kylmästi ehkä peräti 200.000. Siitä ei puhuttu sodan jälkeen mitään, vaikka tuho oli suurempi kuin Hiroshimassa.

Dresden oli tarpeeton kosto. Hiroshima ja Nagasaki olivat myös tarpeettomia kostoiskuja. Ja näyttö Neuvostoliitolle, että täältä pesee.

Voittaneiden valtioiden kansalaiset pitivät Natsi-Saksaa perkeleen valtiona ja siitä voittoa Jumalan tekona, vaikka natsseissa oli uskovia siinä missä kristinuskon maissa tuolloin muutenkin. Osa natsipäälliköistäkin oli uskovia, joko kristinuskaisia tai okkultisteja. Vain harva oli ateisti. Voittajavaltioiden kansalaisten oli helppoa jatkaa uskoaan. Natsien hirmutekoja kokeneilla usko horjui. Hitlerin ja natsien juutalais- ym. vähemmistöihin kohdistunut viha ja julmuus ei ollut vapaan tahdon tulosta, vaan vuosisatojen juutalaisten dehumanisoinnin hedelmää. Amerikkalaisten atomipommitus ei ollut vain kenraalien vapaan valinnan tulosta, vaan nämä olivat saaneet koulutuksen, jossa pääpaino oli vihollisen tuhoamisella. Vihollinen ei ollut ihminen vaan objekti, joka piti tuhota. Kyse ei ollut tappamisesta tai murhaamisesta. Japanilaiset sitä paitsi olivat vääräuskoisia ja palvoivat aurinkojumalaa. Keisari Hirohiton täytyi amerikkalaisten vaatimuksesta ”alentaa” itsensä ihmiseksi radiopuheessaan japanilaisille.

Olisiko Saksan kaupunkien ja Tokion, Hiroshiman ja Nagasakin siviilejä murhattu sadoin tuhansin, mikäli ei olisi uskottu ja sotilaille uskoteltu saksalaisten kaikki tyynni olleen natsseja ja japanilaisten epäjumalia palvovia keltaisia paholaisia ja sekasikiöitä? Näinhän on tapahtunut nyt jälleen täällä Euroopassa, Venäjällä Ukrainan järjettömässä offensiivissa.

Julkaistu Satakunnan Vapaa-ajattelijoiden lehdessä SataVAPARI, Syksy 2022.

"KAHLEET PUTOSIVAT HARTIOILTANI"

MIRJA HANSKI-KANTO, TURKU

Kun olin noin 10-vuotias, ajattelin että jos huomisen lehden sivuilla ei ole yhtään kuolinilmoituksia, uskon Jumalaan. Näin ei käynyt. Koulussa uskonnon tunneilla olin saanut kuulla, että Jumala on luonut maan ja taivaan ja on kaikkivaltias. Eipä vaan minun pyyntöäni pystynyt täyttämään.

Uskonnontunnit olivat helppoja, vaikka ihmettelin niitä tarinoita: voivatko ne olla totta?

Kävin aikoinani kristillisen kansanopiston. En tietenkään sen kristillisyyden takia, vaan koska se sijaitsi kotikaupungissani. Kun opisto oli loppunut, menin heti seuraavana päivänä seurakunnan toimistoon ja erosin kirkosta. En joutunut papin puheille, mutta minun piti täyttää kaavake, miksi erosin. Siksi, ettei minulla ollut varaa kirkon maksuun.

Kotini ei ollut uskonnollinen. Äiti kuului kirkkoon, isä oli eronnut. Kir-

kossa käynnit rajoittuvat sukulaisten häihin ja hautajaisiin. Isäni veli oli hankkinut marxismin-leninisin perusteet. Kun luin siitä, ettei tiede ole todistanut yhtään jumalaa, kaikki uskonnon varjolla pelottelut, synnintunnot, häpeät ja kahleet putosivat harteiltani.

Kiinnostuin avaruudesta. Siihen aikaan ei ollut vielä kansantajuista tämän alan kirjallisuutta. Kiitos kosmologit Enqvist, Valtaoja ja Hawkins, olette tulleet apuun.

Tiede voi todistaa maailman synnyn. Raamattu on vain kasa sivuja, jotka merkittiin muistiin yli 2000 vuotta sitten.

Uskonosta puhuttaessa emme voi unohtaa historiaa ja avaruutta. Historia kertoo Raamatun syntytajan ja tärkeän kirjoitustaidon. Avaruus taas sen, miten vähän tiedettiin avaruudesta siihen aikaan.

Jumala edustaa sellaista kvanttifiysiikkaa, jota tiede ei vielä tunne. Tämä jumala voi olla yhtä aikaa siellä ja täällä, hän voi samanaikaisesti nähdä sinne ja tänne. Kätevä isäntä, olisi mielenkiin-

toista tavata hänet. Tietääkseni avaruudessa on pimeää, kylmää ja jatkuvaa säteilyä. Siellä Jumala ja hybridi-Jeesus katsovat meitä sankan pilviverhon lävitse 24/7.

Avaruudessa on miljoonia, biljoonia tähtiä ja galakseja. Nykytietämyksen mukaan avaruus on ääretön. Tuntuu kummalta, että yksi Linnunrata-niminen galaksi, jolla on Maa-niminen kiviplaneetta, valikoitui joukosta, jolle täytyy olla omat säännöt ja käskyt. Ja jos niitä ei noudata, joutuu helvettiin.

Mikä paikka on helvetti ja taivas? Riippuen siitä, missä maassa asut, taivas on eri paikassa ja helvetti myös?

Miksi minun pitäisi uskoa sellaiseen, mitä ei nähdä tai kuulla ja vielä maksaa siitä? Tämähän on kauppiaan unelma, maksa tyhjästä.

En koskaan saarnaa ajatuksiani. Ehkä sen vuoksi olen saanut kaksi miestä eroamaan kirkosta ja lisäksikin voi tulla.

Emme ole täällä jumalan, vaan luonnon armoilla.

ET:N OPPILASOSUUDEN KASVU JATKUU VANTAALLA

ESA YLIKOSKI

Saimme yhden kunnan katsomusaineiden valintatiedot käynnissä olevalta lukuvuodelta. Vantaalla elämäkatsomustiedon kasvu jatkuu, samoin ev. ut. uskonnon osuuden vähentyminen. Muutos on trendin eli oletuksen mukainen, ja sama suunta voidaan olettaa muuallekin kuin Vantaalle.

Opetushallituksen viimeiset viralliset tiedot olivat syksyltä 2018, jolloin ET-oppilaiden osuus Vantaalla oli 13,7 %. Nyt syyskuussa 2022 tilastoitu lukuvuoden 2022-23 ET-oppilaiden osuus on 18,7 %. Kasvua viidessä vuodessa on 5 prosenttiyksikköä (eli 36,5 prosenttia).

Ev.lut. uskonnon osuus Vantaalla on 61 %, islamin 11,5 %, ortodoksisen 4,6 %, katolisen 1,3 %, buddhalaisen 0,8 % ja krishna-liikkeen 0,4 %. Oma uskonnollinen yhteisö järjestää opetuk-

sen -lukema on 1,1 %, ja katsomusaine määrittämättä 0,6 %.

Vantaallakin elämäkatsomustieto on yhä vajaakäytössä sikäli, että uskontokuntiin kuulumattomia oppilaita on melko paljon ev.lut. uskonnon opetuksessa. On kuntakohtaisesti kartoittamatta, olisiko valinta uskonnonopetukseen elämäkatsomustiedon sijaan perusopetuksen ensimmäisenä vuonna osittain johtunut ET:n opetusjärjestelyjen heikkouksista.

KOULUVIERAILU MIKKELISSÄ SAI HYVÄÄ PALAUTETTA OPPILAILTA

KARI HÄNNIKÄINEN,
RISTO PUUMALAINEN

Vapaat ajattelijat **Kari Hännikäinen** Tampereelta ja **Risto Puumalainen** Jyväskylästä vastasivat Mikkelin Urheilupuiston koulun kutsuun ja osallistuivat kahdeksaluokkalaisten tiedettä ja uskoa käsittelevän työpajan yhteydessä järjestettyyn paneelikeskusteluun 7.–11.11. 2022. Paikalle oli kutsuttu myös pappi, ja tarkoitus oli keskustella uskonnollisen ja tieteellisen maailmankuvan välisestä suhteesta.

Tunti oli osa kouluviikkoa, jonka aikana oppilaat perehtyivät tieteeseen ja kriittiseen ajatteluun. Viikon tavoitteina edellä mainitun lisäksi oli saada tietoa eettisestä ja vastuullisesta elämäntavasta, ymmärtää uskonnollisen ja tieteellisen maailmankuvan suhdetta sekä oppia lähdekritiikkiä.

Hännikäinen oli paikalla maanantaina ja tiistaina. Hänen keskustelukaverinaan oli pappi **Samu Turunen**. Puumalainen keskusteli keskiviikkona Turusen kanssa ja torstaina sekä perjantaina pappi **Maija Haaparannan** kanssa. Kaikille keskustelijoille uskonnon opettaja oli lähettänyt kysymyksiä keskustelun pohjaksi.

- *Kuka olet? Miksi olet vapaa-ajattelijapappi?*
- *Mitä uskot? Mitä tiedät?*
- *Millainen suhde sinulla on tieteelliseen tutkimukseen? Mikä siinä on kiinnostavaa? Mistä tieteellisestä tutkimustuloksesta olet ollut hämmennyt?*
- *Ovatko tiede ja usko ristiriidassa vai voiko niitä yhdistää toisiinsa?*
- *Mitä ajattelet maailmankaikeuden synnystä?*
- *Mitä ajattelet ns. ihmeistä? (Joillakin ihmisillä on esim. kokemuksia, että enkeli on pelastanut heidät autokolarista tai että Jumala on parantanut sairaudesta.)*

- *Mitä hyviä puolia ja uhkia liittyy mielestäsi uskonnolliseen maailmankuvaan ja toimintaan? Pitääkö uskonnonharjoittamista jotenkin rajoittaa ja miten? Miksi?*
- *Mitä hyviä puolia ja mitä uhkia liittyy mielestäsi tieteelliseen maailmankuvaan ja toimintaan? Pitääkö tieteen harjoittamista jotenkin rajoittaa ja miten? Miksi?*
- *Mitä haluat kysyä keskustelukumppanilta?*

Opettajat pitivät ennen keskustelua alustuksen, jossa ansiokkaasti heräteltiin oppilaita miettimään erilaisia maailmankuvia. Alustuksen aikana oppilaat myös osallistuivat maailmankuvia käsittelevään Kahoot-visaan. Ja koska kyseessä olivat kasiluokkalaiset, niin tiistaina kakkossijalle pääsi ”Janis Petke”.

Väittelyn aikaansaaminen ei tarkoituksena

Keskustelijat esittelivät alussa itsensä ja kertoivat perustelunsa maailmankatso-mukseensa.

Papit tietenkin kertoivat uskovansa Jumalaan ja vapaa-ajattelijat tieteeseen. Omien tietojensa vähyyden tunnustivat kaikki keskustelijat.

Kari Hännikäisen ja Samu Turusen keskustelussa mietittiin myös sitä, mitä uskolla ja tiedolla varsinaisesti tarkoitetaan. Me vaperit usein vedämme yhtäsuuruusmerkin uskon ja uskonnon välille. Todellisuudessa usko on kuitenkin laaja käsite, jonka pohjalta voidaan rakentaa myös uskonnon kaltaisia uskomusjärjestelmiä tai järjestelmiä, joilla ei ole mitään tekemistä uskonnon kanssa.

Tieteellisiä tutkimustuloksia koskevia varsinaisia hämmennyksen aiheita ei ollut kummallekaan osapuolelle ilmennyt. Hännikäinen totesi, että hämmennys edellyttäisi tieteellisen tutkimustuloksen olevan täysin ristiriidassa oman maailmankuvan ja todellisuuskäsityksen kans-

sa. Tällaisia tutkimustuloksia ei ole ilmaantunut.

Risto Puumalaisen suhde tieteelliseen tutkimukseen on luottavainen. Kiinnostavaa on se, että onko ihmiskunnan supernopeasti laajentuvalla tietomäärällä mitään rajaa. Milloin näemme mustan aukon taakse? Mitä kaikkea uutta aivoistamme vielä löytyykään?

Pappien mielestä usko ja tiede eivät ole ristiriidassa, vaan ne voidaan yhdistää. Hännikäinen painotti sitä, että uskon pitää seurata tiedettä. Jos usko tai uskonto vaikuttavat tieteeseen ja tietoon, tästä syntyy ristiriita.

Puumalaisen mielestä ristiriitoja ovat ainakin seuraavat: Tiede antaa uutta tietoa, mutta uskonto pitäytyy vanhassa keksityssä tarinassa. Tiede ei anna katteettomia lupauksia eikä uhkaile kidutuksella, mutta ainakin joihinkin uskontoihin ne kuuluvat. Tieteessä kriittinen ajattelu kuuluu oleellisesti kehitykseen, mutta uskonnoissa kritisointi on jopa kiellettyä. Fakta ja fiktio kannattaa pitää erillään.

Puumalainen kysyi molemmilta papeilta, että olisivatko he valmiita poistamaan Raamatusta helvetillä uhkailut. Kumpikaan ei ihmisenä hyväksynyt kidutusta, mutta Raamattua he eivät halunneet muuttaa, koska se on heidän mielestään Jumalan sanaa. He siis hyväksyvät sen, että Jumala uhkaa kaikkia ihmisiä ikuisella tulkidutuksella.

Myös oppilaita pyydettiin esittämään kysymyksiä vierailijoille. Kysymyksiä ei juuri tullut, mutta eräs oppilas tiedusteli naispapilta: ”Annatko sinä homoille naimaluvan?” Maija Haaparanta ilmoitti olevansa valmis vihkimään myös seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä, mutta pahoitteli, ettei se ole kirkon kanta, ei ainakaan vielä.

Paneelin tarkoituksena ei ollut saada aikaan väittelyä, ja aika monessa asiassa keskustelukumppanin kanssa oltiinkin samoilla linjoilla. Eroja oli tietenkin mm. suhtautumisessa ihmei-

siin ja ylikuonnolliseen, mutta suhtautumisessa tieteeseen oltiin pääasiassa samoilla linjoilla.

Aihealue oli laaja ja aikaa paneeliin oli varattu yksi oppitunti, joten kysymyspalettia ei päästy loppuun. Esimerkiksi maailmankuvien hyvistä puolista ja uhkista ei päästy keskustelemaan lainkaan. Toisaalta oli havaittavissa, että kaikkien oppilaiden keskittyminen ei ihan kantanut viimeisille minuuteille. Tuon ikäisille yksi tunti taitaa olla maksimi tällaisesta aiheesta.

Suurin osa oppilaista ilmoitti, että heidän mielestään paneelikeskustelu toimi hyvin tai tosi hyvin Tiede ja usko-pajan tavoitteiden kannalta. Muutenkin saadun palautteen perusteella oppilaat tykkäsivät paneelistista.

TAUSTATIETOA

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vuonna 2014 määrättiin uskonnonopetuksessa opettamaan myös uskonnottomuutta. Samassa Opetushallituksen määräyksessä lukee myös seuraavaa: ”Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita.”

Mikkeliläisen Urheilupuiston koulussa uskonnonopettaja toteutti opetussuunnitelmaa mallikkaasti ja kutsui paikalle myös meitä uskonnottomia vierailijoita. Muutkin

uskonnon opettajat ovat kutsuneet vapaa-ajatteliijoita kertomaan liitostaan ja uskonnottomuudestaan. Olemme enimmäkseen pystyneet vastaamaan kutsuun, ainakin etäyhteyksiä käyttäen.

Uskonnon opettaja!

Tilaa vapaa-ajattelijaa uskontotunnille kertomaan uskonnottomuudesta ja Vapaa-ajattelijain liitosta! Meidät tavoittaa sähköpostista kouluvierailut@vapaa-ajattelijat.fi

Helsingin seudun vapaa-ajattelijat järjesti 9.11. keskustakirjasto Oodissa paneelin ”Uskonnolliset tilaisuudet päiväkodissa ja koulussa – kuinka kauan vielä?” Esa Ylikosken alustuksen jälkeen asiasta keskustelivat Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnasta Ted Apter, Kokoomus; Marko Hamilo, Perussuomalaiset; Anna Lemström, Vasemmistoliitto; Bicca Olin, Vihreät; Markku Rantahalvari, SDP ja Kristian Wahlbeck, RKP.

Tallenne tilaisuudesta on nähtävissä osoitteessa: youtube.com/watch?v=rGIDYIHp0G8

ROHKEA NUORI SUOMALAINEN NAINEN

Nadiifo Omer / Muutos 1/2021

RISTO PUUMALAINEN

Ensimmäisen kerran näin **Nadiifo Omerin** televisiossa Perjantai-dokkari-ohjelmassa joulukuussa 2021. Jo tuon ohjelman katsottuani kunnioitin hänen rohkeuttaan julkistaa uskonnotmuutensa, erityisesti koska hän erosi islamista ja koska hän on nainen. Tiesin jo ennestään, että eroaminen islamista voi aiheuttaa vakavia uhkia eroajalle jopa Suomessa, arabimaista puhumattakaan.

Toisen kerran sain tietoa Nadiifosta ja hänen vahvasta päätöksestään vuonna 2021 UUT:n eli Uskontojen uhrien tuki ry:n *Muutos*-lehdestä. Tämän vuoden syksyllä luin hänestä MTV- uutisten ja Helsingin Sanomien nettiartikkeleista. Niidenkin mukaan Omerin toiminta on niin vaikuttavaa, että halusin hiukan kertoa hänestä myös Vapaa Ajattelijan lukijoille.

Uhkauksia ja kiitoksia

Muutos-lehdessä kerrotaan, että Nadiifo julkaisi eronsa islamista vuonna 2020 muutettuaan kotoaan omaan asuntoon. Samalla hän luopui hijabin käytöstä. Ennen muuttoaan Omer oli kysynyt islamuskoisilta aikuisilta, että mitä he tekisivät, jos joku lapsista jättäisi islamin. Eräs aikuinen oli vastannut, että islamilaisen lain mukaan luopiot pitäisi tappaa!

Samassa artikkelissa Omer kertoo menettäneensä eron myötä enemmistön ystävästään. Hän oppi, että ainoastaan yhteiseen uskontoon perustuva ihmissuhde on erittäin hauras, sillä Nadiifon erottua islamista ystävät lähettivät hänelle uhkauksia ja panettelua eri kanavien kautta. Se tuntui hänestä erittäin ahdistavalta.

MTV-uutisten artikkeli kertoo islamista eronneen Nadiifo Omerin

tukalasta tilanteesta räväkämmin. Useiden vuosien ystävyys katkesi ja muuttui jopa vihamielisyydeksi. Omerille sanottiin, että ystävyys voisi olla mahdollista, jos hän palaisi islamiin. Häntä vähäteltiin ja solvattiin, huoriteltiin, nimiteltiin homoksi, uhkailtiin väkivallalla, myös raiskauksella. Hän on saanut satojen solvausviestien lisäksi tappouhkauksia. Omer kuitenkin jatkaa julkista uskonnottomuutensa julistamista, koska hän on saanut myös paljon kiitosta ja kannustusta niiltä muslimeilta, jotka eivät ole uskaltaneet kertoa uskonnottomuudestaan.

Omer jatkaa julkista uskonnottomuuttaan, koska uskonnottomana hän on vapaa uskonnon määrittelemistä säännöistä. Hän voi itse päättää kenen kanssa hän on ja mitä tekee. Suurimaksi seikaksi hän nimeää ajattelun vapauden. Hän on vapautunut uskonnon määrittelemistä syyllisyydentunteista ja jatkuvasta Jumalan valvonnasta. Artikkelissa Omer paljastaa ajoittain katuneensa uskontonsa hylkäämistä. Toisaalta hän ymmärtää, että uskonnottomana hänen ei tarvitse elää enää valheessa.

Periaatteen ihminen

Helsingin Sanomien julkaisussa Omerin sanotaan ihmetelleen jo lapsena uskontonsa tapoja, jotka vaikuttavat naisiin. ”Miksi naisten täytyi rukoilla miesten takana? Miksi naisille oli moskeijassa pienemmät tilat kuin miehille ja miksi naisten täytyi kulkea sisään sivuoven kautta? Miksi moniavioisuus oli sallittua vain miehille? Miksi kuukautiset olivat este uskonnottoisuuteen menoihin osallistumiselle?” Naisen asemasta islamissa tulikin Omerille kynnyskysymys ja tärkein eron syy uskosta luopumiseen.

Nykyään Omer toimii aktiivisesti myös *Buraq ry*:ssä, joka on muslimi-

taustaisten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien ihmisten etujärjestö. Nadiifo Omerilla on tuhansia seuraavia somekanavilla, Twitterissä ja Tiktokissa. Hän kirjoittaa siellä islamin jättämisestä ja tavoittaa entisiä muslimeita joka puolelta maailmaa. Hän käyttää nimimerkkiä *@snadinadi*.

HS:n julkaisussa kerrotaan myös, että Omer sai kerran palautetta vanhemmalta somalimieheltä. Mies kiitti Omeria, koska hän osoittaa, että somalitkin voivat olla ateisteja. Omer sanookin: ”Teen tätä sen takia, että ihmiset ymmärtäisivät, että ei ole yhtä yhteistä muslimimassaa, vaan on erilaisia ihmisiä, jotka ajattelevat eri tavoin ja joilla on silti yhtäläinen oikeus olla olemassa.”

Julkaisu nimeää Nadiifo Omerin periaatteen ihmiseksi. Niin minäkin, sillä kaiken muun lisäksi tekstissä kerrotaan Omerin menevän asepalvelukseen tammikuussa, koska hänen mielestään ei ole reilua, että vain miehet joutuvat menemään sinne.

Artikkeleiden lukemisen jälkeen kysyin sähköpostilla Nadiifo Omerilta kaksi kysymystä

1. Jännitätkö tai pelkäätkö, että joskus joku muslimi oikeasti tekee sinulle väkivaltaa uskonnottomuutesi takia?

- Minulla on sen verran luottoa ja uskoa suomalaisten muslimien mielenmaiseen, etten halua uskoa kenenkään heistä satuttavan minua. Kun aloitin aktivismin, olin todella harhaluolainen ja peloissani, mutta kuten näkyy, mikään saamistani uhkauksista ei ole käynyt toteen. Pidän sitä siis hyvin epätodennäköisenä, mutta sen vaaran olemassaolo, oli sen vaaran toteutumisen mahdollisuus kuinka pieni tahansa, on hermoja raastava.

2. Joko armeijaan menosi on varmistunut? Mihin joukko-osastoon menet?

- On varmistunut! Menen Kaartin jääkäirykmenttiin Santahaminaan tammikuussa.

Kun itse keski-ikäisenä erosin kristinuskosta vuonna 2004, sen ev.lut-kirkosta, niin en joutunut kohtaamaan minkäänlaisia uhkauksia ja solvauksiakin tuli vain yksi. Eräs läheinen sanoi, että nyt sitten olet Saatanan palvoja. Hämmästyin hänen väärinkäsitystään, mutta halveksunta tuli kyllä selväksi. Muut ihmiset olivat aivan hiljaa kuultuaan uskonnottomuudestani. Ajoittain se tuntui ikävältä ja aiheutti ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunnetta.

En siis osaa kuvitella, miltä tuntuisi elää solvausten ja väkivallalla uhkausten paineessa. Ehkä joutuisin toistamaan itselleni sitä tosiasiaa, että suurin osa ihmiskunnasta on mieleltään sen verran terveitä, että he eivät siirry sanoista tekoihin. Ja suurin osa osaa käyttää sanojakin rakentavasti, vaikka olisikin eri mieltä kanssani. Onneksi Suomessa on ollut uskonnonvapaus jo sata vuotta. Se tosiasia pitäisi tiedottaa jokaiselle ääriuskovaisellekin.

Luotan Nadiifo Omerin pysyvän vahvana uskonnottomana ja selviävän kaikista sen aiheuttamista paineista. Jos joku lukija keksii toimintatapoja, joilla Vapaa-ajattelijain liitto voisi tukea ja auttaa ääriuskonnollisuudesta eronneita ihmisiä, niin kirjoitelkaa liittoon tai minulle:

ristopuumalainen1958@gmail.com

LÄHTEET

uskontojenuhrientuki.fi/wp-content/uploads/2022/05/Muutos-2021-nettiversio.pdf
mtvuutiset.fi/artikkeli/aktivisti-nadiifo-omer-menetti-suurimman-osan-laheisistaan-ja-sai-raiskausuhkauksia-jattaessaan-islamin-nykyisin-han-puhuu-uskonnottomuuden-puolesta-purkaakseen-ex-muslimiuden-tatumaisuutta/8475064#gs.fsdvdb
hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000008974350.html

OLISIKO KIVA JOS SINUT OLISI ABORTTOITU?

YHDYSVALTAIN korkeimman oikeuden kumottua maanlaajuisen aborttioikeuden, on keskustelu abortin moraalista herännyt taas myös täällä Suomessa. Sosiaalisessa mediassa olen törmännyt seuraavaan vanhaan aborttia vastustavaan argumenttiin. Nuori nainen on tullut raskaaksi ja harkitsee aborttia vaikean elämäntilanteen tai alkion geneettisen sairauden vuoksi. Hän ei kuitenkaan tee aborttia - joko omasta tahdostaan tai koska lainsäädäntö sen kieltää. Lapsen synnyttyä perheen elämä on odotetulla tavalla haasteellista ja raskasta. Kuitenkin, jos lapselta tämän vartuttua kysytään, olisiko hänen mielestään hänen äitinsä pitänyt tehdä abortti, hän vastaa vuoren varmasti: ”Ei, olen iloinen että minua ei abortoitu ja että olen olemassa.”

Onko johdonmukaista ajatella, että aborttia ei koskaan pitäisi tehdä, tai että se pitäisi jopa kieltää sillä perusteella, että kaikki ihmiset ovat iloisia siitä että heitä itseään ei abortoitu? Ei ole. Argumentti on virheellinen, sillä se sekoittaa alkion (joka sisältää vain *potentiaalisen* ihmiseen) ja todellisen ihmisen. On itse asiassa jo virheellistä keneltäkään iloita siitä, että *häntä* ei abortoitu, sillä *hän* (ihminen) ei koskaan ollut mahdol-

lisen abortin kohteena vaan ainoastaan *häntä edeltänyt* alkio. Potentiaali ei ole yhtä arvokas kuin ihminen, kuten näimme jo Vapaa-ajattelijan -lehdessä 4/2017, jossa kerroin miten kiihkeinkin ”alkio on ihminen” -kristitty joutuu myöntämään pelastavansa tulipalosta mieluummin 5-vuotiaan tytön kuin tuhat alkiota.

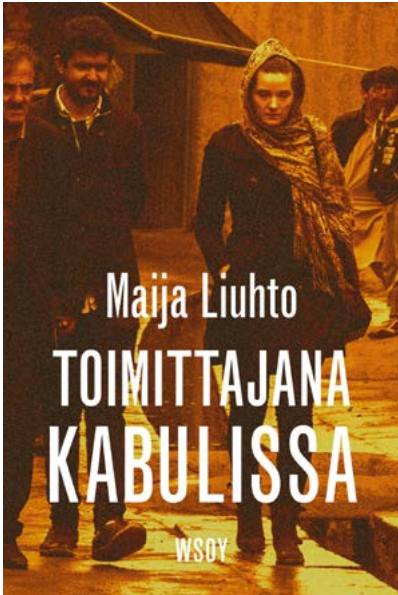
Argumentin virheellisyys kirkastuu parhaiten viemällä ajatusleikki vielä pidemmälle. Kuvitellaan valtio, jossa aborttikiellon lisäksi suojaamaton seksi kaikissa mahdollisissa tilanteissa on pakollista, niin että kaikki naiset joutuvat synnyttämään maksimimäärän lapsia. Sitten kysytään jokaisen äidin kymmenenneltä lapselta: ”Oletko iloinen että olet olemassa? Olisitko mieluummin jäänyt syntymättä?” Epäilemättä nämäkin lapset ovat poikkeuksetta iloisia siitä että ovat olemassa, mutta tästä ilosta ei tietenkään voi päätellä, että pakkolaki olisi moraalisesti oikein. (Vaikka ainakin katolinen kirkko ja muutamat muut kristilliset lahkot lähestyvätkin tällaista kyseenalaista moraalista vastustamalla abortin lisäksi myös ehkäisyn käyttöä ja painostamalla lapsiluvun maksimoimiseen.)

Kaaos-teorian *perhosefektin* johdosta pienetkin muutokset maailmassa

johtavat pitkällä tähtäimellä hyvin erilaisiin tulevaisuuksiin. Lukemattomista mahdollisista tulevaisuuksista valikoituu joka hetki vain pieni murto-osa toteutuvaksi. Jos Hitler ei olisi koskaan aloittanut toista maailmansotaa kaikine siitä seuranneine kauheuksineen, ei meistä kukaan olisi olemassa - maailmassa tapahtumat olisivat menneet eri tavalla niin, että vanhempamme eivät olisi koskaan tavanneet toisiaan tai ainakaan saaneet lapsina juuri meitä. Meidän sijastamme maapallolla kävelisivät toiset ihmiset. Kukaan meistä ei voi silti moraalisesti sanoa että oli hyvä, että Hitler aloitti toisen maailmansodan. Meidän on pikemminkin tunnustettava, että ilman toista maailmansotaa nykypäivän toiset ihmiset olisivat vähintään yhtä oikeutettuja olemassaoloonsa kuin me nyt.

Abortti sulkee oven yhden potentiaalisen lapsen olemassaololle, mutta se avaa tuhansia muita ovia uusille mahdollisille paremmille mahdollisuuksille, myös toisten potentiaalisten lasten olemassaololle paremmissa olosuhteissa. Älkäämme antako oman olemassaolomme itsekokeskeisen harhan estää parasta mahdollista tulevaisuutta, ketkä siellä sitten asuvatkaan.

TOIMITTAJANA MAAILMAN VAARALLISIMMASSA MAASSA

Maija Liuhto: Toimittajana Kabulissa. WSOY, 2022.

maltillisia ja monet ovat aivan tavallisia kylänmiehiä.

Maija Liuhto on asunut ulkomailla 16 vuotta. Yhteensä kuusi vuotta Afganistanissa Kabulissa ja Pakistanissa. Niinpä hänellä on hyvä kielitaito ja pohjatietämys alueen konflikteista. Näillä tiedoin hän on kirjoittanut kokemuksistaan kirjan, josta aukeaa ulkopuoliselle vähän median välittämää laajempi kuva. Afganistan ei ole vain Taliban, eikä se ollut vain hallitus, joka USA:n avulla soti Talibania vastaan. Afganistan on lukuisia eri heimoja, eri kieliä ja monenlaisia maisemia. Ja monenlaisia poliittisia asetelmia.

Taliban on sotien synnyttäjä. Paradoksaalisesti sen perustajat olivat sotiin kyllästyneitä. Islam ei yhdistänyt eri sotapäälliköitä. Poliitiikkakaan ei ollut varsinainen syy eripuraan, vaan etnisyys. Etnisyys ja erilaiset luennat uskonnosta saivat aikaan sisällissodan ja Kabulin lähes totaalisen tuhon. Tässä ilmaantui Taliban. Tosin se koostui enimmäkseen pataaneista ja sen hallinto suosi omiaan – etniset vähemmistöt jäivät marginaaliin.

Kirja häivyttää ennakkokäsityksiä Afganistanista. Kaikki naiset eivät ole sorrettuja, eivätkä kaikki miehet väkivaltaisia ja sortajia. Varsinkin hazarat, tadzikit ja jotkut muut vähemmistöt voivat olla varsin liberaaleja. Ainakin kaupungeissa. Maaseudulla ollaan kyllä uskossa tiukempia. Ennen sotien alkua 70-luvulla maa oli varsin vapaa. Naiset kävelivät minihameissa ilman huntuja yliopistolle. Jo 20-luvulla kuningas **Aman Allah Khan** kielsi lapsiavioliitot ja teki burkan pitämisestä vapaaehtoista. Hän myös salli uskonnonvapauden aikana, jolloin sitä Suomessa ei ollut!

Mutta sitten esimerkiksi maalis-kuussa 2015 eräs tiukkaan huiviin ja abayaan pukeutunut nainen meni arvostelemaan amuletinmyyjää moskeijan pihalla. Amuletit kun olivat taikauskoa ja islamin vastaisia. Myyjä ei hyvää tykännyt. Pian moskeijan huoltomies huusi naisen olevan amerikka-

lainen koraanin polttaja. Raivostunut väkijoukko pahoinpiteli naisen kuoliaaksi. Raakuuksiin eivät Afganistanissa ole syyllistyneet vain Taliban tai muut fundamentalistit, vaan aivan tavalliset kadunkulkijat. Maa täynnä ristiriitaisuuksia.

Kirja käsittelee usean vuoden ajanjakson, joten Liuhto lienee pitänyt päiväkirjaa, koska tapahtumista on seikkaperäisiä tietoja päivämäärineen ja kellonlyömineen. Ja nimineen – nimiä kirja pursuaa niin, ettei perässä pysy, saati muista kuka kukin on. Vaikka kirja tarjoaa runsaasti tietoa Afganistanista ja sen kulttuurista, ei sitä tule pitää kattavana tietopakettina maasta. Se on kertomus erään maassa työskennelleen henkilön näkökulmasta ja kokemuksista tietyltä ajalta. Onhan kirjan nimikin ”Toimittajana Kabulissa”.

Afganistanista ei ole helppo kertoa koko tarinaa. Kuten Liuhto itsekin toteaa, hän yritti kertoa tarinan mahdollisimman monesta näkökulmasta: etnisten vähemmistöjen, kabulilaisten ja etelän maaseudun asukkaiden. Ja kuten yleensä, ei Afganistaninkaan tarina ole mustavalkoinen, eikä selkeä. Monilla tapahtumilla on erilaisia merkityksiä riippuen siitä, miltä puolelta niitä tarkastelee. Saati sitten, että tarkastelee niitä täältä kaukana Euroopassa.

Ja kuten kaikkialla muuallakin, tiedonvälitys ei Afganistanissakaan ole objektiivista. Tarinat, joita halutaan kuulla, myyvät, ja niitä myydään ja luetaan. Länsimaissa burka edusti naisten alistamista ja oli siten yksi oikeutus länsimaiden sotimiselle Afganistanissa. Totuudesta otetaan yksi sivu, joka tarjoillaan koko tuotutena. Itse naisten alistaminen ja murhat, jotka siis ovat totta, ovat kuitenkin enimmäkseen lähisuvun tekemiä, siis kulttuurinen ilmiö.

Liuhto kertoo omakohtaisen tarinansa toimittajamaisen neutraalilla otteella ja tuomatta liikaa esiin omia näkemyksiään. Näkemyksetöntä tekstiä ei ole mukava lukea, ja sellainen tämä kirja ei kyllä ole.

YKIRÄIKKÄLÄ

Euroopassa on käyty 30-vuotinen ja 100-vuotinen sota. Tällaiset sotimisten kestot tuntuvat absurdeilta, mutta eräs Eurooppaakin koskettanut sota kesti 40 vuotta, eikä välttämättä ole vielä loppunut. Sotiminen on tehnyt kauheaa jälkeä maassa. Taliban on nyt jälleen vallan kahvassa ja maassa rauha. Mutta jos se ei suostu muodostamaan hallitusta, jossa kaikki eri ryhmittymät ovat mukana, tullaan Afganistanissa sotimaan jälleen aivan varmasti. Väkivaltaisuudet eivät muutenkaan ole maassa loppuneet

Ensimmäisen kerran kuulin Afganistan-sanana jo 60-luvun lopussa, afganistanin vinttikoirarotu. Siitä 10 vuoden kuluttua uutisoitiin Neuvostoliiton sotimisesta Afganistanissa. Kuten tiedettyä, kävi Neuvostoliitolle siellä yhtä huonosti kuin nyt näyttää käyvän **Putin**in Venäjälle Ukrainassa. Neuvostoliitto hävisi, mutta jännitteet jäivät, ja valtataistelu on jatkunut aina Talibanin paluuseen. Mutta kaikki eivät jaa Talibanin tiukan islamilaisia näkemyksiä yhteisten asioiden hoidosta, eikä paluusta uskonnolliseen pakkovaltaan. Tosin talibaneissakin on

SURUKIRJAILIJOIDEN SANOMA: SAA SURRA

Katriina Huttunen ja Mari Pulkkinen 2021. Suremisen taito. Kirjoituksia kuolemansurusta. S&S.

Katriina Huttunen 2020. Mustaa valoa. Muistiinpanoja hautausmaalta. S&S.

Katriina Huttunen 2019. Surun istukka. S&S.

ESA YLIKOSKI

Kuolemansurusta ja suremisen taidosta kirjoittavat Katriina Huttunen ja Mari Pulkkinen ovat lastensa kuolemaa syvästi surevia äitejä. Pulkkinen suree keskosten kuolemia 2017; Huttusen suru koskee hänen aikuisen lapsensa itsemurhaa 2016.

Heidän surukäsityksensä poikkeavat valtavirrasta. Heidän mielestään suru ei ole määräaikainen projekti, jonka yli pyritään surutyöllä. Surun ei tarvitse olla sankarillinen selviytymistarina eikä toipumista. Lohtukin voi etäännyttää surusta, jonka kanssa halutaan olla yhtä.

Huttunen protestoi: ”Suruni ei ole prosessi vaan vain surua. Suruni ei virtaa, vaan sen uoma on minussa ja minä siinä. Osaan elää surussani opettelemattakin. Elän tässä vaiheettomassa surussa. Surutyöni ei tekemällä lopu.

Suruni ei ole muuttanut muotoaan, ja se on vanhempi kuin kuusi vuotta. Olen jäänyt suruuni, tämä suremiseni tapa on minulle ainoa oikea. Olen matkustanut surussani. Voin levätä surussani. Suruni lepää minussa. Muistaminen ei ole muistelemista. Surullani on enemmän resilienssiä kuin minulla. Minun elämäni jatkuu; kuolleella jatkuu kuolema.”

Hän jatkaa loppuun saakka: ”Toivo on viimeinen asia, mitä toivon. Itsemurhasurussa ei ole lohtua.”

Entäpä sitten suremisen taito? Ei ole hyvää surua ilman kuoleman hyväksymistä. On hyväksyttävä myös oman lapsen kuolema, on hyväksyttävä myös hänen itsemurhansa. On hyväksyttävä oma suru. On myös hyväksyttävä epäonnistuminen, jos mikäkin terapia ja saman kokeneiden vertaistuki ei tunnu auttavan.

Kirjoittajien uudissanalla *suruhygienia* viitataan suremisen edellytyksistä huolehtimiseen – että suru saisi olla mahdollisimman hyvää. Mentyksen kanssa eletään ilman tietoista yritystä ottaa siihen etäisyyttä, pyrkimystä kieltää kokemuksen merkityksellisuutta. Tämä ei silti tarkoita, että surevan elämään ei mahtuisi muuta kuin menetys ja suru.

Kirjoittajat ovat menetyksensä myötä tietoisesti tavoitelleet toistisuutta jokapäiväiseen elämäänsä. Kirjoittajilla on myös ollut mahdollisuus surra työkseen, kirjoittaa surustaan, olla surun palveluksessa.

Mari Pulkkinen julkaisi vuonna 2016 kulttuurien tutkimuksen väitöskirjan *Salattu, suoritettu ja sanaton suru: Läheisen menettäminen kokonaisvaltaisena kokemuksena*. Huttusen koskettava esikoisteos *Surun istukka* ilmestyi kolme vuotta hänen 26-vuotiaan tyttärensä itsemurhan jälkeen.

Toisessa kirjassaan *Mustaa valoa* Huttunen kertoo surun kanssa elämi-

sen rituaaleista, jossa keskeisellä sijalla on Helsingin Hietaniemen hautausmaa. Samalla saamme lukea paljon Hietaniemen kulttuurihistoriaa.

Huttusen tyttären tuhka on haudattu uurnassa *kolumbaarioon*, sisähautaan. Niitä oli jo antiikin Roomassa. Maatumaton keraaminen tai metallinen uurna on kätkeyty sisätiloihin, ja haudalla käynti tapahtuu sisätiloissa, jossa voi myös istua. Niitä on Suomessakin, mutta ei kovin paljoa.

Kolumbaariot ovat riippuvaisia krematorioista. Suomeen krematorioaate levisi kirkkoisien kiivaan ja vaikutusvaltaisen vastustuksen takia hitaammin kuin muihin pohjoismaihin. Kun *Kuolleenpolttoyhdistys* oli perustettu jo 1889, maamme ensimmäinen krematorio valmistui Hietaniemeen vasta vuonna 1926. Tai jo silloin, sillä se oli Suomen ainoa vuoteen 1964 saakka.

Kolumbaariossa käyntiin on Katriina Huttusella kuulunut ja kuuluu yhä myös kävely sinne ja takaisin hautausmaalla. Se on tuottanut paljon havaintoja, ajatuksia, muistiinmerkitöitä. Niitä on *Mustan valon Muistiinpanoissa hautausmaalta* liki 300, jokaisella oma sivunsa.

Kuolemansuruja ei tarvitse surra ”pois”, vaan niiden kanssa voi elää normaalia elämää. Se voi edistää myös luonnollista suhtautumista omaan kuolevaisuuteensa. **Pablo Neruda** suosittelee runossaan ottamaan joskus ”hautakylvyn”. Voisi ajatella, että sellaisen virkaa toimittaisivat myös rauhalliset kävelyt oman alueen hautausmaalla. Ja kävelyä Hietaniemen hautausmaalla voi suosittelaa myös kaukaisemmille vieraille.

HÄPEÄN VOITTAMISTA JA HILJAISUUDEN RIKKOMISTA

Ujuni Ahmed & Elina Hirvonen: *Tyttöille jotka ajattelevat olevansa yksin.* WSOY, 2022.

ESA YLIKOSKI

Tämä hyvin kirjoitettu kasvutarina antoi minulle paljon uutta tietoa. Meni myös tunteisiin. Toivottavasti kirja tavoittaa heitä, jotka siitä eniten hyötyisivät, ruskeita tyttöjä, nuoria jotka kipuilevat perheensä kontrollikulttuurin ja islamin kanssa. Sekä heidän kanssaan kouluissa ja nuorisotyössä toimivia. Sekä meitä kaikkia valkoisia feministejä.

Ujuni Ahmed (s. 1987) muutti 3-vuotiaana Mogadishusta Suomeen. Kirja on hänen kasvukertomuksensa. Aikuisena hän on toiminut erityisesti naisten sukupuolielinten silpomista sekä ”kunniaan” liittyvää rajoittamista ja väkivaltaa vastaan. Hän sain Suomen PENin sananvapauspalkinnon vuonna 2020.

Ahmed kuvaa yksityiskohtaisesti tyttöjen tiukasti valvottua kasvatusta Itä-Helsingin somaliyhteisön perheissä. Huivin käyttö ja peittävä pukeutuminen olivat pakollisia. Mistään omasta valinnasta ei voinut puhua.

Yllättävää oli, miten laajaa koraanikouluissa käyminen oli viikonloppuisin, joka viikonloppu useita tunteja. Keppi ja säästelemätön lyöminen olivat imaamin ulkoa opetteluun perustuvan opetuksen tärkeimpänä välineenä. Virheistä rangaistiin avoimesti.

Ahmed kertoo perheensä tarinan kautta myös Somalian ja somalikulttuurin ikävästä käänteestä. Nimittäin perheen isoäidin valokuvat ja myös kertomukset paljastivat yllättäen, että elämä Somaliassa olikin vielä 1980-luvulla paljon vapaampaa kuin nyt Itä-Helsingin somaliyhteisössä. Naiset kulkivat tukka paljaana ja uivat meressä normaaleissa uikkareissa.

Miten saattoi käydä niin, että islamin fundamentalistinen tulkinta valtasi maahanmuuttajaperheet lähioissa, Suomesakin, että suurin osa tytöistä on ympärileikattu, joko Suomessa tai ulkomailla,

että pojat ja nuoret miehet on jallitettu sisarustensa käyttäjiksi ja sortajiksi?

Kirja kertoo myös selviytymisestä, itsenäistymisestä, vähittäisestä irtaantumisesta yhteisön ja perheen kontrollista kahden kulttuurin välissä. Kun keskustassa oli toisenlaista elämää, tytöt vaihtoivat vaatteita metrossa Kulosaaren jälkeen. Mistä kuitenkin välillä ”kävi käry”: kotiaresti ja käsi iskivät. Iso apu itsenäistymisessä oli myös Helsingin Tyttöjen talo.

Ujuni Ahmed kritisoi suoraan valkoisia feministejä. Hän sanoo kyllä saaneensa tukea kohdattuun rasismia työsään. Mutta kun hänen oman yhteisönsä ihmiset ovat syrjineet ja maalittaneet häntä hänen mielipiteidensä, toimintansa tai ulkonäkönsä takia, tukea on tullut huomattavasti vähemmän. ”Kun Suomessa uutisoidaan esimerkiksi kunniaan liittyvästä väkivallasta, valkoisten feministien hiljaisuus on kylmäävää.”

Valitettavasti monet muslimimaat ovat menossa vain konservatiivisempaan suuntaan. Hän kirjoittaa: ”Haluan päästä lähemmäs maailmaa, jossa ihmisten oikeudet eivät riipu taustasta, sukupuolesta, uskonnosta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai yhteisöstä, johon on syntynyt.” Ja jatkaa: ”Oikeuksia ei voi saada, jos ei ole näkyvä. Niiden, joiden ei tarvitse pelätä, on autettava niitä, joiden tarvitsee, tulemaan näkyväksi.”

Ujuni Ahmed oli yksi opetus- ja kulttuuriministeriön 30.11. myöntämän vuoden 2022 *Suomi-palkinnon* saajista.

YLEISESITE SAATAVILLA

Vapaa-ajattelijain liitto on julkaissut itsestään yleisesitteen. Nelisivuinen A5-kokoa oleva painotuote on saatavissa paitsi suomeksi myös englannin kielellä.

Yhdistykset ja yksityishenkilöt voivat tilata esitettä liitosta jakoon maksutta.

Esite on julkaistu myös netissä, josta sen voi tulostaa, osoitteessa vapaa-ajattelijat.fi/media.

Esite on myös oppilaitoksille materiaalipalveluja tarjoavan SubjectAidin tarjonnassa. Siltä sitä on tilattu vuoden 2022 aikana yli 3000 kappaletta.

KYMMENEN SANAA

MARKKU MYLLYKANGAS

RAAMATTUA ON käännetty ja väännetty lukuisille kielille. Suomenkielistä versiotakin on veivattu useampaan kertaan. Vaikka käännöksessä kuinka pyrittiin vastaavuuteen alkutekstin kanssa, se ei koskaan toteudu täydellisesti. Ei edes ”sanatarkassa” kääntämisessä. Puhumattakaan, kun aletaan ”ymmärtää” Raamatussa sanottua eli luetaan niin sanotusti rivien välistä alkuperäistä sanoitusta ja sävelletään se uudelleen. Näistä ymmärtämistavoista on ylitarjontaa. On muun muassa vertauskuvallista, historialliskriittistä, eksistenttialistista ja feminististä tulkintaa, jolla lukijoita harhautetaan. Likaista peliä.

Takavuosina Kuopion yliopistossa oltiin valitsemassa uutta professoria. Yksi tiedekuntaneuvoston proffajäsen ei sulattanut sitä, että hänen suosikkinsa ei pärjännyt kisassa. Kaikissa kolmessa asiantuntijalausunnossa parhaaksi hakijaksi oli yksimielisesti nostettu muu hakija. Proffa vänkäsi, että jos lausuntoja luetaan rivien välistä, niin niissä selvästi annetaan ymmärtää... Tällöin puheenjohtaja keskeytti hänen vuodatuksensa todeten, että tässä vaiheessa meidän on pysyttävä ihan rivillä.

Eräs kuopiolainen ev. lut. piispa loihti vastauksen kysymykseen, mikä on suurin ja tärkein käsky, Matteuksen evankeliumin luvusta 22: ”Rakasta Jumalaasi kaikesta sydäimestäsi, sielustasi ja mielestäsi.

Jarakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.”

Rohkenin varovasti kritisoida Twitteerissä tuota käskytystä. Kysyin, millainen on tyyppi, joka kääntää, toistan kääntää, rakastamaan itseään? Vihjasin kyseessä olevan käskynhaltijan, joka on narsistisen persoonallisuushäiriön riivaama. Sain vastaukseksi, että ”käsky on vain myöhempi satunnainen suomennos. Kymmenen ”käskyn” sijasta heprealaisen alkutekstin termi מִצְוָה tarkoittaa kymmentä sanaa, siis periaatetta/prinssiippiä/elämänohjetta. Samaan viittaa latinankielinen ”Dekalogi” (”kymmenen” ja ”logos” = ”kymmenen sana”).

”Elävä Raamattu” -koulukunnan uskonoppineet vesittävät Raamatun kohtia, siis Jumalan sanaa, silloin, kun ne eivät tunnu enää istuvan nykyaikaan. Tai kun ne eivät ole joulunpyhäkristittyjen mieleen. Sellaisten kohtien vähätellään olevan vain ”vertauskuvallisia” tai ”runoutta”. Ainoastaan rivillä pysyvät ”originaalit”, tiukkaipoisimmat evangetaalit, saarnaavat esimerkiksi helvetin kauhuista, ikuisesta tulimerestä, jonne syntisäkit roudataan rääkättäviksi. Mulkatessaan Raamatun ”käännös- tai kirjoitusvirheitä” eläväraamattulaiset, jotka horisevat helvetin piinan sijasta vain jostakin Kristuksesta eroon joutumisesta, ovat itse asiassa juudaksia, pettureita, Saatanan kätyreitä.

Toisaalta Jumala sanoo jättävänsä meille rauhan ja kehottaa panemaan miekan tuppeen. Toisaalta hän korostaa verenhimoisesti, ettei ole tullut tuomaan rauhaa maan päälle, vaan miekan

ja eripuraa. Tämän lupauksen sodan lietsonnasta Jumala on totisesti pitänyt. Mitenkä muotohistoriallinen Raamatun lukutapa tätä ja lukemattomia muita ristiriitaisuuksia tulkitseisi?

Kun Jumalan sanaa aletaan rukata uuteen uskoon, niin toimitaan vastoin Jumalan nimenomaista käskyä. No, ainakin Hänen ohjettaan. Kaukoviisaana ja kaikkivaltiaana Taivaan Isä yksiselitteisesti torpedoi tällaiset rivien välistä lukemiset. Viidennen Mooseksen kirjan luvussa 13 on selkeä käsky: ”Noudattakaa tarkoin kaikkia niitä käskyjä, jotka minä annan teille. Älkää lisätkö niihin mitään älkääkään poistako niistä mitään.

Härski epärehellisyys on alusta lähtien ollut sisäänrakennettuna taikauskoon, valheista suurimpaan ja vaarallimpaan.

Pääsihteerin

PALSTA

SE TOIMIVA MAGIA

TIMO KARJALAINEN

EDELLISEN LEHDEN Pääsihteerin palstalla totesin, että taikuu ei toimi: taikarituaalein ei voida saada maailmasta uutta luotettavaa tietoa.

On kuitenkin olemassa ja ihmiskunnan hallussa yksi taianomainen tapa selvittää ikuisia totuuksia, jotka ovat ehdottoman luotettavia. Se on matematiikka.

Yliopistomaailmassa käydään aina organisaatiouudistuksen sattuessa kissanhännänvetoa, onko matematiikka luonnontiede vai filosofiaa. Luonnontieteille matemaattiset työkalut ovat tietysti kriittisen tärkeitä, mutta itse matematiikalle luonto ja meitä ympäröivä universumi ovat vain eräs erikoistapaus yleisemmistä matemaattisista lainalaisuuksista. Itse asiassa kaiken luonnontieteen keskeisin löydös on se, että luonto noudattaa matematiikan lakeja.

Kuten tieteessä aina, tuokin havainto tietysti aiheuttaa lisää kysymyksiä. Miksi luonto noudattaa matematiikan lakeja? Kuinka syvälle sisäkkäin luonnossa on uusia matemaattisia rakenteita? Kykenemmekö löytämään ne kaikki -- ja jos niitä on rajallinen määrä, mistä tiedämme löytäneemme kaikki?

Matemaatikot tosin kohauttavat olkiaan tällaiselle erityistapauksen tonkimiselle ja jatkavat matematiikan rakenteiden kartoittamista.

kuinka tämä filosofinen pe-

li "matematiikka" sitten antaa meille taianomaisesti tietoa maailmasta? Kyse on siitä, että luonto noudattaa matematiikan lakeja, ja matemaattisten päätelmien ehdottomasta ja yleispätevästä luonteesta. Kun matemaattisella päättelyllä päädytään johonkin tulokseen, asia on todellakin niin ja myös pysyy sellaisena.

Uskonnollisten jumalan olemassaolotodisteluiden kerta toisensa jälkeen rähmälleen kaatuiluun pettyneet koettavat usein lohduttaa itseään väittämällä ettei olemassaolemattomuutta voi yleensäkään todistaa, eikä siten myöskään jumalan olemassaolemattomuutta. Matematiikka kuitenkin vilisee tällaisia olemattomuustodistuksia. Eräs yksinkertainen esimerkki on neliöjuuri kahden irrationaalisuus eli että ei ole olemassa kahta kokonaislukua m ja n , joiden suhde olisi neliöjuuri 2. Koska matematiikan mukaan tällaisia lukuja ei ole, niitä ei todellakaan tule löytymään etsipä miten kauan tahansa. Kyse ei siis ole pelkästään siitä, että matematiikka ei anna keinoja osoittaa tällaiset luvut. Matematiikka kertoo, että niitä ei kertakaikkiaan ole lainkaan.

Loppuosa jumalan olemassaolemattomuuden todistamista olisi saada jonkinlainen järjellisesti muotoiltu määritelmä jumalalle. Sitä ei ole tois-

taiseksi näkynyt, sen enempiä kuin jumalia itseäänkään.

On toisaalta myös asioita, joihin matematiikka ei anna vastausta. Kuuluisat Gödelin epätäydellisyyslauseet (jotka siis itsessään ovat todistettuja matemaattisen logiikan tuloksia) kertovat, että on olemassa kokonaislukuja koskevia väittämiä, joita ei voida todistaa todeksi. Tunnetaan lukuisia asioita, joita ei voi algoritmisesti ratkaista: esimerkiksi pysähtyykö annettu mielivaltainen Turingin kone millä tahansa syötteellä. Nämä matematiikan itse itselleen löytämät rajat koskevat kuitenkin vain kysymysten ratkeavuutta tietyssä tarkastelu-kehityksessä. On avoin kysymys, onko olemassa ns. universaalisti ratkeamattomia kysymyksiä, joihin on olemassa hyvin määritelty vastaus, mutta jota olisi yleisesti ottaen mahdotonta selvittää.

Arkisessa maailmassamme, joka on matematiikalle vain melko yksinkertainen yksittäistapaus, matemaattisista päätelmistä saadaan varsin maagiselta tuntuvalla tavalla tietoa. Esimerkiksi geometrian kaavoista saadaan mitausmenetelmiä, joissa tietyt asiat mittaamalla ja tietyt laskutoimitukset tekemällä saadaan määritettyä muita mittoja. Matematiikka kertoo meille maailman rakenteesta: auringon korkeuskulma, lipputangon korkeus ja sen varjon pituus suhtautuvat toisiinsa aina täsmälleen tietyllä tavalla.

MINKÄ SANOIN, SEN SANOIN

RISTO K. JÄRVINEN

TUUSULA. Ravintola Onnelan baariin on ahtautunut 50 autovuokraamon työntekijää. He ovat juuri lopettaneet joulubuffetin, kun astun esiin ja otan käteeni mikrofonin. Stand up -esitykseni alkaa.

”Hyvää pikkujoulua! Kuulin, että firmanne perustajat ovat vanhoillislestadiolaisia. Minä en tiedä lestoista paljon muuta kuin että olette kovia lisääntymään. Silti olen yllättyneet, että teitä on siinnyt tänne Onnelaan peräti 50 henkeä.”

Kun keksin jutun ennen keikkaa, se oli mielestäni hauska. Nyt yksikään ihminen huoneessa ei naura. Pahin mahdollinen alku illalle! Olen menettänyt yleisöni kymmenessä sekunnissa, ja keikkaa on vielä jäljellä 39 minuuttia ja 50 sekuntia.

Teen kaikkeni, jotta saisin yleisön mukaan. Käytän koko 19 vuoden ja yli tuhannen keikan kokemukseni stand upin tekemisestä, mutta puuha on turhaa.

Tasan 40 minuutin kuluttua show’n alusta keikan tilaaja nousee seisomaan ja keskeyttää esityksen. Hän johdattelee minut syrjemmälle ja kysyy: ”Eikö sinulle kerrottu firman taustoista?” Vastaan, että kerrottiin, mutta sanottiin että uskovaisuus ei mitenkään näy yrityksen arjessa.

Juhlassa näkyi.

Jälkeenpäin mietin, ovatko uskovaiset huumorintajuttomampia kuin muut. Muistan Keskustan puoluesihteerin Timo Laanisen 60-vuotispäivät vuonna 2014, jossa kaikki muut nauroivat jutuilleni paitsi tuleva pääministeri Juha Sipilä. Huumorintajuttomia ovat, ainakin lestat!

Huumorintajuttomia ovat, ainakin lestat! Koomikkokollega on samaa mieltä. Uskovaisia ei naurata, koska heidän kokemuksensa maailmasta on niin erilainen kuin uskonnottoman. Ateistin havainnot elämästä eivät resonoi uskovaisten kanssa, sillä koomikon elämä on uskovaiselle vieras ja luultavasti vakavasti tuomittava. ”Eikä tarvitse mennä edes alkoholiin ja seksiin. Jo lapsen laittaminen päivähoitoon saattaa herättää hirvitystä.”

KAKSI viikkoa aikaisemmin: Hämeenlinna, Vaakuna. Minulla on stand up

-keikka Vapaa-ajattelijoiden toimintaseminaarin iltaohjelmassa hotellin ravintolassa. Olosuhteet ovat vaativat. Taustamelu on kovaa ja hotellin mikrofonit pätkii. Viereisessä pöydässä istuu lapsia.

Kerron alkuun, kuinka viisi vuotta sitten minulle tarjottiin keikkapalkkioksi lääkkeitä. ”Mitähän teiltä vapareilta saan? Raamattuja ja pornolehtiä?” Juttu toimii siedettävästi, ja pääsen vauhtiin.

Perusjutut toimivat hyvin, mutta kaikki varta vasten tätä tilaisuutta varten kirjoitetut eivät. Esimerkiksi pohdinta siitä, voiko linnasta vapautunutta murhamies Late Johanssonia kutsua kirjaimellisesti ennemminkin ”vankilasta vapaa-ajattelijaksi” kuin saarnamieheksi, ei aukea kuulijoille. Kertomukseni Nigeriasta, jossa asuin 12–14-vuotiaana, on menestys. ”Isäni antoi lemmikkiapinalle tyhjän hilseshampoo-pullon saunan jälkeen. Apina nakersi pulloa ja sairastui. Rukoilin sen puolesta koko yön, ja aamulla Jumala vastasi: apina kuoli.”

Vapaa-ajatteliijoilla on tietysti normaali huumorintaju. Tutulle viiteryhmälle esiintymisessä on kuitenkin ongelmansa siinäkin. Vaarana on, että haluaa onnistua niin kiihkeästi, että yrittää liikaa.

TÄMÄN vuoden lokakuu. Helsinki, Neljäs linja 1, Vapaa-ajattelijain liiton

toimisto. Koska olen puhunut vuosikaudet työkseni, ajattelen laajentaa repertuaariani. Osallistun Pro-Seremoniain kaksipäiväiseen puhujakoulutukseen. Sen suoritettuaani voin toimia ”pappina” uskonnottomissa tilaisuuksissa: nimiäisissä, häissä, hautajaisissa.

Saan kurssilla arvokkaita ohjeita puheeseen: suosi lyhyitä lauseita, vältä vieraita sanoja, käytä verbejä substantiivien sijaan. Saan vinkkejä mm. pukeutumisesta, etiketistä, asiakkaan kohtaamisesta ja esiintymisestä.

Olen esittänyt stand upia monissa häissä. Ne hermostuttavat aina. Jos jokaiselle koomikolle joskus sattuva lava-kuolema osuu häihin, aviopari helposti kokee, että olet pilannut heidän elämänsä tärkeimmän päivän. Pro-Seremoniat-puhujana tällaista riskiä ei juuri ole, sillä puheet rakennetaan huolella asianosaisten haastattelujen pohjalta ja hyväksytetään etukäteen.

Ehkä juuri tämä seikka saa minut epäroimään uskonnottomaksi puhujaksi ryhtymistä. Koomikko on viihdyttävä, joka esiintyy pääasiassa omia juttujaan kertoen. Uskonnoton puhuja on huomattavasti vakavampi esiintyjä. Naurattamaan tottunut mieleni ei ehkä kestä jatkuvaa tuntemattomien ihmisten surun kohtaamista, eikä ehkä ilojenkaan.

Jäsenyhdistykset

ETELÄ-KARJALAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Olavi Korhonen, Korkearannantie 3 F 54530, Luumäki
050 055 6010
lapeenranta@vapaa-ajattelijat.fi

FORSSAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Juha Toivonen, Tölonkaari 4 A 8, 30420 Forssa
044 592 0210
vapaa-ajattelijat.fi/forssa
forssa@vapaa-ajattelijat.fi

HELSINGIN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pj. Esa Ylikoski, Neljäs linja 1, 00530 Helsinki
050 468 5332
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/helsinki

JOENSUUN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Ari Sulopuisto, Karhantie 27, 80230 Joensuu
040 571 3989
vapaa-ajattelijat.fi/joensuu
joensuu@vapaa-ajattelijat.fi

KAINUUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Aki Räisänen, Sudenpolku 6 D 20, 87300 Kajaani
050 594 8501
kainuu@vapaa-ajattelijat.fi

KEMIN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pj. Pertti Periniva, Leppälinnuntie 5, 94700 Kemi
040 557 2215
kemi@vapaa-ajattelijat.fi
www.vapaa-ajattelijat.fi/kemi
keminvapaa-ajattelijat.blogspot.com
facebook.com/keminvapaa.ajattelijat

KESKI-SUOMEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pj. Matti Nurminen, 050 5186779
ks@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/ks
facebook.com/ksvapaaajattelijat

KESKI-UUSIMAAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pj. Kari Ranta, Pietaryrtintie 8, 04300 Tuusula
045-1211717
kari.ranta@hotmail.com

KOTKAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Ulla-Maija Eerola, Munsaaarentie 70, 48300 Kotka
044 018 3966
vapaa-ajattelijat.fi/kotka
kotka@vapaa-ajattelijat.fi

KOUVOLAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pj. Tiina Saavalainen
044 018 3966
tiina.saavalainen@gmail.com
kouvola@vapaa-ajattelijat.fi

LAHDEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Saimaankatu 3-5 B 34, 15140 Lahti
vapaa-ajattelijat.fi/lahti
lahti@vapaa-ajattelijat.fi

LUOTEIS-LAPIN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Reijo Raappana, Raappanantie 7, 95830 Vaattojärvi
040 823 6342
reijo.r.raappana@gmail.com
luoteis-lappi@vapaa-ajattelijat.fi

NOKIAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Raili Ala-Kivimäki, Poutuntie 10 A 3, 37100 Nokia
vapaa-ajattelijat.fi/nokia
nokia@vapaa-ajattelijat.fi

OULUNSEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Timo Karjalainen, Kastellinkaari 22, 90230 Oulu
050 590 3763
www.vapaa-ajattelijat.fi/oulu
oulu@vapaa-ajattelijat.fi

RAISION VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pj. Anne Sinilaakso, raisio@vapaa-ajattelijat.fi

ROVANIEMEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Marianne Ikävalko
marianne.ikavalko@gmail.com

SATAKUNNAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pj. Jukka Kim, Tarhatie 2 as. 6, 29250 Nakkila
046 811 9074
vapaa-ajattelijat.fi/satakunta

SEINÄJOEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Marko Koivuniemi, Poikkitie 22, 61600 Jalasjärvi
040 042 9540
vapaa-ajattelijat.fi/seinajoki
seinajoki@vapaa-ajattelijat.fi

TAMPEREEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Yliopistonkatu 58 B, 6. krs, 33100 Tampere
050 482 1270
vapaa-ajattelijat.fi/tampere
tampere@vapaa-ajattelijat.fi

TURUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Ritva Ahonen, Isometsäntie 73, 21570 Sauvo
045 133 6476
puheenjohtaja.turku@vapaa-ajattelijat.fi
www.vapaa-ajattelijat.fi/turku

LIITY JÄSENEKSI – TUE VAPAA-AJATTELUA

Nettilomakkeen vapaa-ajattelijat.fi/liity-jaseneksi tiedot ohjautuvat valitsemaasi yhdistykseen. Jäsenhakemuksen voi lähettää myös yhdistyksen sähköpostiin tai toimihenkilöille.

LAHJOITUKSET LIITON TAI YHDISTYSTEN PANKKITILEILLE

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON TAVOITTEET JA STRATEGIA 2020-2023

on julkaistu myös liiton nettisivuilla
vapaa-ajattelijat.fi/blog/2020/09/28/tavoitteet-ja-strategia-2020-2023

Lehden ja liiton tiedot

Vapaa Ajattelijat

Sekulaarin kulttuurin, ihmisten yhdenvertaisuuden, ajatuksen ja vakaumuksen vapauden sekä tiedepohjaisen maailmankuvan, rationaalisen ajattelun ja humanismin äänenkannattaja.

Kulttuuri- ja mielipidelehtien liitto
Kultti ry:n jäsen.

Julkaisijat

Vapaa-ajattelijain liitto ry ja
Helsingin seudun vapaa-ajattelijat ry

Vapaa-ajattelijain liitto on uskonnotomien edunvalvonta-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestö.

Kirjoittajien mielipiteet eivät välttämättä vastaa lehden tai julkaisijan kantaa.

Lehden tiedot

Painopaikka Grano Oy
Lehti 4/2022
Painos 2400 kpl
ISSN 0355-8703
ISSN 2242-8992
Ilmestyy 4 numeroa vuodessa

TOIMITUS

Päätoimittaja

Esa Ylikoski

Toimitussihteeri

Risto K. Järvinen

María Eneback
Jape Lovén
Käpy Luotonen-Huhta
Jori Mäntysalo
Risto Puumalainen
Yki Räikkälä
Riku Salminen
Eero Suorsa

Kirjoittajalle, lukijalle

Kirjoitukset, mielipiteet, aihetoivomukset ja kommentit toimituskunnalle alla olevaan osoitteeseen. Mahdollista kirjoituspalkkioista sovittava ennakolta.

Toimitus varaa oikeuden muokata ja lyhentää tekstejä.

Yhteydenotot

toimitusneuvosto@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

TILAUKSET, ILMOITUKSET, OSOITTEENMUUTOKSET

Tilaushinta	30 €/vuosi
Ilmoitukset	koko sivu 500 €
	1/2 sivua 250 €
	1/4 sivua 125 €
	1/8 sivua 75 €

Tilaukset, ilmoitukset ja tilaajien osoitteenmuutokset osoitteeseen:

Vapaa-ajattelijain Liitto ry
Neljäs linja 1
00530 Helsinki

val@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

Jäsenyhdistysten henkilöjäseneet ilmoittavat osoitteenmuutokset ja muut jäsenasiat omalle yhdistykselleen.

Seuraava numero

Ilmestyy maaliskuussa 2023.
Aineisto 6.2.2023 mennessä osoitteeseen
toimitusneuvosto@vapaa-ajattelijat.fi

VAPAA AJATTELIJA

Nettilehti vapaa-ajattelijat.fi/va-lehti
Arkisto vapaa-ajattelijat.fi/lehden-arkisto

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITTO RY FRITÄNKARNAS FÖRBUND RF

Liittohallitus

Jape Lovén, puheenjohtaja
Antti Värri, varapuheenjohtaja
Timo Karjalainen, pääsihteeri
Ritva Ahonen
Yki Räikkälä
Riku Salminen
Marjatta Syväteri
Liisa Taskinen
Esa Ylikoski

Varajäseninä

Harry Anttila, Eero Suorsa,
Timo Mykrä, Olli Palokangas

Liike- ja yhteisötunnus 0221208-2
Yhdistysrekisterinumero 38101

Tilinumero F114 5542 2320 3638 64
BIC OKOYFIHH

Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
www.vapaa-ajattelijat.fi
val@vapaa-ajattelijat.fi
050 590 3763 (pääsihteeri)
050 413 4013 (puheenjohtaja)

Vapaa ajattelijat

Vapaa-ajattelijain liitto on uskonnottomien

- edunvalvonta- ja ihmisoikeusjärjestö
- maallisen tapakulttuurin edistäjä
- maailmankatsomuksellinen foorumi